

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**Management of Professional Experience for Teacher, Faculty of Education
Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

โดย

นายบุญเลิศ จีรภัทร์ และคณะ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-606-5

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Management of Professional Experience for Teacher, Faculty of Education

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

โดย

นายบุญเลิศ	จิรภัทร์
พระมหาสหัส	ฐิตสารโ
ดร.อินดา	ศิริวรรณ
ดร.สุทธิพงษ์	ศรีวิชัย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-606-5

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Management of Professional Experience for Teacher, Faculty of Education

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

by

Mr. Boonlert Chirapatr

Phramaha Sahas Thitasaro

Dr. Suddhipong Srivichai

Dr. Intha Siriwan

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2547

Research Project Supported by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ISBN 978-974-364-606-5

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย :	การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้วิจัย :	นายบุญเลิศ จีรภัทร์ พระมหาสหัส ฐิตสาโร ดร.อินตา ศิริวรรณ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
ส่วนงาน :	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ :	2547
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยการประเมินผลประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการศึกษาด้านเอกสารเพื่อให้เกิดข้อมูลและแนวทางในการจัดทำข้อมูล เครื่องมือและการจัดเก็บข้อมูลในเชิงลึก สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูลพื้นฐานของ นิสิต อาจารย์และผู้บริหาร และความเห็นในตัวแปรตามความสามารถของนิสิต และข้อมูลตัวแปร ผัน ประกอบด้วย ปัจจัยที่ 1 การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต ปัจจัยที่ 2 การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต ปัจจัยที่ 3 การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน ปัจจัยที่ 4 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และปัจจัยที่ 5 บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต นำมาใช้จัดเก็บข้อมูลจากนิสิตผู้ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู 43 รูป/คน อาจารย์และผู้บริหาร 39 รูป/คน

พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งความสามารถของนิสิต การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต ในความเห็นของนิสิตทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก ความเห็นของ อาจารย์และผู้บริหารอยู่ในระดับมาก แสดงว่านิสิตมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และ อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหาร พอใจในความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครูของนิสิต เมื่อ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถกับการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครูในด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันสูง 72 % ถึง 82 % ในความเห็นของนิสิตและ 59.6 % ถึง 83 % ในความเห็น ของอาจารย์และผู้บริหาร ความเห็นของนิสิต อาจารย์และผู้บริหารเมื่อแยกตาม สถานภาพหรือเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่ ภูมิลำเนา และสถานที่ปฏิบัติหน้าที่ พบว่าไม่มี

ความเห็นที่แตกต่างกันในทุกปัจจัย ทั้งความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่ แสดงว่ามีความเห็น
พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ และความสามารถของนิสิต แม้จะมีความเห็นว่าควรจะมีการนำ
บุคลิกภาพที่ดีของนิสิตมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น และควรมีการจัดทำสื่อการสอน
ที่มาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น

คุณสมบัติของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นนิสิตจะต้องมีความรู้ความสามารถ
โดยเฉพาะได้รับการพัฒนา การจัดทำสื่อ การเขียนแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การวัด
และประเมินผล โดยเฉพาะการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และผู้นำทางวัตถุในการเป็นอยู่อย่างถูกต้อง
นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ฆราวาสธรรม 4 พละ 5 อิทธิบาท
4 ไตรสิกขา เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปตามหลักการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ และพุทธวิธีการ
สอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและผู้เรียน ซึ่งนิสิตต้องฝึกให้เกิดทักษะความสามารถ และคุณสมบัติ
ตามความต้องการของโรงเรียน และมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจารย์พี่เลี้ยงต้องการนิสิตที่มีความตั้งใจใน
การปฏิบัติหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ทำตามระเบียบวินัยของโรงเรียน สามารถส่งแผนการเรียนรู้ให้
ครูพี่เลี้ยง มีการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ การจัดการเรียนให้สอดคล้องกับผู้เรียนและบทเรียน มีการวัด
และประเมินผลตามที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ สามารถทำให้นิสิต
ปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามที่โรงเรียนและมหาวิทยาลัยต้องการ

Research Title: The Management of Professional Experience of the Teacher,
Faculty of Education of Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

Researchers: Mr. Boonlert Chinapatr Pharamaha Sahas Thitasaro
Dr. Suddhipong Srivichai Dr. Intha Siriwan

Department: Faculty of Education of Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

Fiscal Year: 2547 / 2005

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The management of professional experience of the teacher in faculty of education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University was the documental study in making for information, and then it was as a basic of information to produce the form of questionnaire and analysis information in progress. The questionnaire instrument was made up to gathering the fundamental information of the trainees, teachers and executives. Because the comments were in variable factors, including teaching and learning of the trainees, teaching and learning of the trainees, teaching and learning preparation of trainees, media and teaching equipments preparation, teaching check and evaluation of trainees, personality to work with others. And the performance of trainees was varying directly to the personal ability of trainees. So, those factors were used in collecting information from trainees, forty three people of instructors and thirty nine people of teachers and executives.

All of those factors, there were ability of trainees, teaching and learning of the trainees, teaching and learning preparation of trainees, media and teaching equipments preparation, teaching check and evaluation of trainees, personality to work with other and the performance of trainees if both of the trainee's comments and the comments of teacher and executives in those factors were situated in the high level. The trainee had full confidence in being a profession teacher, the teachers and executives were satisfied with the ability of that trainee. When analysis the data, it was shown an ability of trainee and the teaching performance of trainee were relating

together about 72% to 82%. The comments of trainees were in the range of 59.6% to 83%. However, I was satisfied with the teaching performance of trainees and ability of the trainees but personality should be more considered in teaching and learning preparation media and teaching equipments preparation.

Trainee needs to have some skills in media producing, make up the learning plan, teaching and learning management and evaluation' especially for being a good spirit guide and living guide by using in Buddhism idea like Sikkha 3, Gharavasa-dhamma, Iddhipada, Bala 5 to evaluate learner according to the Buddhist trendy learning management and Buddhist way of teaching that be in line with curriculum. Trainee should develop themselves to get those skills, ability and qualification in according to school or university require. Brotherly monk want trainee to in tended in their role, got high responsibility, behaved properly, able to send learning plan on time, media equipment were prepared, learning management and evaluation was suitable including supervision of teacher which helped trainee to move efficient.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือจากนิสิตทุกท่านที่ปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู ในการให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล ทั้งในการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล การช่วยประสานงาน และการช่วยเก็บข้อมูลจากอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหาร ด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการปฏิบัติหน้าที่ของนิสิตในการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู

ขอขอบพระคุณอาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และการให้ความร่วมมือในการสังเกตการณ์ การปฏิบัติหน้าที่ของนิสิต รวมทั้งคณาจารย์และนิสิตทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทดสอบเครื่องมือแบบสอบถาม ซึ่งทำให้การจัดเก็บข้อมูล และการศึกษาวิจัยเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

นายบุญเลิศ จิรภัทร์ และคณะ

ตุลาคม 2548

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	3
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	4
1.5 วิเคราะห์ข้อมูล	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	5
1.7 นิยามคำศัพท์	5
บทที่ 2 เอกสารงานและวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 การจัดหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์	9
2.2 ครุตามแนวพุทธศาสตร์	17
2.2.1 ครุในอุดมคติ	19
2.2.2 พุทธวิธีในการสอน	27
2.3 ประสบการณ์วิชาชีพครู	46
2.4 ประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	54
2.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
2.6 กรอบความคิดในการวิจัย	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	66
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	66
3.2 วิธีดำเนินงาน	67
3.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย	67

บทที่ 4 ผลการวิจัย	73
4.1 ข้อมูลพื้นฐาน	73
4.2 ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต	77
4.3 คุณสมบัติของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	130
4.4 คุณสมบัติของนิสิตตามความต้องการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย	133
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	136
5.1 สรุปความเห็น	136
5.2 ข้อเสนอแนะ	139
บรรณานุกรม	141
ภาคผนวก	143
ผนวก ก แบบสอบถาม	144
ประวัติผู้วิจัย และคณะ	154

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
บทที่ 3		
1	ข้อมูลนิสิต อาจารย์และผู้บริหาร	67
บทที่ 4		
1	ข้อมูลพื้นฐานสำหรับนิสิต	74
2	ข้อมูลพื้นฐานสำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	75
3	ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถสำหรับนิสิต	78
4	ตารางความสัมพันธ์ของปัจจัยตามกับปัจจัยอิสระ สำหรับนิสิต	83
5	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามสถานภาพ) สำหรับนิสิต	85
6	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามอายุ) สำหรับนิสิต	89
7	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามวุฒิการศึกษา) สำหรับนิสิต	92
8	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามฐานะหรือตำแหน่งในวัด) สำหรับนิสิต	96
9	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามภูมิลำเนา) สำหรับนิสิต	99
10	ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถสำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	103
11	ตารางความสัมพันธ์ของปัจจัยตามกับปัจจัยอิสระ สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	109
12	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามสถานภาพ) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	111
13	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามอายุ) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	114
14	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามวุฒิการศึกษา) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	117
15	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามสังกัด) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	120
16	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามภูมิลำเนา) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	123
17	ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามตำแหน่งหน้าที่) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร	127

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
1 แบบจำลองระบบการสอน	47
2 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของแผนการสอน	49
3 องค์ประกอบของกระบวนการสื่อความ	51
4 ขั้นตอนการคิดกำหนดสื่อการสอน	52
5 กิจกรรมการเรียนการสอน	53
6 แผนภาพสัญลักษณ์	53
7 แผนภาพรูปภาพแสดงจำนวน	53
8 ปัจจัยหรือตัวแปรของประสบการณ์วิชาชีพครู	65
9 กระบวนการ พัฒนานิสิตในการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู	140

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ก่อตั้งคณะครุศาสตร์ขึ้นเป็นคณะที่ 2 ในปีการศึกษา 2504 ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2504 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมพระภิกษุ สามเณร ซึ่งมีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาดีอยู่แล้ว ให้มีความรู้ทางด้านวิชาการสอน มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาการ และอบรมสั่งสอนมาเป็นส่วนช่วยให้พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเผยแผ่ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถจัดการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะแรกคณะครุศาสตร์มีการเปิดการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ภาควิชา คือ ภาควิชาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ต่อมาปี พ.ศ. 2526 ได้ปรับปรุงส่วนงานภายในคณะเป็น 3 ภาควิชา คือ ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตร และวิธีการสอนสังคมศึกษา และภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน จนถึงปัจจุบันปีการศึกษา 2547 แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ภาควิชา 9 สาขาวิชา 1 หลักสูตรประกาศนียบัตร ดังนี้

1. ภาควิชาปรีชาพิธีกรรมและจริยศึกษา
 - 1.1 สาขาวิชาจริยศึกษา
 - 1.2 สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา และการแนะแนว
 - 1.3 สาขาวิชาการพระพุทธศาสนา
2. ภาควิชาบริหารการศึกษา และกิจการคณะสงฆ์
 - 2.1 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 - 2.2 สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 - 2.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู
3. ภาควิชาหลักสูตร และการสอน
 - 3.1 สาขาวิชาสังคมศึกษา
 - 3.2 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
 - 3.3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ

3.4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์¹

ตลอดระยะเวลาการบริหารจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์อย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 40 ปี ได้มีการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้บัณฑิตชั้นปีที่ 4 ในทุกปีการศึกษาทุกรุ่นได้ทำการฝึกประสบการณ์ในการสอน ซึ่งจะทำให้นิสิตที่จบหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จะได้ประสบการณ์และความสามารถในการสอน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่บัณฑิตเมื่อจบเป็นพุทธศาสตรบัณฑิต จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะได้มีความรู้ความสามารถ และทักษะเพียงพอต่อการสอนจริงในชั้นเรียน วิชาประสบการณ์วิชาชีพครูจึงมีความสำคัญต่อนิสิตที่จะจบไปเป็นบัณฑิตที่ประกอบอาชีพครูในสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้รู้จักวิธีการเตรียมการสอน เตรียมแผนการสอน เตรียมสื่อที่จะใช้ในการสอน เตรียมกิจกรรมและอุปกรณ์ในการสอน รวมทั้งทักษะและวิธีการสอน ในระหว่างการฝึกสอน นิสิตจะได้รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับ ผู้เรียนในชั้นเรียน และปรับปรุงวิธีการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ

การได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น หากนิสิตประสบความสำเร็จจากการฝึกสอนจะทำให้นิสิตมีทักษะในการสอน การเตรียมการสอน ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ และสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับสิ่งที่นิสิตต้องการให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับผู้เรียน ทำให้ทักษะและประสบการณ์ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในการสอนจริงในอนาคต และสามารถปรับตัวให้เข้ากับ ผู้เรียนและสภาพแวดล้อมได้ง่าย และสร้างผู้เรียนให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียน แต่ถ้าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูล้มเหลวก็จะทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำทักษะและความสามารถไปใช้ในการสอนจริงได้ ก็จะทำให้การจัดเตรียมการสอน แผนการสอน สื่อการสอน อุปกรณ์ และการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็ไม่สามารถพัฒนานักเรียนจากการสอนจริงของบัณฑิต จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้เรียนในอนาคต และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

การก่อตั้งคณะครุศาสตร์มากกว่า 40 จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานิสิตให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ พร้อมความรู้ความสามารถในความเป็นครู และจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติจริงกับหน้าที่ความเป็นครู การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูทุกปีการศึกษาจะมีนิสิตบางรูปที่ประสบปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมากบ้าง น้อยบ้างในการทำหน้าที่สอน

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือนิสิต คณะครุศาสตร์, หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาบรรณาการ, 2545), หน้า 2.

การทำงานร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยงและการปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา เช่น การกลับก่อนเวลา การส่งแผนการสอนให้อาจารย์พี่เลี้ยงล่าช้า การจัดเตรียมสื่อที่เหมาะสมกับสาระเนื้อหาในแต่ละชั่วโมง และการปรับตัวของนิสิตให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามที่สถานศึกษาต้องการ การค้นหาการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด จึงเป็นการจัดทำ โดยเฉพาะการจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครูให้แก่ นิสิต เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนานิสิตในด้านต่าง ๆ

นั่นหมายความว่า การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู จึงมีความสำคัญในการศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นว่า เกิดขึ้นในส่วใดของนิสิต และจุดแข็งหรือความสามารถของนิสิตมีอยู่ที่จุดใด เพื่อจะได้หาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนหรือปัญหาและนำจุดแข็งที่มีอยู่ในตัวนิสิตเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อการผลิตบุคลากรบัณฑิตจากคณะครุศาสตร์ เพื่อเป็นพุทธศาสตร์บัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสังคมและพุทธศาสนาต่อไป

ดังนั้นการวิจัยการจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อประเทศชาติและสังคมในการช่วยให้การจัดการศึกษาของชาติมีบุคลากรที่มีความสามารถออกไปใช้พัฒนาและช่วยปฏิรูปการศึกษาของชาติในอีกด้านหนึ่ง โดยเฉพาะด้าน คุณธรรม และศาสนาธรรมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงคุณสมบัติของนิสิตที่ควรมีก่อนไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. ค้นหาแนวทางที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต้องปรับปรุงเพื่อสร้างนิสิตที่มีคุณสมบัติตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต้องการ

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยการประเมินผลประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยการจัดเก็บข้อมูลภายในกรอบของนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2546 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาจารย์นิเทศก์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในพื้นที่เขตกรุงเทพและปริมณฑล

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยวิธีการศึกษา 2 วิธี คือ

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. ศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการจัดเก็บข้อมูลจากประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปีการศึกษา 2546 และโรงเรียนที่รับนิสิตไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและและอาจารย์พี่เลี้ยงที่รับนิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ ผู้บริหารและอาจารย์พี่เลี้ยง 56 คน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 25 แห่ง นิสิตผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 72 รูป อาจารย์นิเทศก์ 14 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงโรงเรียนที่รับนิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย คือ ผู้บริหารและอาจารย์พี่เลี้ยงจำนวน 33 คน จากโรงเรียนระดับมัธยม 25 แห่ง นิสิตผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 43 รูป อาจารย์นิเทศก์ 6 รูป/คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

3. เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับนิสิตที่โรงเรียนและให้คณะครุศาสตร์ปรับปรุง 1 ชุดที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลผู้บริหารอาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ และแบบสอบถามที่ใช้จัดเก็บจากนิสิต 1 ชุด โดยแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด จะใช้เก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุง หาแนวทางในการปรับปรุง และหาแนวทางในการพัฒนานิสิตให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามความต้องการของโรงเรียน และตามความต้องการของมหาวิทยาลัย ด้วยการเตรียมผู้เรียน และจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้สามารถพัฒนานิสิตได้ตามต้องการ

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม คือ ตัวแปรตาม คือ ความรู้ความสามารถของนิสิต การเตรียมการสอน ความสามารถในการสอน และการถ่ายทอดความรู้ การจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอนความสามารถในการดูแลผู้เรียนและชั้นเรียน การวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลา อันเป็นสิ่งที่นิสิตควรมีหรือคุณสมบัติของครูที่ควรมี ปัจจัยอิสระอันเป็นสิ่งที่ปัจจัยที่ทำให้มีคุณสมบัติของการเป็นครูตามปัจจัยตาม คือ การสอน และการเรียนรู้ของนิสิตจากการปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครู การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตที่

เตรียมเนื้อหา สื่อกิจกรรม และกระบวนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียน การเตรียมความพร้อมในตัว นิสิต ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและ ผู้เรียนของนิสิต เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียน และบุคลิกภาพ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิตที่ทำให้ผู้ร่วมงาน และผู้เรียนมีความประทับใจ และต้องการร่วมทำงาน และเรียนด้วยความสุขความพอใจ ทั้งหมดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ พัฒนาตัวนิสิตให้มีประสบการณ์ตรง ประสบการณ์จริงที่จะนำไปใช้ในการทำหน้าที่ครู เมื่อจบ การศึกษาในคณะครุศาสตร์ เป็นพุทธศตวรรษที่ ๖๖

1.5 วิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 วิเคราะห์ความต้องการของโรงเรียนที่มีต่อนิสิต และความพึงพอใจในตัวนิสิต และความต้องการให้คณะครุศาสตร์ ปรับปรุง ในการเรียนการสอนนิสิต

1.5.2 วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของนิสิตว่ามีจุดเด่นหรือจุดแข็งเป็นที่พึงพอใจของ โรงเรียน และมีจุดอ่อนหรือจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขพัฒนาและต้องการให้คณะปรับปรุง ในการ เรียนการสอนนิสิต

1.5.3 หาจุดที่เป็นจุดเด่นหรือที่พึงประสงค์ในตัวนิสิต และมีจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ของนิสิต

1.5.4 การเปรียบเทียบบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยใช้สถิติ และสูตรค่า t-test และ ANOVA

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบที่เป็นคุณสมบัติของนิสิตที่โรงเรียนต้องการ
2. สามารถนำผลวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ใช้ในการ เรียนการสอนเพื่อให้ความสามารถและประสิทธิภาพของนิสิตเพิ่มขึ้น ตามความต้องการของ โรงเรียนและมหาวิทยาลัย
3. สามารถนำผลวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรม ของ คณะครุศาสตร์ เพื่อพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของนิสิตตามที่โรงเรียนและมหาวิทยาลัยต้องการ

1.7 นิยามคำศัพท์

1. การจัดการบริหาร หมายถึง กำหนดการดำเนินการ หรือการปฏิบัติงานในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง หรือโครงการใดโครงการหนึ่ง โดยการกำหนดในโครงการวิจัยนี้เป็นการกำหนดการ

ดำเนินการหลักสูตรวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู ที่คณะครุศาสตร์ได้ใช้ในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต แก่นิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง หลักสูตรวิชาหนึ่งในหลักสูตรวิชาทั้งหมดที่คณะครุศาสตร์จัดการศึกษาให้แก่ นิสิต คณะครุศาสตร์ พุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งนิสิตจะต้องปฏิบัติการสอน และฝึกงานในโรงเรียน ฝึกปฏิบัติการด้านการสอน และฝึกงานธุรการฝึกปฏิบัติการ ทำการสอนระหว่าง 8-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา¹

3. นิสิตคณะครุศาสตร์ หมายถึง ผู้ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้ศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เป็นแหล่งข้อมูล เป็นผู้ที่ฝึกการสอนชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 ที่ปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครู ตลอดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

4. อาจารย์นิเทศก์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง บุคลากรของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นิเทศนิสิตปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5. อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง บุคลากรของสถานศึกษาที่ทำหน้าที่จัดชั้นเรียนให้นิสิตผู้ปฏิบัติหน้าที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา หรือ โรงเรียนที่นิสิตกำหนด และเป็นผู้ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของนิสิตตลอดภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548

6. ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ หมายถึง ผู้บริหารของสถานศึกษาที่นิสิตปฏิบัติหน้าที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548

¹ อ้างแล้ว, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือ นิสิต คณะครุศาสตร์, หน้า

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก่อตั้งคณะครุศาสตร์ขึ้นในปีการศึกษา 2504 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมพระภิกษุ สามเณรซึ่งมีความรู้ในวิชาฝ่ายพระศาสนาอยู่แล้วให้รู้วิชาการสอน มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชา และอบรมสั่งสอนประชาชนเป็นส่วนช่วยให้พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเผยแผ่ได้ผลดียิ่งขึ้น และสามารถจัดดำเนินการบริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ¹ ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้นเพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชีพชั้นสูงสำหรับพระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป มหาวิทยาลัยมีเป้าหมายชัดเจนที่จะพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรม และจริยธรรม²

จากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะครุศาสตร์แสดงให้เห็นว่า การผลิตบัณฑิตของคณะครุศาสตร์เพื่อเป็นบุคลากรที่สามารถถ่ายทอดอบรมสั่งสอนประชาชน ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และการบริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการผลิตบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นครู และผู้บริหารที่สามารถจบออกมาเป็นครูที่มีความสามารถสอนในสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญ และมีความสามารถในการบริหารสถาบันการศึกษาเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์ พระพุทธศาสนา และสังคม รวมทั้งสามารถนำความรู้ไปใช้

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **คู่มือนิสิต คณะครุศาสตร์**, หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545), หน้า 1.

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์**, หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2544, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544), หน้า 1.

ในการเผยแพร่และการอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมอันเป็นการช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและวัฒนาถาวรสืบไป อันเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกต่อไป

ทั้งนี้การผลิตบัณฑิตคณะครุศาสตร์ซึ่งมีโครงสร้างหลักสูตรที่ประกอบด้วยวิชาพื้นฐานทั่วไป 30 หน่วยกิต วิชาแกนพระพุทธศาสนา 50 หน่วยกิต วิชาชีพครู 30 หน่วยกิต วิชาสาขา 34 หน่วยกิต วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตร 150 หน่วยกิต¹ โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาชีพครู ประกอบด้วย วิชาบังคับ 22 หน่วยกิต และวิชาเลือก 8 หน่วยกิต ในวิชาบังคับ 22 หน่วยกิต ประกอบด้วย วิชาพื้นฐานการศึกษา ความเป็นครู การศึกษากับชีวิตและชุมชน การพัฒนาพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น จิตวิทยาการเรียนการสอน สื่อการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดการบริหารการศึกษา วิทยาการสอน ประสบการณ์วิชาชีพครู 1 และประสบการณ์วิชาชีพครู 2² ซึ่งเป็นวิชาที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตครุศาสตร์ไปเป็นครูผู้สอน ดังนั้นการบริหารความสามารถในการสอนหรือความเป็นครู จึงต้องบริหารความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของนิสิตซึ่งจะต้องบริหารในขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต เพื่อสะท้อนถึงความสามารถของนิสิตและความสำเร็จในการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์

การวิจัยเรื่อง การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนี้ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัย ดังนี้

1. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2544) หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2544.
2. พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2546). **ครูใจเพชร**.
3. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542) พุทธวิธีในการสอน.
4. พุทธทาสภิกขุ (2530) ครูในอุดมคติ.
5. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2543). ประสบการณ์วิชาชีพครู.
6. จีรวัดน์ กลิ่งกลางดอน. (2547). วัฒนธรรมสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ในสถานศึกษาพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.
7. ณรงค์ โวหารเสวภาค. (2544). การศึกษาสภาพการดำเนินงาน โครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา.

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **คู่มือนิสิต คณะครุศาสตร์**, หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545), หน้า 102.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 103.

8.ประไพพิศ โล่ห์สิทธิ์ศักดิ์. (2525). ประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2514-2519.

9. พวงพิศ สุขปนพันธ์. (2541). การติดตามผลมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2535-2539

10. เรือตรีพงศ์เทพ จิระโร. (2539). การประเมินโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

11. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2542). การศึกษาการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.1 การจัดหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์

การจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตของคณะครุศาสตร์จะต้องมีการจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนที่สามารถผลิตพุทธศาสตร์บัณฑิตที่มีความสามารถทางการสอน โดยเปิดสอน 5 สาขา คือ สาขาการบริหารการศึกษา สาขาจริยศึกษา สาขาการสอนภาษาไทย สาขาการสอนภาษาอังกฤษ และสาขาสังคมศึกษา¹ โดยสาขาการบริหารการศึกษาขึ้นอยู่กับภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ สาขาจริยศึกษาขึ้นอยู่กับภาควิชาปรัชญาธรรมและจริยศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาการสอนภาษาอังกฤษ และสาขาสังคมศึกษา ขึ้นอยู่กับภาควิชาหลักสูตรและการสอน งานด้านบริหารทั่วไปและวางแผนทางวิชาการ อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณบดี ในการปฏิบัติงานด้านธุรการ การประสานงานด้านการเงิน พัสดุ นโยบายและแผนการบริการด้านการศึกษาและบริหารงานบุคคล งานบริการการศึกษา และงานอื่น ๆ กับหน่วยงานต่าง ๆ คณะ สถาบัน วิทยาเขต สำนักงานอธิการบดี และหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้งานบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ²

ทั้งนี้การบริหารหลักสูตรให้นิสิตคณะครุศาสตร์ให้มีการศึกษาดี มีคุณธรรม นำความรู้สู่สังคม ตามปรัชญาคณะครุศาสตร์ และมีปณิธานที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา

¹ คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ระยะที่ 9 กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549), (กรุงเทพฯมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 10.

² อ่างแล้ว, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือนิสิต คณะครุศาสตร์, หน้า 3.

ตามปณิธานคณะครุศาสตร์¹ ด้วยการจัดหลักสูตรให้โครงสร้างหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2538 (ปรับปรุง พ.ศ. 2542) ประกอบด้วย

1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	8 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	8 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาภาษา	8 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	6 หน่วยกิต
2) หมวดวิชาเฉพาะ	114 หน่วยกิต
2.1 วิชาแกนพระพุทธศาสนา	50 หน่วยกิต
2.1.1 กลุ่มวิชาภาษาบาลี	8 หน่วยกิต
2.1.2 กลุ่มวิชาพระพุทธศาสนา	32 หน่วยกิต
2.1.3 กลุ่มวิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์	10 หน่วยกิต
2.2 หมวดวิชาเฉพาะด้าน	64 หน่วยกิต
2.2.1 วิชาชีพครู	30 หน่วยกิต
2.2.2 สาขาวิชาชีพ	34 หน่วยกิต
3) หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต
รวม	150 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ 8 หน่วยกิต คือ วิชาบังคับ 4 หน่วยกิต เป็นวิชา มนุษย์กับสังคม เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน วิชาเลือก 4 หน่วยกิต ได้แก่ การเมืองกับการปกครองของไทย กฎหมายทั่วไป ชีวิตกับจิตวิทยา มานุษยวิทยาเบื้องต้น ซึ่งเป็นการศึกษาความเป็นมนุษย์ตามหลักการทางสังคมศาสตร์และพุทธศาสตร์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม สถาบันองค์ประกอบ โครงสร้างและกระบวนการทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาการทางอารมณ จิตสำนึก และสติปัญญาของมนุษย์ พิจารณาปัญหาในสังคมไทย ให้รู้วิธีแก้ปัญหาตามแนวพุทธศึกษาหลักสูตรเบื้องต้นทางเศรษฐศาสตร์ ประสบการณ์ทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจ กลไกราคา บทบาทของภาครัฐและเอกชน และสถานการณ์ปัจจุบันในระบบเศรษฐกิจ ศึกษาความรู้ทั่วไปของการเมืองการปกครอง สถาบันการเมือง พัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทย กระบวนการทางการเมือง และการจัดระเบียบการปกครองของไทย ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป

¹ อ่างแล้ว, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มืออนิสิตร คณะครุศาสตร์, หน้า ก.

ที่มาของกฎหมาย ลักษณะและประเภทของกฎหมาย กฎหมายมหาชน และกฎหมายเอกชนในส่วนที่สังคมควรรู้ ศึกษาพัฒนาการและองค์ประกอบของชีวิต ความสัมพันธ์ของจิตวิทยากับการดำรงชีวิต วิเคราะห์คุณสมบัติของจิตใจในลักษณะต่าง ๆ ผลของสุขภาพจิตที่มีต่อพฤติกรรมมนุษย์ และการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม และสิ่งแวดล้อม ศึกษาความหมาย ประวัติ และประโยชน์ของวิทยาการด้านมานุษยวิทยาทางสังคมและวัฒนธรรม อารยธรรมของมนุษย์ ศาสนาและลัทธิความเชื่อ ภาษา และวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และการใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาในการศึกษาสังคม

กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ 8 หน่วยกิต คือ วิชาบังคับ 4 หน่วยกิต เป็นวิชา เทคนิคการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ปรัชญาเบื้องต้น และศาสนาทั่วไป และวิชาเลือก 4 หน่วยกิต เป็นวิชา ตรรกศาสตร์เบื้องต้น วัฒนธรรมไทย อารยธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาเทคนิคการศึกษาระดับอุดมศึกษา เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้ห้องสมุด วิธีการแสวงหาความรู้ การเรียนเป็นกลุ่ม การเรียนด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมทางวิชาการ การเขียนรายงาน และภาคินิพนธ์ ศึกษาความหมายและขอบเขตของปรัชญา ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์ สาขาปรัชญาและสาระสำคัญของปรัชญา สาขาต่าง ๆ พัฒนาการของปรัชญาตะวันออก และปรัชญาตะวันตก ศึกษาประวัติและพัฒนาการของศาสนาต่าง ๆ ให้รู้หลักคำสอน พิธีกรรม และจุดมุ่งหมายของแต่ละศาสนา ศิกษานิมิต คำที่เป็นปฏิปักษ์กัน วิภาค การนิยามความหมาย ผู้ตติหรือประพจน์ในแบบต่าง ๆ การแบ่งบัญญัติความเป็นปฏิปักษ์แห่งผู้ตติ การอุปวิวรรต การปริวรรต การปริวรรตบัญญัติ ผู้ตติผสม การให้เหตุผล ปรตธานูมาน และปฤจฉวาทิแบบต่าง ๆ ศึกษาความหมาย และเนื้อหาของวัฒนธรรม พัฒนาการของวัฒนธรรมไทย ประเภทของวัฒนธรรม พุทธศาสนากับวัฒนธรรม การอนุรักษ์ การเผยแพร่และสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยกับการพัฒนา ผลกระทบของวัฒนธรรมต่างชาติต่อวัฒนธรรมไทย ศึกษาความหมายของอารยธรรม บ่อเกิด และพัฒนาการของอารยธรรมตะวันออก และตะวันตกในยุคต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของสังคมตะวันออกและตะวันตก ที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนกันระหว่างอารยธรรมตะวันออกกับอารยธรรมตะวันตก และอิทธิพลของอารยธรรมทั้งสองที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กลุ่มวิชาภาษา 8 หน่วยกิต คือ วิชาบังคับ 3 หน่วยกิต เป็นวิชาภาษากับการสื่อสาร วิชาเลือก 5 หน่วยกิต ได้แก่ ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ภาษาศาสตร์เบื้องต้น ภาษาอังกฤษ 1,2,3 ภาษาสันสกฤต 1,2,3 ภาษาเขมร 1,2 ภาษาเวียดนาม 1,2 ภาษาพม่า 1,2 ภาษามาลา 1,2 ซึ่งเป็นการศึกษาภาษาทางด้าน การอ่าน การเขียน การพูด และการฟังภาษาไทยเพื่อสื่อสารด้วยการอ่านร้อยแก้ว ร้อยกรอง ประกาศ แถลงการณ์ การเขียนจดหมาย ย่อความ เรียงความ และโวหาร การพูดด้วย

การสนทนา บรรยาย อภิปราย มารยาทในการพูด การฟังจับสาระเรื่อง มารยาทในการฟัง และการศึกษาระเบียบงานสารบรรณ การศึกษาภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ศึกษาความหมายของภาษาและภาษาศาสตร์ ลักษณะทั่วไปของภาษา ศึกษาโครงสร้างภาษา กฎเกณฑ์ และการใช้ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการใช้คำนำหน้านาม การสร้างประโยค การใช้บุรพบท สันธาน ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน รูปประโยคและคำศัพท์ และภาษาอื่นที่เช่นเดียวกันภาษาอังกฤษ อาทิ สันสกฤต เขมร พม่า เวียดนาม มาเลย์ เป็นต้น

กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 6 หน่วยกิต คือ วิชาบังคับ 4 หน่วยกิต เป็นวิชา สถิติเบื้องต้นและการวิจัย และคณิตศาสตร์เบื้องต้น วิชาเลือก 2 หน่วยกิต ได้แก่ โลกกับสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์กายภาพ และประยุกต์วิทยา ศาสตร์คณิตกรรมเบื้องต้น และสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งเป็น การศึกษาความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับตรรกศาสตร์อันเป็นการใช้เหตุผลและการหาค่าความจริง เซตอันเป็นการบอกถึงการเขียนเซตหรือการสร้างกลุ่ม การหาความสัมพันธ์ระหว่างเซต การกระทำของเซต การประยุกต์ใช้เซต การหาความสัมพันธ์ชนิดของความสัมพันธ์และความสัมพันธ์เชิงซ้อน ระบบจำนวน คุณสมบัติของจำนวน การแก้สมการและอสมการ ทฤษฎีเมตริกซ์ ดีเทอร์มิแนนต์ และการบวก ลบ คูณของเมตริกซ์ การสร้างระบบข้อมูลพื้นฐานสถิติ การสร้างตารางแจกแจงความถี่ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การกระจาย เบอร์เซนไทล์ เดไซล์ ควอร์ไทล์ ทฤษฎีความน่าจะเป็น การสุ่มตัวอย่าง การทดสอบสมมุติฐาน การวิจัย ขั้นตอนการวิจัย กระบวนการวิจัย และการเขียนผลงานวิจัย ศึกษาวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผลของมลภาวะทางน้ำ ทางอากาศและปัญหาขยะ ผลการใช้ทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ประวัติและการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ในอดีต ความคิดเกี่ยวกับเอกภพ และระบบสุริยะ การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร การป้องกันโรคพืชและการกำจัด โรคพืช การสื่อสารและโทรคมนาคม การขนส่ง นวัตกรรมและการประยุกต์วิทยา ศึกษาวิทยาการของศาสตร์ คณิตกรรม ระบบจำนวน เลขฐาน ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การใช้โปรแกรม ภาษาเบสิก การจัดทำ ข้อมูลและการเขียนโปรแกรม

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ทั้งกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นหมวดวิชาที่จัดให้มีการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานในด้านต่างๆ ให้แก่นิสิตเพื่อให้นิสิตสามารถนำความรู้ทางวิชาการทั้งในด้านสังคม มนุษยศาสตร์ ภาษา และคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ไปประยุกต์กับวิชาการในด้านพุทธศาสตร์ วิชา ครุ และวิชาเฉพาะสาขา ในการเป็นนักการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ สามารถทำการสอนในวิชาการด้าน ต่างๆ และการประยุกต์ใช้กับพุทธศาสนา และการเป็นนักบริหารการศึกษาที่ดีในสถานศึกษา โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

หมวดวิชาแกนพระพุทธศาสนา 50 หน่วยกิต ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาภาษาบาลี 8 หน่วยกิต ประกอบด้วย แต่งแปลบาลี 1,2 บาลีไวยากรณ์ชั้นสูง และวรรณคดีบาลี 1 ซึ่งเป็นวิชาที่ทำการศึกษากการแต่งบาลี การแปลบาลีโดยอรรถและพยัญชนะ การแต่งและแปลประโยคพิเศษและสำนวน การแปลบาลีเป็นไทย การแปลไทยเป็นบาลี การแต่งจดหมาย เรียงความ ย่อความ ฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การพูดภาษาบาลี ศึกษาไวยากรณ์บาลี ปกรณ์รูปสัททวิ มุลัจฉายนะ และโมคคัลลภาวะ สำนวนนิยมในวรรณคดี การแจกนามวิเศษและธาตุพิเศษ ศึกษาประวัติและพัฒนาการของคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และโยชนา และกลุ่มวิชาพระพุทธศาสนา 32 หน่วยกิต ประกอบด้วย พระไตรปิฎกศึกษา พระวินัยปิฎก 1,2 ธรรมประยุกต์ ธรรมะภาคปฏิบัติ 1-7 ประวัติพุทธศาสนา 1,2 การปกครองคณะสงฆ์ไทย ธรรมะภาคภาษาอังกฤษ เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา ธรรมนิเทศ และงานวิจัยทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็น การศึกษากำเนิดและพัฒนาการคัมภีร์พระไตรปิฎก การจำแนกคัมภีร์พระไตรปิฎก และสำรวจ เนื้อหาสาระของคัมภีร์พระไตรปิฎก การจำแนกพระไตรปิฎกของพระอรรถกถาจารย์ ความเป็นมา ของพระไตรปิฎกในประเทศไทย ระบบการสืบค้นคัมภีร์พระไตรปิฎกด้วยคอมพิวเตอร์ ประโยชน์ ที่ได้จากการศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎก ศึกษาโครงสร้างเนื้อหาสาระและประเด็นที่น่าสนใจของพระ วินัยปิฎกจากคัมภีร์มหาวิงค์ และภิกขุณีวิงค์ โดยอาศัยอรรถกถาและฎีกาประกอบ และพระวินัย ปิฎกจากคัมภีร์มหาวรรค จุลวรรค และบริวารโดยอาศัยอรรถกถา และฎีกาประกอบ ศึกษา โครงสร้างเนื้อหาสาระและประเด็นน่าสนใจของพระสุตตันตปิฎกจากคัมภีร์ทิมมิกาย มัชฌิมิกาย สังกยุตตนิคาย อังคุตตรนิคาย และ ขุททกนิคาย เลือกศึกษาพระสูตรในรายละเอียดนิคายละ 3 หลักสูตร โดยอาศัยอรรถกถาและฎีกาประกอบ ศึกษาโครงสร้างเนื้อหาสาระและประเด็นที่ น่าสนใจของอภิธรรมปิฎกจากคัมภีร์มัสมสังคณี วิงค์ชาตูกถา บุคคลบัญญัติ คัมภีร์กถาวัตถุ ยมก และปัญจทาน โดยอาศัยอรรถกถาและฎีกาประกอบ ศึกษาการปฏิบัติกรรมฐานทั้งสมถะและวิปัสสนา ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน โดยการเดินจงกรม นั่งสมาธิ ส่งและสอบอารมณ์กรรมฐาน

ศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ตั้งแต่หลังพุทธปรินิพพานถึงปัจจุบัน การแยก นิกาย การขยายตัวของพระพุทธศาสนาเข้าไปในประเทศต่างๆ และอิทธิพลของพระพุทธศาสนา ต่อวัฒนธรรมในประเทศต่างๆ ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยที่สืบมาตั้งแต่ยุค พระเจ้าอโศกมหาราชส่งพระโสณะและพระอุตตระเข้ามาเผยแผ่ในสุวรรณภูมิจนถึงปัจจุบัน และ อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อศิลปวัฒนธรรม การศึกษา และการปกครองในยุคต่างๆ องค์กร และกระบวนการใหม่ๆ ในวงการพระพุทธศาสนาปัจจุบัน ศึกษาพัฒนาการของระบบการปกครอง คณะสงฆ์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับต่างๆ กฎ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศที่สำคัญของคณะสงฆ์ ศึกษาศัพท์ธรรมะทาง

พระพุทธศาสนา ที่นิยมใช้กันแพร่หลายในภาษาอังกฤษและหนังสือที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่นักปราชญ์ได้รจนาไว้เป็นภาษาอังกฤษ ศึกษาเทศกาลและพิธีกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ความหมาย คุณค่าของเทศกาลและพิธีกรรมนั้นๆ ให้สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง ศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศิลปะการเขียนบทความ ศิลปะการพูดในที่ชุมชน การพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับการพูด การเทศนา การแสดงปาฐกถาธรรม การอภิปรายและการใช้สื่อประกอบการบรรยาย ศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน วิเคราะห์วรรณกรรมของบางท่านที่น่าสนใจ เช่น เถภูมิกถา ของพระยาสิทธิไทย มังคลัตถที่ปณี ของพระสิริมงคลจารย์ สังคีตยวงศ์ ของสมเด็จพระวันรัต (แก้ว วัดพระเชตุพนฯ) มงคลวิเสสกถา ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แก่นพระพุทธศาสน์ ของพระพุทธทาสภิกขุ กรรมที่ปณี ของ พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) พุทธธรรม ของพระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต) พุทธวิทยา ของนายพร รัตนสุวรรณ

กลุ่มวิชาพุทธศาสนาประยุกต์ 10 หน่วยกิต ประกอบด้วย การศึกษาในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์กับการศึกษาไทย พุทธปรัชญาการศึกษา พุทธธรรมสำหรับครู และพุทธวิธีการสอน ซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษาระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาลถึงยุคเสื่อมของพระพุทธศาสนาในอินเดีย ระบบอุปถัมภ์กับสังฆวิหาริก อาจารย์กับอันเตวาสิก การศึกษาพระธรรมวินัยโดยระบบ มุขปาฐะ ถึงยุคจาริกเป็นตัวอักษร พัฒนาการของคันถธุระและวิปัสสนาธุระ การเกิดขึ้นและพัฒนาการของมหาวิทยาลัยพุทธศาสนา เช่น นาลันทา วัลภี วิกิรามเสลา ชคัททาละและโอทันตปุรี ระบบการศึกษาของพระสงฆ์ในลังกา พม่าและไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ศึกษาบทบาทของ พระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาไทยด้านศาสนาวิชาชีพ และศิลปะ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ศึกษาทัศนะของพุทธศาสนาเกี่ยวกับความหมายและจุดประสงค์ของการศึกษาลักษณะและเนื้อหาหลักสูตร งานของนักคิดทางการศึกษา และพุทธที่สำคัญของไทย เช่น พุทธทาสภิกขุ พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต) สาโรช บัวศรี ศึกษาหลักธรรมสำคัญเกี่ยวกับหลักการพัฒนาตน 4 เบญจขันธ์ รุ่งอรุณธรรม 7 กัลยาณมิตตธรรม 7 และปฏิจกสมุปปาต และศึกษาหลักการและวิธีการของพระพุทธเจ้า การวิเคราะห์ธรรมชาติผู้เรียน คุณสมบัติของผู้สอน วัตถุประสงค์ในการสอน การเลือกวิธีการสอนตามแนวไตรสิกขา อริยสัจ 4 อนุปปัพพิตถา และนวังคัตถุศาสน์

โดยสรุปหมวดกลุ่มวิชาแก่นพระพุทธศาสนา เป็นกลุ่มวิชาที่เน้นการศึกษาภาษาบาลีในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก โดยอาศัยอรรถกถา และฎีกาประกอบ การปฏิบัติกรรมฐานทั้งสมณะและวิปัสสนา การเดินจงกรม นั่งสมาธิ ส่งและสอบอารมณ์ กรรมฐาน ศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจากอดีตนับแต่พุทธปรินิพพานถึงปัจจุบัน การแยกนิกาย การเผยแผ่

พระพุทธศาสนา และอิทธิพลต่อวัฒนธรรมในประเทศต่างๆ และประเทศไทย การปกครองของคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ศัพท์ธรรมะในภาษาอังกฤษ เทศกาลและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หลักและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยเพื่อให้เกิดความรู้ในด้านพุทธศาสนาในด้านต่างๆ แก่นิสิตในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต โดยเฉพาะ การนำพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการศึกษาและการเรียนการสอนของนิสิตในคณะครุศาสตร์

หมวดวิชาชีพครู 30 หน่วยกิต เป็นวิชาบังคับ 22 หน่วยกิต ประกอบด้วย พื้นฐานการศึกษาความเป็นครู การศึกษากับชีวิตและชุมชน การพัฒนาพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น จิตวิทยา การเรียนการสอน สื่อการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษา วิทยาการสอน ประสพการณ์วิชาชีพครู 1 และประสพการณ์วิชาชีพครู 2 และวิชาเลือก 8 หน่วยกิต ได้แก่ พฤติกรรมการสอนมัธยมศึกษา หลักสูตรและการสอนพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา สื่อการสอนระดับมัธยมศึกษา การวิจัยทางการศึกษาเบื้องต้น ซึ่งเป็นการศึกษาสถานภาพของศึกษาศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างศึกษาศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ แนวคิดและหลักการสำคัญซึ่งเป็นพื้นฐานของ การศึกษาสมัยปัจจุบัน วิเคราะห์หลักการจัดการศึกษาโดยอาศัยพื้นฐานทางด้านศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคม จิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมกับสังคมไทย สถานภาพของครูตามวิถีวัฒนธรรมไทย จรรยาบรรณวิชาชีพครู คุรุธรรมนิยมตามหลักพระพุทธศาสนา องค์กรที่เสริมสร้าง และพัฒนาวิชาชีพครู บทบาทและสมรรถภาพของครูในสังคมปัจจุบัน ศึกษาบทบาททางการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิต ครอบครัว ชุมชน อาชีพ เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ การรวมกลุ่ม อนามัย โภชนาการ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ความมั่นคงสันติภาพและการพัฒนา

ศึกษาพัฒนาการเด็กตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวัยรุ่น ลักษณะการฝึกอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น สภาพแวดล้อมทางสังคมและโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางบวกและลบของเด็กและวัยรุ่น บทบาทของผู้ปกครอง ครู และองค์กรที่เสริมสร้างพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่นที่พึงประสงค์ในสังคม ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบการสอน การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนการสอน อันตรสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การจัดการในชั้นเรียน ปัจจัยที่เสริมสร้างการเรียนรู้ในสังคม ข้าราชการ ศึกษาความสำคัญและพัฒนาการของสื่อการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา ระบบสื่อการสอน การสร้างสื่อการสอน งานกราฟฟิก การจัดนิทรรศการ กระบวนการใช้สื่อการสอน และนวัตกรรมการศึกษา ศึกษาปรัชญาและพัฒนาการของการวัดและประเมินผลการศึกษา เครื่องมือและเทคนิคการวัดผล การสร้างข้อสอบแบบต่างๆ การสร้างข้อสอบมาตรฐาน การใช้สถิติเพื่อการ

วัดผลการศึกษา การวิเคราะห์ข้อสอบและข้อสอบมาตรฐาน ระบบการใช้คะแนนสอบ คลังข้อสอบและวิธีดำเนินการสอบ ศึกษาหลักการและความคิดสำคัญของการสอน การวิเคราะห์หลักสูตรการวางแผนการสอน การสอนความคิดรวบยอดและหลักการ การสอนที่เสริมสร้างค่านิยม พุทธวิธีในการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เสริมการสอน การฝึกทักษะการสอน และการปรับพฤติกรรมการเรียนการสอน

ศึกษาการประยุกต์หลักการและทฤษฎีทางการศึกษาสู่ภาคปฏิบัติ การสังเกตพฤติกรรมการทำงานในหน้าที่ครู บทบาทการเป็นครูผู้ช่วย การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การตรวจแบบฝึกหัดการทำงานธุรการในชั้นเรียน การทดลองสอนบทเรียนสั้น ๆ โดยมีอาจารย์พี่เลี้ยงเป็นผู้กำกับดูแล นำประสบการณ์ที่ได้รับมาอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อวางแผนสำหรับการฝึกสอนหรือการทำงานภาคปฏิบัติ ปฏิบัติการสอนและฝึกงานในโรงเรียน ฝึกประสบการณ์ด้านการสอนและฝึกงานธุรการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำการสอนระหว่าง 8-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา ศึกษาหลักการจัดการมัธยมศึกษา ลักษณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ความแตกต่างระหว่างบุคคล การแนะแนว การวิเคราะห์หลักสูตร แบบเรียนและสื่อ การวางแผนการสอน การออกแบบกิจกรรม การวัดและประเมินผล ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแบบเรียน และสื่อในวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมในเด็กระดับมัธยม ศึกษาาระบบสื่อการสอน การจัดระบบสื่อการสอน สื่อการสอนทักษะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สื่อการสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะศึกษา สุขศึกษา และพลานามัย การงานและอาชีพ สื่อมวลชนกับเด็กมัธยมศึกษา ชุดการสอน ประสิทธิภาพ การใช้สื่อการสอนและแนวโน้มของการใช้สื่อการสอนในระดับมัธยมศึกษา ศึกษาหลักการวิจัยทางการศึกษา

โดยสรุป หมวดวิชาชีพครู เป็นกลุ่มวิชาที่เน้นความรู้ทางการศึกษา การเป็นครู การเรียนการสอน จิตวิทยาการสอน สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดประเมินผลการศึกษา การวางแผนการสอน การวิเคราะห์หลักสูตร การฝึกทักษะการสอน การประยุกต์ความรู้ทางการศึกษามาใช้ในการฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียน ทั้งการวิเคราะห์หลักสูตร แบบเรียน สื่อ การออกแบบกิจกรรม การวัดประเมินผล เพื่อให้การสอนเป็นไปตามแผนที่จัดเตรียมตลอดระยะเวลา การฝึกปฏิบัติการสอน โดยเฉพาะประสบการณ์วิชาชีพครูหรือการฝึกปฏิบัติการสอนเป็นการเตรียมตัวนิสิตคณะครุศาสตร์ให้มีความพร้อมต่อการเป็นพุทธศาสตรบัณฑิตที่จะสามารถจบออกไปเป็นบัณฑิตสามารถดำเนินการสอนและบริหารการศึกษาในสถานศึกษาในระบบการศึกษาที่จัดการศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือในระบบการศึกษาของคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถ ถ่ายทอดความรู้ความสามารถทั้งการพัฒนาคนอันเป็นนักเรียนให้เรียนรู้และพัฒนา

ตนเองได้อย่าง เต็มศักยภาพ ดังนั้นการประเมินผลประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงมีความสำคัญที่จะทำใหู้ถึงคุณภาพของนิสิตและความสามารถของนิสิตที่จะจบออกมาไปเป็นบัณฑิตทำหน้าที่เป็นนักการศึกษาในการบริหาร การศึกษาและการทำการเรียน การสอน รวมทั้งการนำผลมาพัฒนาหลักสูตรและการจัดการศึกษา ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การจัดการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ มีคุณธรรมเป็นผู้นำทาง จิตใจและปัญญา ศรัทธาอุทิศตนต่อพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในด้านวิชาความรู้ทั่วไป วิชาการทางพระพุทธศาสนา วิชาเฉพาะและวิชาครู ทำให้เป็นนักการศึกษา ที่มีคุณภาพ สามารถทำการสอนในวิชาการด้านต่าง ๆ การประยุกต์ใช้พระพุทธศาสนา และการ เป็นนักบริหารการศึกษาที่ดีในสถานศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาของคณะสงฆ์

2.2 ครูตามแนวพุทธศาสตร์

คำว่า “ครู” เป็นคำที่สำคัญ เป็นคำสูงสุดที่ใช้กับผู้ที่ทำหน้าที่สั่งสอน ในประเทศอินเดีย คำว่า “ครู” เป็นผู้สอนเรื่องทางจิตทางวิญญาณ เรื่องการหลุดพ้นไปจากโลก มันเคยเป็นคำสูงสุด ถึงขนาดนี้ แต่ในประเทศไทยถึงความหมายชนิดนั้นเอาเพียงความหมายธรรมดา เป็นผู้สอนหนังสือ ตั้งแต่ ก ข ก กา ขึ้นไปเรียกว่า ครู รากศัพท์ของคำว่า “ครู” หรือ ครู นี้ แปลว่า เปิดประตู ทาง จิตใจมีการเปิดประตูให้ออกมาสู่แสงสว่าง หรือให้เดินไปถึงที่สุด จุดหมายปลายทางที่พึงปรารถนา ของชีวิต มีหน้าที่ช่วยเหลือพระราชามหากษัตริย์ ซึ่งเป็นครูประจำพระองค์เป็นครูของประเทศชาติ เรียก รัฐครู ในพม่ามีตำแหน่ง “อภิรัฐครู” คือ พระมหาเถระที่สามารถสูงสุดในเรื่องจิต เรื่อง วิญญาณ¹

ครูนี้เป็นตำแหน่งหรือฐานะสูงสุดในด้านการสอนทางจิตทางวิญญาณ จนเป็นปูชนีย บุคคลของบ้านเมือง ของโลก อยู่เหนือคำจ้าง เหนือสิ่งต่างๆ ซึ่งหน้าที่ของครู คือ ยกสถานะทาง วิญญาณของคนในโลกให้มันสูงขึ้น ครูเป็นดวงประทีปของโลก นับตั้งแต่ พระบรมครู คือ พระพุทธเจ้า ตั้งอยู่ในฐานะดวงประทีปของโลก เป็นผู้สร้างโลก โดยสร้างผ่านทางเด็ก ด้วยการ สอนให้เด็กมีวิชาความรู้ นิสัยใจคอและสติปัญญาอย่างไร โลกก็จะเป็นเช่นนั้น²

¹ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *ครูใจเพชร*, (นนทบุรี : ศูนย์สืบทอดพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์, 2546), หน้า 6.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

ระบบการศึกษามีความสำคัญ เป็นตัวกำหนดให้ครูทั้งหลายสอนตามระบบนั้น หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นครูที่สอนตามระบบก็จะทำให้เกิดปัญหาตามนั้น ระบบการศึกษาทั้งโลกสอนกันผิดพลาดอย่างหลับหูหลับตา ตั้งแต่อนุบาลถึงมหาวิทยาลัย คือ สอนแต่ให้ฉลาดในทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ไม่สอนให้ควบคุมความฉลาด ไม่มีการควบคุมความฉลาดให้ถูกต้อง ด้วยระบบแยกศาสนาออกจากการศึกษา (secularization) มีผลทำให้คนเอาความฉลาดไปใช้เพื่อเห็นแก่ตัว เพื่อประโยชน์ของตัว เพื่อกอบโกย เพื่อจะมีอำนาจเหนือใคร ๆ ในโลก จนคิดจะครองโลก ดังนั้น โลกจึงเจริญไปด้วยความเห็นแก่ตัว ยิ่งฉลาดยิ่งเห็นแก่ตัวลึกจนแก้ไม่ไหว ป้องกันไม่ไหว¹

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้จัดระบบการศึกษาใหม่เปลี่ยนจากแผนเก่ามาสู่การศึกษาใหม่อย่างตะวันตก และพระองค์ทรงดำรัสถึง พระอนุชาของท่านว่า “ต่อไปนี่มันจะ โกงกันเก่ง การที่เราเปลี่ยนการศึกษาใช้ระบบ โบราณเมื่อก่อน มาศึกษาระบบใหม่อย่างพวกฝรั่งนี้” นั่นคือการทำให้ฉลาด ฉลาดที่ไม่มีการควบคุม ก็ใช้ความฉลาดไปโกงหรือ โกงเก่ง แสดงว่าท่านทรงทราบดีว่า ถ้าความฉลาดที่ไม่มีการควบคุม จะทำให้คนนั้น โกงกันเก่ง เอาเปรียบกันเก่ง สารพัดปัญหาที่จะตามมา ครูจะต้องไม่ดูค้ายกล้าทำให้ถูกต้องด้วยการเลือกสอนให้รู้จักควบคุมความฉลาด และทำหน้าที่ครูให้ถูกต้อง คือ เปิดประตูทางวิญญาณ เป็นผู้สร้างโลกพระศรีอาริยมตไตรย คือ ลดความเห็นแก่ตัว²

“จิตใจของครูสมัยก่อนนั้น มากด้วยความเมตตา ความเมตตาทำให้ครูเห็นแก่ศิษย์ยิ่งกว่าเห็นแก่ตัว จึงมุ่งที่จะสอนและอบรมศิษย์ให้มีความดีและความรู้ สามารถเสียดสละความสุข ความสะดวกสบาย แม้แต่ความสุขความคะนองได้ เพื่อประโยชน์ของศิษย์ ครูของไทยจึงมัดจิตใจศิษย์ให้ความเคารพใคร่ใคร่ได้มั่นคง” “ถ้าครูไม่ห่วงประโยชน์ที่ควรห่วง หันไปห่วงอำนาจ ห่วงตำแหน่ง ห่วงสิทธิและห่วงเงินกันมาก ๆ เข้าแล้วจะเอาจิตใจที่ไหน ไปห่วงความรู้ ความดี ความเจริญของเด็ก ความห่วงในสิ่งเหล่านั้นก็ค่อยๆ บั่นทอนทำลายความเป็นครูไปจนหมดสิ้น จะมีอะไรเหลือไว้พอที่ตัวเองจะภาคภูมิใจหรือผูกใจใครไว้ได้ ความเป็นครูก็ไม่มีค่าเหลืออยู่ ให้เป็นที่เคารพบูชาอีกต่อไป” พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช³

การเป็นครูนั้นอย่าคิดแต่เพียงว่าเป็นครูสอนศิษย์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องคิดว่าเป็นครูของโลก เป็นครูของประชาชน บุคคลใดเห็นข้อมเอาไปเป็นตัวอย่างได้ เป็นตัวอย่างในทางศีลธรรม เป็นตัวอย่างในทางสร้างสรรค์ ในการประหยัดอกคอม เป็นตัวอย่างในทางประพฤติดีงาม ให้ผู้อื่นเห็นเป็นตัวอย่าง กล่าวในสิ่งใดก็สามารถให้ผู้อื่นนำไปเป็นตัวอย่าง ทำในสิ่งใดก็สามารถให้ผู้อื่นเห็น

¹ อ่างแล้ว, พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *ครูใจเพชร*, หน้า 14.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

เป็นตัวอย่าง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โลกของครูเป็นโลกของคนที่มีประพุดดีดี ประพุดดีชอบ ตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรม มีความละเอียดรอบคอบ มีความกล้าหาญ มีความซื่อสัตย์ มีความสุจริตทางจิตใจ มีน้ำใจ มั่นคงอยู่ในคุณงามความดีไม่เปลี่ยนแปลง ไม่หวั่นไหวโอนเอนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม¹

ครูที่ดีจะต้องมีหลักธรรมสามารถทำให้ผู้เรียน (ลูกศิษย์) มีความรู้ความเก่งด้วยความเสียสละจนเป็นคนดี สามารถเสียสละความสุข ความสะดวกสบาย รู้จักควบคุมตนเองไม่ให้คนเก่งที่โกงเก่ง ควบคุมความเห็นแก่ตัวไม่ให้นำไปใช้เพื่อการกอบโกย การจะทำให้ศิษย์เป็นคนดีของครูของพ่อแม่ผู้ปกครองและสังคม ครูจะต้องสั่งสอนอบรมศิษย์ในหลักธรรมที่ทำให้ศิษย์เป็นคนดี รู้จักเสียสละ อดทน และควบคุมตนเองให้ทำความดี เป็นประโยชน์แก่สังคม ทั้งนี้ครูจะต้องทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้อื่น ทั้งในด้านศีลธรรม การทำในสิ่งสร้างสรรค์ ประหยัดอดทน ประพุดดีดี ปฏิบัติชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต กล่าวแต่ในสิ่งที่เป็นคุณธรรมความดี สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูที่ดีจึงต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้านแก่ศิษย์ (ผู้เรียน) แก่คนในสังคมรวมไปถึงคนทั้งโลก

2.2.1 ครูในอุดมคติ

ลักษณะครูในอุดมคติ ก็คือ ผู้นำในทางวิญญาณ และเป็นผู้นำในทางวัตถุ²

1. ผู้นำสังคมในทางวัตถุ คือ การผู้นำในการแสวงหา ในการแสวงผลและในการเป็นอยู่ สำหรับการแสวงหาในทางวัตถุของครูจะต้องเป็นการแสวงหาที่ไม่ทำให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่กระทบกระทั่งใคร นี่เป็นหลักทั่วไปในการแสวงหาอย่างสัตบุรุษ³

การแสวงหาอย่างไม่เกิดทุกข์แก่ฝ่ายใด หมายถึง ไม่เห็นแก่ตน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตน แล้วก็ทำไปเพื่อประโยชน์ของตน โดยความพิจารณาผลกระทบหรือความกระทบกระทั่งต่อประโยชน์ของผู้อื่น เรียกว่า การแสวงหาชนิดที่ถูกต้อง ครูเป็นผู้นำในการแสวงหาวัตถุปัจจัยเครื่องดำรงชีวิตอย่างถูกต้องอย่างนี้

การแสวงผล เป็นหลักของนำผลงานที่ได้มาใช้ประโยชน์ เป็นการแสวงผลชนิดที่ไม่กินคนเดียว หรือผลงานที่ได้มาไม่ได้มุ่งหมายที่จะกินคนเดียว แต่ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยรอบข้างเท่าที่จะทำได้ เป็นผู้ที่เห็นผู้อื่นกินหรือให้ผู้อื่นกิน ย่อมจะอ้อมกว่ากินเอง เพราะของที่ผู้หนึ่งให้คนอื่นกินนั้นมันเป็นการอ้อมทางจิตใจที่เพิ่มขึ้นมาอีกอย่างหนึ่ง แต่การกินเองเป็นการอ้อม

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *ครูใจเพชร*, หน้า 17.

² พุทธทาสภิกขุ, *ครูในอุดมคติ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงชีพ, 2530), หน้า 2.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ในทาง ร่างกายฝ่ายเดียว ยิ่งถ้าให้ผู้อื่นกิน สร้างความรู้สึกรพอใจในการกระทำอันนั้น มีความอึดใจ
แล้วยัง อึดทั้งสองฝ่ายและอึดตลอดกาลนาน เช่น รับประทานเองรุ่งขึ้นก็ถ่ายแล้วก็หมด แต่หากให้
ผู้อื่นกิน นึกขึ้นมาเมื่อไรหรือพบปะกันครั้งใดก็ยังมีความอึดเกิดขึ้นทุกครั้งไป อย่างที่เรียกว่าให้
ผู้อื่นกินอึดกว่ากินเอง **ครูผู้มีอุดมคติยอมเป็นผู้นำในการเสวยผลชนิดที่ไม่กินคนเดียว** ดังในบาลีมี
คำกล่าวว่ กินคนเดียวไม่ได้ซึ่งความสุข กินคนเดียวได้แต่ความอึด แต่ถ้าให้ผู้อื่นกินได้ทั้งความ
อึดและความสุข คือ ความพอใจและความสุขใจ หากคนเรามีหลักไม่กินคนเดียวเช่นนี้ จะมีความ
ผูกพันกันอย่างมั่นคง เป็นสังคมที่มีความผูกพันกันอย่างมั่นคง พร้อมทั้งจะทำให้เรื่องยาก เรื่องหนัก
กลายเป็นเรื่องง่าย เรื่องเบา

การเป็นอยู่ ที่เป็นการเป็นอยู่อย่างถูกต้อง คือ การเป็นอยู่อย่างมีประโยชน์ อย่างที่
ชีวิตนี้มีประโยชน์ ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ มีประโยชน์ผูกพันกัน ด้วยความเป็นอยู่ชนิดที่ผูกพันกัน
ตามหลักธรรมะ คือ เป็นอยู่อย่างเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน ทั้งนี้คนเรามีชีวิตอยู่ในโลกนี้ย่อมมี
สังคม อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่อย่างมีสังคม มีสมาคม อยู่อย่างสังคมเพื่อน ที่เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ
ตาย มองให้เห็นอาการที่เป็นความจริงของธรรมชาติหรือตามธรรมชาติซึ่งเราไม่ได้เกิดมาคนเดียว มี
เพื่อนที่เกิดอยู่ร่วมโลกกันเป็นอันมาก คือ **มีเพื่อนเกิด** แล้วทุกคนทุกชีวิตก็แก่ชราลง ๆ คือ **มีเพื่อน**
แก่ แล้วทุกคนก็ต้องเจ็บไข้ไม่ว่าใคร ไม่มียกเว้นแม้แต่คนเดียว เป็นเพราะ โรคภัยมีมาก จนเจ็บไข้
ด้วยกันทุกคน ไม่อย่างนั้นก็อย่างนี้ เรียกว่า **เป็นเพื่อนเจ็บไข้** แล้วก็มาถึงความตายที่ทุกคนทุกชีวิต
ต้องมีความตายเป็นที่สุดทุกคน คือ **เป็นเพื่อนตาย**

ทั้งนี้**ตามหลักธรรมชาตินั้น** จัดให้คนเราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด
ทั้งสิ้น และยังเป็นเพื่อนพยายามต่อสู้เพื่อพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้พ้นได้ จาก
บทสวดมนต์ที่เพียงแต่ว่า เรามีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา ไม่พ้นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไป
ได้ แต่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ถ้าได้พระองค์เป็นกัลยาณมิตรแล้วก็จะพ้นจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย
นั่นหมายความว่า เมื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์จนถึงที่สุดก็จะมีความรู้แจ้งอย่างแท้จริง
จนมองไม่เห็นเป็นสัตว์ เป็นบุคคล ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัว ไม่มีตน ที่จะเป็นผู้เกิด ผู้แก่ ผู้เจ็บ
ผู้ตาย มีแต่สังขารทั้งหลายปรุงแต่งกัน แล้วก็เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติในอาการที่เรียกว่า เกิด
แก่ เจ็บ ตาย มองเห็นเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงของสังขารทั้งหลายตามธรรมชาติ ไม่มีตัวเราผู้เกิด
แก่ เจ็บ ตาย จิตใดเห็นความจริงข้อนี้ จิตนั้นก็ไม่มีตัวตนสำหรับที่จะเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยความเกิด
แก่ เจ็บ ตายเป็นสิ่งที่พ้นได้ด้วยการปฏิบัติที่เรียกว่า **มีพระพุทธองค์เป็นกัลยาณมิตร**¹

¹ อ้างแล้ว, พุทธทาสภิกขุ, **ครูในอุดมคติ**, หน้า 4.

เป็นอยู่อย่างถูกต้อง คือ ปฏิบัติตามอริยมรรค พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องความถูกต้อง 8 ประการ ที่เรียกว่า สัมมัตตะ 8 หรือ อริยอัฏฐังคิกมรรค อันเป็นมรรคมืองค์ 8 นั้นเอง ถ้าปฏิบัติอยู่ในอริยมรรคมืองค์ 8 ถึงที่สุดแล้ว สติปัญญาก็เป็นไปถึงที่สุด จนมองเห็นธรรมชาติ การเป็นไปตามธรรมชาติของธรรมชาติ ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา มัน ก็มีความรู้สึกชนิดที่ว่างจากตัวตน เลยไม่มีใครที่เป็นบุคคลที่เกิด แก่ เจ็บ ตาย คือ จิตลุดถึงความจริงข้อนี้แล้วไม่รู้สึกว่าเป็นตัวตน สำหรับเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นเรื่องสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นอยู่อย่างมีประโยชน์แก่กันและกัน โดยยึดหลักว่าเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ต่อกันและกัน และเป็นเพื่อนร่วมกันในการกำจัดเสียซึ่งความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้เหลือแต่เบญจจันท์อันบริสุทธิ์ ฟ้นจากความมีตัวตนแล้วก็ไม่ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย¹

โดยสรุปแล้วการเป็นผู้นำทางวัตถุ คือ ผู้นำในการแสวงหา ผู้นำในการเสวยผล และผู้นำในการเป็นอยู่ โดยการแสวงหาจะไม่ก่อให้เกิดทุกข์ ไม่กระทบกระทั่งกัน รวมไปถึงการช่วยเหลือร่วมมือกัน การเสวยผลจะต้องไม่กินคนเดียวต้องกินร่วมกัน การเป็นอยู่อย่างถูกต้องที่เป็นอยู่ ที่ก่อประโยชน์แก่กันและกัน เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย และต่อสู้กับความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยการศึกษ ฝึกฝนให้เข้าใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าชนิดที่ทำให้มีความรู้สึกอยู่เหนือความเกิด แก่ เจ็บ ตาย²

2. ผู้นำทางวิญญาณ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการเป็นผู้นำทางด้านวัตถุ ซึ่งการเป็นผู้นำทางวิญญาณนั้นเป็นเรื่องทางจิตใจ อันเป็นการเป็นอยู่อย่างไม่มีอุปสรรคใดๆ เป็นอยู่อย่างไม่มีเคราะห์กรรมใดๆ เป็นอยู่อย่างไม่มีทุกข์เลย โดยการเป็นผู้นำอย่างสูงสุด คือ เป็นผู้นำทางวิญญาณ³ ดังลักษณะต่างๆ ดังนี้

การเป็นอยู่อย่างไม่มีอุปสรรค เป็นการดำรงตนอย่างไม่มีอุปสรรค ไม่มีศัตรูขัดขวาง โดยสิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นอุปสรรคขัดขวางให้มองว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นมาเพื่อทำให้เกิดความรู้ ความฉลาด ความสามารถกับผู้ที่สามารถเผชิญอุปสรรคผ่านพ้นไปได้ ดังนั้นจึงยินดีต้อนรับอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิต การงาน และจิตใจด้วยการจัดให้อุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนสำหรับให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น จนไม่มีอุปสรรคในเรื่องนั้นอีกต่อไป สามารถดำเนินประโยชน์ในหน้าที่การงานโดยไม่มีอุปสรรค

¹ อ่างแล้ว, พุทธทาสภิกขุ, ครุในอุดมคติ, หน้า 6.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

การเป็นอยู่อย่างไม่มีเคราะห์กรรม หากมองเห็นตามที่เป็นจริงว่า การเป็นอยู่ในโลกนี้มันเป็นเช่นนั้นเอง ตามเหตุตามปัจจัยของมัน เป็นธรรมดาสามัญที่สุดที่มันต้องเป็นเช่นนั้นเอง ตามธรรมดาของธรรมทั้งปวงที่มีเหตุมีปัจจัยปรุงแต่งซึ่งมันก็มีอย่างนั้น ตามบาลีกล่าวว่า ตถตา แปลว่า เป็นเช่นนั้นเอง คือ มีเหตุมีปัจจัยเช่นนั้นเอง แล้วมันก็มีผลไปตามเหตุตามปัจจัยเช่นนั้นเอง คือ ทั้งเหตุและผลเป็นความเป็นเช่นนั้นเองของธรรมชาติ เรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย มันเป็นเช่นนั้นเองตามเรื่องของธรรมชาติ มีเหตุมีปัจจัยทำให้เกิดอาการเช่นนั้น ถ้ามันเป็นเช่นนั้นเอง ก็ไม่ต้องเป็นทุกข์เลย ถ้าจะตายเจ็บจนตายมันก็เป็นเช่นนั้นเอง มันก็ไม่เป็นทุกข์เลย ไม่มีเคราะห์กรรม หรืออยู่กันในโลกนี้มันก็ต้องมีอุบัติเหตุ รอดชนกัน เจ็บตาย เรือล่ม จมน้ำตายหรือว่าเครื่องบินตก คนตายอย่าได้เห็นเป็นเคราะห์กรรมอะไรที่ไหน เห็นว่ามันเป็นเช่นนั้นเองตามเหตุตามปัจจัย เป็นอิทัปปัจจยตาปัจจุบัน

อิทัปปัจจยตาในปัจจุบันเป็นความที่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่งกันในปัจจุบันเช่น การที่มีรถชนกันมีคนตายนี้มันก็เป็นอิทัปปัจจยตาปัจจุบัน คือ เหตุปัจจัยเช่นนั้นมันก็ได้เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน แล้วก็มีผลเป็นอย่างนี้ ไม่ต้องคิดว่าเป็นกรรมเก่าเพราะคิดว่าเป็นกรรมเก่า มันยังเสียใจมันยังน้อยใจเสียใจ ยิ่งคิดว่าโชคร้ายแล้วมันก็ยังเป็นทุกข์หนัก หากคิดว่าเป็นอิทัปปัจจยตา คือ เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยในปัจจุบันนี้ เดียวนี้ เวลานี้ เท่านั้น เพียงเท่านั้น เท่านั้นแหละ มันก็เลยสบาย ไม่ต้องมีความทุกข์ ไม่มีเคราะห์ร้าย ไม่มีโชคร้าย ไม่มีเคราะห์กรรม แม้จะต้องตายก็ไม่ใช่โชคร้าย ไม่ใช่เคราะห์ร้าย มันต้องเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้นตามธรรมดามันเป็นอย่างนั้น หรือตามธรรมดาก็เกิด แก่ เจ็บ ตาย อยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นทำไมจะต้องมาให้เป็นเคราะห์เป็นกรรม เป็นโชคร้าย ให้หนักอกหนักใจแผดเผาหัวใจไปทำไม

เช่นนั้นเอง เรียกว่า ตถตา ตถตา คือ อิทัปปัจจยตา อิทัปปัจจยตา คือ การที่เหตุปัจจัยปรุงแต่งอย่างนั้น ๆ ผลจะออกมาเป็นอย่างไรก็คือเป็นเช่นนั้น ไม่แปลกประหลาด เมื่อมีหลักอย่างนี้ก็จะยอมรับว่าไม่ต้องโชคดี ไม่ต้องมีบุญดี โชคดี มันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยเช่นนั้นเอง ไม่มีใครโชคดี ไม่มีใครโชคร้าย ไม่มีใครเคราะห์ดี ไม่มีใครเคราะห์ร้าย จึงสบายอยู่สบายตามสบาย ตายเป็นธรรมดาอย่างหนึ่งเหมือนกับเกิดอยู่ เพราะเกิดมาต้องตาย ในความเกิดนั้นมีความตายมาด้วยเพราะการเกิดมาสำหรับจะตาย ในความสายนั้นมีความเจ็บไข้ชอนอยู่ในนั้นเสร็จ คือ มันจะต้องเจ็บไข้ ในความหนุ่มก็มีความแก่ชอนมาไว้ในความหนุ่มเสร็จเพราะมันหนุ่มสำหรับจะแก่ การเป็นคนที่ไม่ต้องมีโชคร้าย ไม่มีเคราะห์ร้าย เป็นการเป็นผู้ทำให้เกิดความเข้าใจในทางจิตทางวิญญาณ เช่นนี้นับว่าเป็นผู้นำที่สูงยิ่งขึ้นไป

สรุปการเป็นผู้นำในทางวิญญาณ คือ การเป็นอยู่อย่างไม่มีความทุกข์ เพราะความทุกข์นี้เกิดขึ้นมาจากความโง่ที่ต้องการอย่างนั้น อย่างนี้ เมื่อมันไม่ได้ตามต้องการ การให้มันเป็นไป

ตามเหตุตามปัจจัยของมัน โดยไม่ต้องการให้มากไปกว่าความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เราต้องการจะมีผลอย่างไรก็สร้างเหตุปัจจัยอย่างนั้น ก็ได้รับผล แต่หากในบางกรณีมันไม่เป็นไปตามที่ต้องการ ก็เห็นเป็นของธรรมดา แต่ถ้ามีสติปัญญาดำเนินกิจการให้มีความถูกต้องก็ต้องได้ผล ซึ่งมันก็เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยเช่นนั้นเอง อันเป็นความรู้ความเข้าใจหรือ สัมมาทิฐิอย่างสูงสุดว่า มันเป็นอย่างนั้นเอง เรียกว่า เป็นครูในอุดมคติ เป็นครูในทางจิตทางวิญญาณในแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงเป็นครู เป็นบรมครู คือ ทรงเป็นผู้นำให้ทั้งเทวดา และมนุษย์เป็นไปในทางที่ไม่มีทุกข์ยิ่งขึ้นไป จนหมดความทุกข์ด้วยประการทั้งปวง ทรงชี้ทางให้เห็นความจริงว่า มันไม่ใช่ตน มันไม่มีตัวตน ไม่ได้เป็นตัวตน มันเป็นแต่สิ่งต่าง ๆ เป็นธาตุตามธรรมชาติ เป็นตามเหตุตามปัจจัย¹

ครูที่เป็นผู้นำให้เกิดการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในฝ่ายวัตถุ ร่างกายและในฝ่ายจิตใจ คือ แสวงหาถูกต้อง เสวยผลถูกต้อง เป็นอยู่ถูกต้องและทำจิตใจชนิดที่ไม่มีอุปสรรค ไม่ยึดถือว่าโชคร้าย เป็นเคราะห์กรรมให้เสียเวลา และเป็นอยู่อย่างไม่ทุกข์ คือ ไม่ได้ยึดถือเอาอะไรไว้ว่าเป็นตัวตน ของตน อันเป็นอุดมคติของครู²

ผู้เป็นธรรมชีวิต คือ มีชีวิตอยู่ด้วยธรรม ซึ่งมีชีวิตตามธรรม เพื่อธรรม โดยธรรม ถ้าเป็นครูก็เป็นผู้นำ หากเป็นศิษย์เป็นผู้ตาม โดยทั้งศิษย์และครูต้องดำรงอยู่ในความถูกต้องของธรรมะ มีธรรมะเป็นเครื่องมือสำหรับประพุดิ ปฏิบัติตามธรรมะแล้วให้ได้รับธรรมะที่เป็นผลตามที่ต้องการ ทั้งนี้ธรรมะที่เป็นเครื่องมือให้การทำงานสำเร็จ เป็นเครื่องมือให้การทำงานมีกำลัง เป็นเครื่องมือให้ง่ายเหมือนปฎิหาริย์ อันเป็นเครื่องมือให้สำเร็จผลที่ปรารถนา คือ ฌราวาสธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย **สังขะ ทมะ ขันติ จาคะ** เป็นเครื่องมือทำให้การทำงานสำเร็จ³ ดังนี้

สังขะ คือ ความจริงใจในสิ่งที่ต้องการในสิ่งที่ประสงค์ โดยต้องมีความจริงใจต่อสิ่งนั้น มีการกระทำที่จริงถึงที่สุดต่อสิ่งนั้น อันเป็นความตั้งใจจริง มีการกระทำจริงมีความเชื่อตรงในสิ่งนั้นจริง ซึ่งเป็นข้อแรกที่ต้องทำ

ทมะ คือ การบังคับตนให้ทำสิ่งนั้นอย่างจริง ๆ อย่างสุดชีวิตจิตใจ อันเป็นการบังคับให้คงมีสังขะไว้ตลอดเวลา

ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้น อันเป็นความหนักแน่นในการกระทำจริงในสิ่งนั้น แม้ในบางครั้งจะมีความเหนื่อย ความเจ็บปวดเกิดขึ้น เป็นธรรมดาที่ต้องอดกลั้นอดทน บางครั้งการกระทำนั้นจะไม่สำเร็จในทันที ต้องรอเวลา มีฤดูกาลต้องรอเวลาซึ่งต้องอาศัยความอดทน โดยเฉพาะ

¹ อ่างแล้ว, พุทธทาสภิกขุ, ครูในอุดมคติ, หน้า 12.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

อดทนต่อกิเลสที่จะเหลวไหลให้เลิก ให้เพิก ให้ถอนจากสิ่งที่ทำอยู่ด้วยการบังคับ และอดทนต่อการบีบบังคับของกิเลส ได้แก่ ทนต่อความตรากตรำ ความเหน็ดเหนื่อย ความเจ็บปวด ความเจ็บไข้ ทนต่อคำตำ การดูถูกการนิทา ซึ่งการทนต่อการบีบบังคับของกิเลสที่อยู่ให้ลุกขึ้นต่อสู้หรือทำร้ายซึ่งกันและกัน ด้วยการอดทนได้ พอใจต่อการอดทน สนุกสนานต่อการอดทนด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งจะเป็นความอดทนที่ทำให้สำเร็จประโยชน์

จาคะ คือ สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่กิเลส อันเป็นการทำทุกอย่างที่จะระบายนอกกิเลส ระบายนอกคือกิเลสออกไป ด้วยการทำความดี ความงามอยู่เป็นประจำ การเจริญภาวนา การสวดมนต์ การนึกถึงธรรมะ หรือแม้แต่การปฏิบัติธรรมะที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งจะช่วยระบายนอกของกิเลสให้ลดกลง ไม่ก่ดดันมากเกินไป ไม่บีบบังคับมากเกินไป อยู่ในสภาพที่ทนไหว เรียกว่า มีอุบาย แก่เมื่อแก่กล้า กันไปในตัวด้วยอุบายเป็นเครื่องสละสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตนออกไปเสียจากตน แม้แต่เรื่องของการให้ทาน ก็เป็นเรื่องระบายนอกกิเลสออกไปจากตน ระบายนอกความเห็นแก่ตนความยึดถือของตนให้ลดน้อยลง เป็น การสละสิ่งไม่ควรมีอยู่ในตนให้ออกไปเสียจากตน

สัจจะ ทมะ **ขันติ** **จาคะ** นี้เป็นธรรมะเครื่องมือสำหรับฆราวาสที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในความเป็นฆราวาส หากจะปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จสูงขึ้นพ้นจากความเป็นฆราวาสไปสู่ความเป็นพระอริยเจ้า ก็ต้องใช้ธรรม 4 อย่างนี้ คือ **สัจจะ** จริใจต่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน **ทมะ** บังคับตนเองปฏิบัติเพื่อการบรรลุมรรคผล นิพพาน **ขันติ** อดทนความลำบากในการปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผล นิพพาน **จาคะ** สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่การบรรลุนิพพานออกไป การปฏิบัติธรรม 4 อย่างนี้ทำให้สามารถพ้นจากความเป็นฆราวาส ไปสู่ความเป็นพระอริยเจ้า ทั้งนี้พระพุทธเจ้าท่านทรงตรัสว่า “ถ้าไม่เชื่อก็ไปถามสมณพราหมณ์ ครูบาอาจารย์พวกอื่นดูสิว่าสำหรับฆราวาส มีธรรมะไหนจะพิเศษดีกว่า ธรรม 4 ข้อนี้”

ธรรมะที่เป็นเครื่องมือให้เกิดกำลัง คือ พละ 5 ประกอบด้วย สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ที่มีอยู่นวโกวาท¹ ดังนี้

สัทธา เป็นความเชื่อถือความเลื่อมใส แล้วทำให้เกิดกำลังที่จะทำสิ่งนั้นเป็นความเชื่อมั่นที่จะทำในสิ่งนั้นทั้งเริ่มทำและทำต่อไป

วิริยะ เป็นความกล้าหาญ ความบากบั่น ทำให้เกิดการงานรุดหน้าเป็นกำลังในการทำงานให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความบากบั่นอย่างไม่ย่อท้อ

¹ อ่างแก้ว, พุทธทาสภิกขุ, ครูในอุดมคติ, หน้า 18.

สติ เป็นตัวควบคุมให้ทำงานได้ถูกต้องทุกขั้นตอน เป็นกำลังในการทำงานให้เกิดการควบคุมการทำงานด้วยความระลึกรู้ว่ากระทำอะไรอยู่ในทุกขั้นตอน ให้เกิดความถูกต้องอันเป็นกำลังที่สำคัญ

สมาธิ เป็นกำลังของจิตทั้งหมดระดมรวมกันเป็นกำลังที่เรียกว่า กำลังสมาธิ ซึ่งการทำงานที่มีจิตตั้งมั่นจะทำการงานนั้นมีกำลังมากกว่าการทำงานที่ไม่มีจิตตั้งมั่น หรือมีสมาธิ

ปัญญา เป็นความรู้ทุกอย่างที่ควรรอบรู้ อันเป็นกำลังในการแก้ปัญหา แก้ข้อสงสัย แก่อุปสรรคต่างๆ ให้เกิดการทำงานที่มีความรอบรู้ หรือปัญญาเป็นกำลังในการทำงาน

ดังนั้นการมีธรรม 5 อย่างคือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นกำลัง 5 ประการ เป็นเครื่องมือให้เกิดกำลังในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามความปรารถนา

ธรรมะที่เป็นเครื่องมือให้สำเร็จประโยชน์เหมือนกับปาฏิหาริย์ คือ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย **ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา**¹

ฉันทะ เป็นความพอใจในสิ่งนั้น อันเป็นความต้องการที่จะทำในสิ่งนั้น ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

วิริยะ เป็นความพากเพียรในสิ่งนั้น อันเป็นความขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง

จิตตะ เป็นความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น อันเป็นความตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาใจฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

วิมังสา เป็นความสอดส่องค้นคว้าสิ่งนั้น อันเป็นความหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ ค้นคว้าวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

การทำสิ่งต่างๆ อันได้แก่ ระเบิดปรมาณู จรวดไปอวกาศ การไปเหยียบดวงจันทร์นั้น บุคคลที่ต้องอาศัยธรรมะ 4 อย่างนี้ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าอย่างยั่งยืนอันประกอบด้วย **ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา** โดยเฉพาะวิมังสาที่เป็นการสอดส่องค้นคว้าอยู่เสมอ จนทำให้ไปเหยียบโลก พระจันทร์ได้แล้วกลับมาได้ รวมไปถึงการกระทำสิ่งต่างๆ มากมายหลายอย่างซึ่งล้วนแต่หน้าอัศจรรย์ พระพุทธเจ้าได้ตรัสตอนที่ปรินิพพานว่า ถ้าอยากจะอยู่สักกัปปีหนึ่ง อันเป็นกัปปีแห่งชีวิต ก็ทำได้โดยมีอิทธิบาท 4 ในสมัยพุทธกาลเป็น 120 ปี แต่พระองค์ปรินิพพานตั้งแต่พระชนมายุ 80 ปี ชาวพุทธจึงเสียไป 40 ปี หากพระอานนท์หรือใครสักคนทูลขอให้พระองค์ทรงใช้อิทธิบาท 4 เพื่อมีชีวิต

¹ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **ครูใจเพชร**, (นนทบุรี : ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์, 2546), หน้า 20, พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538), หน้า 186.

อยู่ตลอดกับปีแห่งชีวิตก็จะอยู่ได้อีก 40 ปี หากปัจจุบันคนที่ตั้งใจจะอยู่ให้มีชีวิตครบกับปี สมมุติว่า 100 ปี คนนั้นต้องตั้งใจรักษาพฤติกรรม กระทำให้ถูกต้องตามอิทธิบาท 4 จะมีชีวิตอยู่รอดไปถึง 100 ปี การทำงานให้สำเร็จเหมือนกับปาฏิหาริย์ คือ ประหลาดกว่าธรรมดา นำอัสจรรยกว่าธรรมดา จนเต็มทีที่ธรรมชาติกำหนดไว้ก็ต้องมีอิทธิบาท 4 มาใช้ให้เต็มที คั่นกว่าให้เต็มที ปฏิบัติให้เต็มที พยายามให้เต็มที มีความพอใจอย่างยิ่งที่จะทำเช่นนั้น ที่จะเป็นเช่นนั้น ซึ่งจะเป็นไปตามที่ปรารถนา

ธรรมะหลักที่ควรปรารถนา อันเป็นความดับทุกข์ คือ ไตรสิกขา ประกอบด้วย สีลสมาธิ ปัญญา¹

ศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง หรือ **อภิสีลสิกขา** จนบรรลุจุดหมายและศีลเป็นเครื่องมือทำให้เกิดสมาธิโดยง่าย

สมาธิ เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิต เพื่อให้เกิดคุณธรรมอย่างสูง หรือ **อภิจิตตสิกขา** และสมาธิเป็นเครื่องมือให้เกิดปัญญา

ปัญญา เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง หรือ **อภิปัญญาสิกขา** และปัญญาเป็นเครื่องมือให้สำเร็จประโยชน์อย่างอื่น รวมไปถึงเครื่องมือในการตัดกิเลส ตัดอนุสัยและตัดอาสวะ

การมีชีวิตเป็นธรรมะหรือธรรมชีวิต อันเป็นการรู้จักใช้ธรรมะให้เต็มที คือ **ใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือทำงานให้สำเร็จ โดยฆราวาสธรรม 4** ใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือให้มีกำลังอย่างยิ่งโดยการปฏิบัติพละ 5 อินทรีย์ 5 มีธรรมะเป็นเครื่องมือให้ทำสิ่งต่างๆ สำเร็จเหมือนปาฏิหาริย์ด้วยการใช้ **อิทธิบาท 4** และการใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือจะให้ได้ธรรมะที่ควรปรารถนาด้วย **ไตรสิกขา**

ครูจะต้องมีธรรมะมากพอที่จะเป็นผู้นำในทางสังคมให้เกิดความสำเร็จประโยชน์ในการอยู่กันอย่างมีความสุข มีความกลมเกลียว แม้จะมีความแตกต่างกันโดยถือหลักเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นมาร่วมแรงกันด้วยความสามัคคีกลมเกลียวกัน เป็นผู้นำประชาธิปไตย เป็นผู้นำในการสร้างเยาวชนที่ดีตรงตามที่ต้องการ และเป็นผู้นำในการสร้างโลกให้คนเป็นคนดี เมื่อคนแต่ละคนเป็นคนดี ครอบครัวก็ดี หมู่บ้านก็ดี ตำบลก็ดี เมืองก็ดี ประเทศก็ดี และโลกก็ดี เรียกว่า สร้างโลกที่ดี มีความสุข

ครูที่มีอุดมคติ ต้องเป็นบุคคลที่ทำงานได้ผลเกินค่าที่ได้รับตอบแทน คือ ทำงานให้แก่โลกมากกว่าเกินค่าของประโยชน์ที่ได้รับเอามาจากโลกและสังคม แม้จะอยู่อย่างสะดวกสบายก็เพื่อทำประโยชน์ที่ได้รับเอามาทำงานเพื่อหน้าที่ เพื่อโลกไม่ใช่เพื่อตนเอง กินอยู่

¹ อ้างแล้ว, พุทธศาสนิกฯ, **ครูใจเพชร**, หน้า 22, พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า 127.

อย่างพอมิเรียวแรงสำหรับทำหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ ไม่กินอยู่อย่างฟุ่มเฟือย มีการดำรงชีวิตตลอดเวลาทุกอิริยาบถ เป็นการกระทำที่ถูกต้องในทุกชั้นตอนตลอดเวลา เป็นตัวอย่างเป็นผู้นำแก่ทุกคน รู้จักทิศทางในการดำเนินไปอย่างถูกต้อง เป็นปูชนียบุคคลของคนทั้งโลก¹

2.2.2 พุทธวิธีในการสอน

พระบรมครู หรือพระบรมศาสดา เป็นพระนามหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่ปราชญ์ได้ขนานนามถวายและพุทธศาสนิกชนนิยมกล่าวเรียกเสมอ ซึ่งแปลว่าพระศาสดาผู้ยอดเยี่ยม หรือผู้เป็นยอดของครูดังในภาษาบาลีว่า สตฺถา เทวมนุสฺสํ คีอ พระศาสดาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย หรืออนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ คีอ เป็นสารถีฝึกคนไม่มีใครยิ่งกว่า ซึ่งเป็นการยกย่องเทอดทูนพระพุทธองค์ในฐานะทรงเป็นนักสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอน และทรงประสบความสำเร็จในงานนี้อย่างดี ทั้งนี้เพราะเหตุผลดังต่อไปนี้² คีอ

1. พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในยุคที่ชมพูทวีปเป็นถิ่นนักปราชญ์เต็มไปด้วยศาสตราจารย์เจ้าลัทธิต่างๆ เป็นอันมาก แต่ละท่านล้วนมีชื่อเสียงและมีความสามารถ ผู้ที่มาเผชิญพระองค์นั้นมีทั้งมาดีและมาร้าย มีทั้งที่แสวงหาความรู้ มาลองภูมิและที่ต้องการข่มมาปราบ แต่พระองค์สามารถประสพชัยชนะในการสอนจนมีพระนามนำเด่นมาถึงปัจจุบัน

2. คำสอนของพระองค์ ขัดแย้งกับคำสอนในศาสนาเดิม และแย้งกับความเชื่อถือความประพฤติปฏิบัติที่แพร่หลายอยู่ในสังคมสมัยนั้น เช่น การทำลายความเชื่อถือเรื่องวรรณะ เป็นต้น ทรงจัดตั้งระบบคำสอนและความเชื่อถืออย่างใหม่ให้แก่สังคม การกระทำเช่นนี้ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางยอมเป็นงานยากอย่างยิ่ง

3. ขอบเขตงานสอนของพระองค์กว้างขวาง ทั้งโดยเทศะและระดับชนในสังคม ต้องเสด็จไปสั่งสอนในหลายถิ่นแคว้นพบคนทุกชั้นในสังคม ซึ่งมีระดับความเป็นอยู่ ความเชื่อถือ การศึกษาอบรม นิสัยใจคอและสติปัญญาแตกต่างกันทุกแบบทุกชนิด ทรงสามารถสอนคนเหล่านั้นให้เข้าใจได้และยอมเป็นศิษย์ของพระองค์นับแต่พระมหากษัตริย์ลงมาทีเดียว

4. พระพุทธศาสนาที่เจริญมาได้ตลอดเวลานับพันๆ ปี แพร่หลายเป็นที่นับถืออยู่ในประเทศต่างๆ และคณะสงฆ์ผู้สืบต่อพระศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันใหญ่และสำคัญในสังคมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลงานยิ่งใหญ่ของพระองค์ยืนยันถึงพระปรีชาสามารถอย่างประจักษ์ชัด โดยไม่ต้องอธิบาย

¹ อ่างแล้ว, พุทธทาสภิกขุ, *ครูใจเพชร*, หน้า 28.

² พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธวิธีในการสอน*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2542), หน้า 2.

ดังนั้นเนื้อพระธรรมคำสอน หลักการสอน และวิธีการสอนของพระพุทธองค์จึงยิ่งใหญ่และประเสริฐ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงหลักการสอนและวิธีการสอนจึงควรศึกษาถึงแนวทางและจุดหมายตามปรัชญาที่กำหนดให้ ซึ่งปรัชญาการศึกษาอันเป็นพุทธธรรมนั้นเป็นเรื่องของระบบการศึกษา โดยภารกิจของพระพุทธศาสนา และระบบการศึกษาของพระพุทธศาสนา คือ การช่วยมนุษย์ให้แก้ปัญหาของตนได้

ตัวปัญหาของมนุษย์เกิดจากตัณหา คือ ความอยากที่ทำให้มนุษย์มีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ เคลื่อนคลาดจากที่เป็นจริงทำให้เกิดความขัดแย้งในตนเองและความขัดแย้งระหว่างตนกับผู้อื่น ทั้งนี้ปัญหาเกิดจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างไม่ถูกต้องเรียกว่า อวิชา การแก้ปัญหาหรือแก้ความทุกข์จึงต้องกำจัดอวิชาหรือสร้างวิชาให้เกิดขึ้น ภารกิจสำคัญของการศึกษาของพระพุทธศาสนา คือ การฝึกอบรมบุคคลให้พัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง และสภาวะทั้งหลาย มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน คือ ความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุด มีจิตใจเป็นอิสระ มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ และประโยชน์แก่ผู้อื่น คือ สามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้

ปรัชญาทางการศึกษาตามแนวทางพุทธศาสตร์มีข้อที่ควรกำหนด¹

1. **ทัศนคติที่ถูกต้อง** เป็นภาระกิจสำคัญของการศึกษาตามแนวทางพุทธศาสตร์ที่ทำให้บุคคลรู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นอยู่และสามารถจัดการกับสิ่งเหล่านั้นตามที่ควรจะเป็นให้เกิดเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและสังคม ไม่ให้มองเห็นและจัดการสิ่งทั้งหลายตามอำนาจกิเลสตัณหา
2. **การพัฒนาปัญญา** เป็นการสร้างปัญญาอันเป็นความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั่นเอง โดยไม่ใช่เกิดจากผู้อื่นนำมายึดเยียดให้หรือบังคับให้รับเข้าไป
3. **ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร** เป็นภารกิจของผู้สอนและการให้การศึกษาซึ่งเป็นเพียงผู้ชี้ทางหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนหรือผู้รับการศึกษอบรมดำเนินเข้าสู่ปัญญา สิ่งที่ดีที่สุดที่ผู้สอนที่ดีจะทำได้ ด้วยการพยายามสรรหาอุบายกลวิธี และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะมาช่วยผู้เรียนให้เข้าถึงปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด
4. **ผู้เรียนมีส่วนร่วม** เป็นบทบาทที่สำคัญของผู้เรียนในฐานะที่เป็นผู้สร้างปัญญาให้เกิดแก่ตนและเป็นผู้ลงมือกระทำให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดปัญญาขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และอุปนิสัยของผู้เรียนอันเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงเป็นสำคัญ เพื่อจัดสภาพการเรียนและกลวิธีสอนต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียน เรียนอย่างได้ผลที่สุด

¹ อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า 6.

5. การใช้วิธีการแห่งปัญญาในการเรียนการสอนตามหลักกาลามสูตร เป็นการให้อิสระแก่ผู้เรียนในการใช้ความคิด สามารถซักถามโต้ตอบสืบเสาะค้นหาความจริงต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจขึ้นในตน โดยไม่บังคับให้เชื่อแต่ความเชื่อหรือศรัทธาในระบบการศึกษาเป็นเพียงความเชื่อในหลักการ วิธีการและสมมติฐานต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้น โดยมีเหตุผลเป็นฐานรองรับอย่างเพียงพอและสามารถดำเนินไปสู่จุดหมายได้อย่างแท้จริง โดยสามารถพิสูจน์ได้ต่อไปตามลำดับในระหว่างดำเนินไปสู่เป้าหมาย

ข้อสรุปเกี่ยวกับการสอนได้ดังนี้คือ **ปัญญา** เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นภายในตัวของผู้เรียน ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนวทางในการเรียนรู้ ด้วยวิธีการเรียนการสอน อูบาย และกลวิธีต่าง ๆ เป็นสื่อและเครื่องมือผ่อนแรงการเรียนรู้และการเรียนการสอน ประกอบด้วยอิสรภาพในทางความคิดเป็นอุปกรณ์สำคัญในการสร้างปัญญา ทั้งนี้ปัญญาเป็นส่วนสำคัญยิ่งในระบบการศึกษา ส่วนความรู้ ความสามารถแยกเป็น 2 ประเภท¹

1. **สุตะ** คือ ความรู้ที่เกิดจากการสดับตรับฟัง หรือเล่าเรียน อ่านรับถ่ายทอดจากแหล่งความรู้อื่น การสั่งสมความรู้ในลักษณะนี้มักเรียกว่า พาทุสัจจะ อันเป็นความผู้คงแก่เรียน หรือพหูสูตร หรือเรียนรู้มาก เป็นความรู้ประเภทประมวลหรือรวบรวมสิ่งอันพึงรู้ ทำคนให้เป็นคลังเก็บความรู้ เป็นอุปกรณ์ที่นำไปใช้ทำประโยชน์ต่าง ๆ ได้มาก แต่ไม่ถือเป็นองค์ธรรมแก่นในระบบการศึกษา

2. **ปัญญา** คือ ความรู้ประเภทเข้าใจสภาวะ รู้คิด รู้เลือกคัดวินิจฉัยและรู้ที่จะจัดการ เป็นความรู้ที่มุ่งหมายและเป็นส่วนสำคัญในระบบการศึกษา มีไวพจน์ไว้มากมาย เช่น ญาณ วิชา ปริญา ปฏิสัมภิตา วิปัสสนา สัมมาทิจฺจ เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงปัญญาในความหมายต่าง ๆ และขั้นตอนต่าง ๆ นั้นเอง

สำหรับลักษณะการสอนซึ่งแตกต่างกันตามประเภทวิชา แบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ วิชาประเภทที่ชี้แจงข้อเท็จจริง มีหลักสำคัญอยู่ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในข้อเท็จจริง การสอนจึงมุ่งเพียงหาวิธีการให้ผู้เรียนเข้าใจตามที่สอนให้เกิดพาทุสัจจะเป็นใหญ่ ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นวิชาเกี่ยวกับคุณค่าในทางความประพฤติปฏิบัติ ซึ่งการสอนที่ทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรู้สึกรู้เห็นคุณค่าความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะวิชาศีลธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้ผลสำเร็จในด้านการนำไปประพฤติปฏิบัติมีความสำคัญมากและทำได้ยากกว่าผลสำเร็จในด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติขององค์ประกอบในการสอน คือ

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า 8.

คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สอน หลักทั่วไปในการสอน ลีลาในการสอน กลวิธีและอุบายประกอบการสอน¹ มีรายละเอียดดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้สอน เป็นคุณสมบัติที่ปรากฏออกมาภายนอกอันเป็น **บุคลิกภาพ** และคุณสมบัติภายในอันเป็น **คุณธรรม** ต่างๆ

บุคลิกภาพ มีรูปร่างท่าทางสง่างาม มีน้ำเสียงที่น่าฟัง แจ่มใส และมีบุคลิกลักษณะ น่าเลื่อมใส ทั้งนี้พระพุทธเจ้าซึ่งทรงเป็นบรมครู ทรงมีพระลักษณะที่มีพระวรกายสง่างาม พระสุรเสียงที่สามารถโน้มนำจิตใจ และพระบุคลิกลักษณะที่น่าศรัทธาปราศสำหรับบุคลิกภาพของครูควรมี การแต่งตัวเพื่อให้มีรูปร่างน่าดู สะอาด และคู่มือต่อผู้พบเห็นและผู้เรียน มีการพูดและสอนด้วยความสุภาพนุ่มนวล และภาษาที่น่าฟังต่อบุคคลที่พูดคุยด้วยและผู้เรียน และมีกิริยามารยาทงดงามน่าเลื่อมใส ศรัทธา น่าคบ เอาเป็นแบบอย่างและขอคำปรึกษาทั้งบุคคลทั่วไปและผู้เรียน

ผู้สอนจะต้องสามารถสอน ชักจูงให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ พอใจที่จะเรียน มีความสุขที่ได้เล่าเรียน เนื่องจากผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนรู้สึกซาบซึ้งในเนื้อหาในเรื่องที่เรียน ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเรียนรู้อย่างสนุกสนานตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงสิ้นสุดบทเรียน ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบ สามารถซักถามและร่วมเรียนรู้จนเข้าใจในสิ่งที่สงสัยใคร่รู้และต้องการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถร่วมกันเรียนรู้และร่วมเรียนรู้กับผู้สอนจนเกิดความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาทั้งในบทเรียน การนำไปใช้และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นของผู้เรียน²

คุณธรรม เป็นสิ่งที่มีในตัวของผู้สอนอันเป็นคุณธรรม³ ที่ผู้สอนจะต้องมี ประกอบด้วย 3 ด้านคือ ความรู้ในงานสอน จิตใจบริสุทธิ์ต่อผู้เรียน และจิตใจกรุณาต่อผู้เรียน ดังนี้

ความรู้ความเข้าใจในงานสอน เป็นความรู้ความสามารถที่ผู้สอนจะต้องสามารถทำในระหว่างการเรียนการสอนมี 2 อย่าง คือ **ความรู้ความเข้าใจและความแตกฉาน** ในด้านต่างๆ ที่จำเป็นของผู้สอนต่อการเรียนการสอน ดังนี้

ความรู้ความเข้าใจ เป็นความสามารถที่ผู้สอนจะต้องมีในการปฏิบัติการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เหล่านี้ คือ

1. **ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา** ขอบเขตของกฎเกณฑ์ และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ชัดเจน และรู้ถึงความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลในการเรียนการสอนที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียน

¹ อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, หน้า 9.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

2. ความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อได้พัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน

3. รู้วิธีการ และกลวิธีในการเรียนการสอนที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้สู่เป้าหมายที่ต้องการ

4. มีความรู้ในวิชาด้านสรีรวิทยา และจิตวิทยา สามารถนำความรู้ในด้านต่างๆ เหล่านั้น ทั้งนี้อาจหมายถึงรวมถึงการใช้แนวทางในทางพุทธศาสตร์ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันนี้ นำมาใช้ในกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดภาวะที่เหมาะสมและทำให้เกิดทัศนคติที่เหมาะสมของผู้เรียนให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมต่อสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ทำให้เกิดการเพิ่มพูนความสามารถ และประสิทธิภาพในการเรียนการสอนให้มีผลดีขึ้น อันเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

5. มีความรู้ความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลในความสนใจ ความถนัด ความโน้มเอียง โดยธรรมชาติที่อยู่ในผู้เรียน

6. มีความรู้ความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านระดับสติปัญญา ความสามารถ ความพร้อม และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนต่อการเรียนรู้

7. มีความรู้ความเข้าใจต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลในด้านอุปสรรคและส่งเสริมต่อการเรียนรู้ และการฝึกอบรมในระดับต่างๆ พร้อมกับรู้จักนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ไขและส่งเสริมต่อการเรียนรู้และการฝึกอบรมของผู้เรียนให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี

8. รู้พื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียน รู้พื้นฐานความรู้และลักษณะในตัวของผู้เรียน ที่ผู้สอนควรจะนำมาเป็นแนวทางและองค์ประกอบเพื่อเลือกวิธีการ และกลวิธีในการเรียนการสอน

9. คอยสังเกตผู้เรียนในขณะที่ทำการเรียนการสอน สามารถรู้เท่าทันในตัวผู้เรียน พฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกว่า มีปัญหาหรือไม่ สามารถเห็นสาเหตุแห่งปัญหา และพร้อมเข้าไปแก้ไขและช่วยเหลือในทันที

10. มีความเข้าใจแน่ใจ และรู้ชัดต่อจุดหมายและผลสัมฤทธิ์ที่ผู้เรียนจะต้องบรรลุถึงนั่นคืออะไร เป็นอย่างไร และผู้เรียนจะสามารถกระทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์นั้นด้วยตนเอง

ความแตกฉาน เป็นปัญหาที่แตกฉานในด้านต่างๆ ของผู้สอนที่จะต้องมีความ

1. มีความรู้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในสิ่งที่ทำการสอน สามารถอธิบายแยกแยะให้เห็นถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในแต่ละหัวข้อแต่ละประเด็น สามารถเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถแจกแจงแยกย่อยกระจายความรู้ความคิดออกไปสู่รายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน รวมถึงผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเกิดตามมา คือ การสอนอย่างผู้เชี่ยวชาญ

2. มีความรู้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในสิ่งที่ทำการสอน มีความเข้าใจในเนื้อหา ประเด็น และสามารถจับใจความในคำที่จะใช้อธิบายให้ลงสู่รายละเอียดมาตั้งเป็นประเด็น เป็น กระทำหัวข้อในการอธิบายในการสอน สามารถเห็นผลในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏและสามารถสืบสาว กลับไปหาเหตุได้อย่างชัดเจน อันเป็นการรู้อย่างผู้เชี่ยวชาญ

3. มีความรู้ความเข้าใจอย่างแตกฉานในภาษา ฐาษา สำนวน และรู้จักใช้ถ้อยคำ ในการชี้แจง ในการสอนเนื้อหา ประเด็นและหัวข้อต่าง ๆ เหล่านั้นให้ผู้เรียนเข้าใจ และเห็นตาม อย่างที่เป็นตามเนื้อหาเหล่านั้น

4. มีไหวพริบ สามารถเข้าใจและคิดหาเหตุผลได้เหมาะสมทันการทันสิ่งต้อง แก่ปัญหา และมีความรู้ความเข้าใจในความรู้ด้านต่าง ๆ ว่ามีแหล่งที่มา มีประโยชน์อย่างไร สามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหลายเหล่านั้นเข้าด้วยกัน สามารถสร้างความคิดและเหตุผลขึ้นมาใหม่ ได้ อันเป็นฉลาดแตกฉานในปฏิภาณ

จิตใบบริสุทธิต่อผู้เรียน เป็นคุณธรรมของครูที่จะต้องทำตัวหรือประพฤติตัวให้ บุคคลทั่วไปและผู้เรียนเชื่อถือและเลื่อมใสในตัวผู้สอน คุณธรรมความดีที่พึงต้องกระทำมีดังนี้

1. มีความประพฤติดี ไม่กระทำในสิ่งไม่ดีหรือความชั่วทั้งการกระทำ การพูด และ ความคิด หรือกาย วาจา และใจ ให้เป็นแบบอย่างไม่ให้คนทั่วไปและผู้เรียนนำมาดำเนินได้

2. ทำตัวและใช้ชีวิตอย่างที่สอน คือ สอนอย่างไรก็ทำตัวหรือประพฤติอย่างนั้น เป็นตัวอย่างที่ดีและให้ประชาชนบุคคลทั่วไปและผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในสิ่งที่ทำการเรียนการ สอน

3. มีความบริสุทธิ์ใจและจริงใจในการสอน ด้วยการสอนบุคคลทั่วไปและผู้เรียน ด้วยความมุ่งหวังประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยไม่มีอะไรเคลือบแฝงและตั้งใจทำให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายตามต้องการ

จิตใภกรณาต่อผู้เรียน เป็นความปรารถนาให้ผู้เรียนหรือบุคคลที่มีปัญหาได้รับการ แก่ไขปัญหา ได้รับการพัฒนา รวมทั้งได้รับความรู้ได้รับความช่วยเหลือจากการเรียนการสอน โดย ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยยากลำบากของตนเอง พร้อมกับปฏิบัติตนอย่างกัลยาณมิตร คือ ทำตน ให้น่ารักเป็นที่ไว้วางใจและสนิทสนมของผู้เรียนและผู้พบเห็น เป็นที่น่าเคารพเกิดความรู้สึกอบอุ่น พึ่งพาได้และปลอดภัย เป็นที่น่ายกย่องในความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริง รู้จักพูดด้วยการคอย แนะนำกล่าวเตือนและเป็นທີ່ปรึกษาที่ดี อดทนต่อถ้อยคำด้วยการพร้อมรับฟังคำซักถามอยู่เสมอและ ด้วยความอดทนไม่เบื่อบ่นหาย กล่าวชี้แจงอธิบายเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ และไม่ชักงูไปในทาง เลื่อมเสียวหายแก่ผู้เรียน ทั้งนี้คุณลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรของผู้สอนหรือครูที่มีต่อผู้เรียน หรือศิษย์นั้น ถือเป็นความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน

ครูหรือผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติเหล่านี้ คือ สอนสิ่งที่จริงและเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง เข้าใจสิ่งที่สอนอย่างถ่องแท้ สอนด้วยความเมตตามุ่งประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นที่ตั้งโดยไม่หวังผลตอบแทน ทำได้จริงอย่างที่สอนและเป็นตัวอย่างที่ดี มีบุคลิกภาพสามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้เรียนใกล้ชิดสนิทสนมและพึงพอใจมีความสุข และมีหลักการสอนและวิธีสอนยอดเยี่ยม¹

2. หลักทั่วไปในการสอน เป็นเรื่องของหลักโดยทั่วไปของการสอนที่จะต้องคำนึงถึง แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ เนื้อหาที่จะสอน ตัวผู้เรียน และการสอน² ดังนี้

เนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอน เป็นประเด็นในสิ่งที่จะต้องสอนด้วยหลักดังต่อไปนี้

1. สอนจากสิ่งที่เข้าใจง่ายหรือเห็นอยู่แล้วไปหาสิ่งที่เข้าใจยากหรือยังไม่เคยเห็น
2. สอนเนื้อเรื่องที่มีความลุ่มลึก ยุ่งยาก ซับซ้อนจากลำดับง่ายไปสู่เนื้อหาส่วนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ลุ่มลึกขึ้นไปเป็นลำดับ และมีความต่อเนื่องตลอดสายของเนื้อหา เป็นการสอนที่เป็น **อนุรูปพิภพ**
3. การสอนในสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ เพื่อให้การสอนนั้นเกิดผลดีหรือเข้าใจได้ง่ายขึ้นแก่ผู้เรียนให้สอนด้วยการสอนจากของจริงซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ฟัง ได้รับรู้ เรียนรู้จากของจริง อันเป็นประสบการณ์ตรง
4. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง ครอบคลุม มีจุดประเด็นที่สอนไม่วกกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา
5. สอนอย่างมีเหตุผล หากตรงตาม สามารถเห็นจริงได้
6. สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ และเรียนรู้ได้ผลไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนมากเกินไปเพื่อแสดงภูมิของผู้สอน เพราะสอนน้อยผู้เรียนก็ไม่เกิดประโยชน์สูงสุด และการสอนมากสอนลึกลงไปผู้เรียนก็ไม่สามารถเข้าใจและเอามาใช้ประโยชน์ได้
7. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรแก่การเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

ตัวผู้เรียน เป็นผู้รับและเรียนรู้จากผู้สอนและการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดให้และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ซึ่งผู้สอนจะต้องคำนึงถึงผู้เรียนในประเด็นต่อไปนี้

1. ต้องรู้และคำนึงถึงผู้เรียนว่า ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และใช้ความรู้ความเข้าใจปัญหาของผู้สอนในการสอนให้เหมาะสมกับจริตของผู้เรียนซึ่งแยกได้ **6 ประเภท** คือ **ราก**

¹ อ้างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, หน้า 32.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

จจริต โทสจริต โมหจริต ศรัทธาจริต พุทธิจริต และวิตกจริต และระดับความสามารถของบุคคลที่มีอยู่ 4 ประเภท คือ บุคคลที่รู้ได้เข้าใจได้จับปล้นในทันทีที่ได้เรียนรู้หรือยกหัวข้อขึ้นแสดงเรียกว่า **อุดมภูติปัญญา** เทียบกับบัวพื้ น้ำ บุคคลที่สามารถรู้เข้าใจได้เมื่อผู้สอนอธิบายความพิสดารหรืออธิบายรายละเอียดมากขึ้น เรียกว่า **วิปจิตปัญญา** เทียบกับบัวปลี น้ำ บุคคลที่พอจะทำความเข้าใจเมื่อมีการชี้แจงแนะนำและเมื่อผู้สอนได้ทำการอธิบายแจ่มแจ้งให้ละเอียดมากขึ้น และจะต้องทำความเข้าใจ ฟึกฝนมากขึ้นในโอกาสต่อไป เรียกว่า **ไฉนยะ** เทียบกับบัวงาม ใต้น้ำ บุคคลที่อับปัญญาหรือมีภูมิปัญญาน้อยไม่สามารถทำความเข้าใจในเรื่องเหล่านั้นหรือบรรลुकุณวิเศษในชาตินี้ เรียกว่า **ปทปรมะ**

2. ปรับวิธีสอนสอนให้เหมาะสมกับบุคคล ทั้งนี้เพราะในการสอนเรื่องเดียวกัน แต่หากต่างบุคคลอาจใช้วิธีต่างกันจึงจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงเนื้อหาและเหตุผลของเรื่องนั้น ๆ

3. ความพร้อม เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงหรือคอยพิจารณาว่า ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความเข้าใจ ความสุขงอม ความแก่รอบแห่งอินทรีย์หรือญาณ ที่บาลีเรียกว่า **ปาริปากะ** ของแต่ละบุคคลว่าถึงเวลาที่ควรได้รับการเรียนรู้อะไร แก่ไหน

4. การลงมือปฏิบัติ เป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจน แม่นยำ และได้ผลจริง

5. การสอนอย่างมีส่วนร่วม เป็นการสอนที่ดำเนินไปในรูปแบบที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการหาความจริง มีการแสดงความคิดเห็น สามารถโต้ตอบได้โดยเสรี มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น สามารถเข้าถึงความจริงได้ด้วยตนเอง มีความชัดเจน และมั่นใจในตนเอง ช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิด การวินิจฉัยความรู้ของผู้เรียนด้วยตนเอง และกล้าแสดงความคิดเห็นโต้ตอบอย่างเสรีก่อให้เกิดการแสวงหาความรู้อย่างเสรี อันเป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนวทางเข้าสู่ความรู้

6. เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เป็นรายๆ ไปตามควรแก่กาลเทศะและเหตุการณ์ในขณะนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอนในขณะนั้น

7. ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อย ที่มีปัญหาให้สามารถได้รับประโยชน์ตามควรแก่กาลเทศะและเหตุการณ์เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน และเกิดประโยชน์สูงสุด

ตัวการสอน เป็นการเรียนการสอนในส่วนของวิธีการที่ผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะต้องสอนโดยคำนึงถึงวิธีการที่จะต้องสอนดังต่อไปนี้

1. การเริ่มต้นการสอน เป็นจุดสำคัญของการสอน หากผู้สอนเริ่มต้นการสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เข้าสู่

เนื้อหาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การนำเข้าสู่บทเรียนหรือการเริ่มต้นในการเรียน ควรเริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้ และเข้าใจอยู่แล้วหรือจุดที่ผู้เรียนสนใจจะทำให้การเข้าสู่เนื้อหาหรือบทเรียนที่จะทำการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี

2. การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้สึกสนใจ พอใจที่จะเรียนรู้ มีความสนุกสนานต่อการเรียนรู้ เห็นความสำคัญของบทเรียน เกิดความต้องการเรียนรู้ เห็นประโยชน์ต่อบทเรียน เกิดความภูมิใจและพอใจที่จะเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้เพิ่มพูน และให้เกียรติต่อผู้เรียน

3. การสอนมุ่งเนื้อหา เป็นการสอนที่มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนแก่ผู้เรียน โดยไม่กระทบตนเองและผู้อื่น ไม่ยกตน ไม่เสียดสีใคร ดังนั้นในการสอนมุ่งสอนในเนื้อหาและแนวทางในการคิดวิเคราะห์ตามความเป็นจริงโดยให้ผู้เรียนคิดพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเอง

4. สอนด้วยความเคารพ เป็นการสอนด้วยความตั้งใจ ทำด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งมีค่า ทำด้วยความจริงใจ เห็นความสำคัญของผู้เรียน ไม่ดูถูกผู้เรียนว่าโง่เขลา คำคำหาประโยชน์ไม่ได้และสอนแบบขอไปที ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอนไม่ควรกระทำ แต่ควรสอนด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ

5. ใช้ภาษาที่สุภาพ นุ่มนวล ไพเราะน่าฟังในการสอนผู้เรียน ใช้ถ้อยคำที่น่าฟังเข้าใจง่ายและผู้เรียนคุ้นเคย เหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนพอใจที่จะฟัง ที่จะเรียน เกิดความเข้าใจได้ง่ายต่อบทเรียนและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วตามที่ผู้เรียนสามารถสื่อสารและทำความเข้าใจบทเรียนจากการเรียนการสอนที่ผู้สอนทำการสอน

การสอนหรือการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นั้น ไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย ดังนั้นผู้สอนควรทำตามหลักกรรม 5 อย่าง คือ ชี้แจงไปตามลำดับ ชี้แจงยกเหตุผลมาอธิบายให้เข้าใจ แสดงหรือสอนด้วยความเมตตา สอนโดยไม่เห็นแก่อาภิส และไม่สอนโดยก่อให้เกิดการกระทบต่อตนเองและผู้อื่น จึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้¹

3. ลีลาการสอน เป็นแนวทางการสอนที่ผู้สอนดำเนินการสอนตั้งแต่เริ่มต้นจนเกิดผลสำเร็จโดยแนวทางการสอนหรือลีลาการสอน 4 อย่าง² คือ

1. สอนโดยการอธิบายให้เห็นสิ่งที่สอนหรือจะเรียนรู้ให้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา เรียกว่า **สัมผัสสนทนา**

¹ อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, หน้า 44.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

2. สอนโดยการชักจูงใจให้เห็นจริงด้วยการชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับ และนำไปปฏิบัติ เรียกว่า **สมาทปนา**

3. สอนโดยเข้าใจให้แก่วอกฉ้อ เกิดกำลังใจ ปลุกให้มีความอดุสาหะ แข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นไหว ย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก เรียกว่า **สมุตเตชนา**

4. สอนโดยการขโลมใจให้ชุ่มชื้น ร่าเริง เบิกบาน ทำให้ผู้เรียนฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนเองพึงได้รับจากการเรียนรู้ และจากการนำไปปฏิบัติ เรียกว่า **สัมปห่งสนา**

สรุปลีลาในการสอนหรือแนวทางในการดำเนินการสอน จะต้องทำให้แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริงหรือซึ้งดี เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน

4. **วิธีการสอน** เป็นวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ที่พระพุทธรเจ้าทรงใช้สั่งสอน ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ครูผู้สอนควรใช้ มีดังนี้

1.) แบบสาภิจจลา หรือสนทนา เป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่ยังไม่คุ้นเคยกับเนื้อหาที่สอนและผู้สอน โดยการสนทนาพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียนและทำให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธาต่อการเรียนรู้ในการเรียนการสอนและต่อผู้สอนซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ดำเนินไปตาม ผู้สอนต้องการและจัดการให้แก่ผู้เรียน

2.) แบบบรรยาย เป็นวิธีสอนที่ใช้กับผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในบทเรียนเนื้อหาที่ผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และผู้เรียนมีความเลื่อมใส ศรัทธา อยู่แล้วให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมมากขึ้นทั้งการสอนแบบบรรยายจะได้ผลอย่างทั่วถึงต่อที่ประชุมหรือชั้นเรียนนั้น เมื่อผู้เรียนหรือบุคคลในที่ประชุมเป็นบุคคลในประเภทเดียวกันและระดับความรู้ระดับภูมิปัญญาใกล้เคียงกัน

3.) แบบตอบปัญหา เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถามปัญหา สิ่งที่ยาก รู้ สิ่งที่ต้องรู้ สิ่งที่ยสงสัยและถามหาคำตอบเพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาความรู้ ในการตอบปัญหา ของ ผู้สอนที่ผู้เรียนถามจะต้องพิจารณาปัญหาที่ถามว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรและจะใช้วิธีตอบ ปัญหาเหล่านั้นให้เหมาะสมกันอย่างไรซึ่งพระพุทธรเจ้าทรงแยกประเภทปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบ เป็น 4 อย่างในสังกิตสูต¹ คือ

1. เอกังสพยากรณียปัญหา เป็นปัญหาที่ฟังตอบตรงไปตรงมาตายตัว ตัวอย่าง อย่างคำถามด้านปัญหาทางธรรมที่พระอรธกถาจารย์ได้ยกตัวอย่างไว้เช่น “จักขุเป็นอนิจจังหรือ”

¹ อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธรวิธีในการสอน, หน้า 47.

ฟังตอบตรงไปทีเดียวว่า “ถูกต้อง” ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เช่น “ $1+1 = 2$ ใช่หรือไม่” ตอบตรงเลย ว่า “ใช่สำหรับจำนวนจริง” เป็นต้น

2. ปฏิรูปฉายพยากรณ์ปัญหา เป็นปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้ตัวอย่าง คำถามปัญหาทางธรรมที่พระอรธกถาจารย์ยกตัวอย่างไว้ เช่น “โศตะก็เหมือนจักขุหรือ” ฟังย้อนถามก่อนว่า “ที่ถามนั้นหมายถึงแง่ใด” ถ้าผู้ถามบอกว่า “ในแง่เป็นเครื่องมองเห็น” ฟังตอบว่า “ไม่เหมือน” ถ้าผู้ถามถามว่า “ในแง่เป็นอนิจจัง” จึงตอบว่า “เหมือน” สำหรับปัญหาคณิตศาสตร์ เช่น “ $ab=ba$ ใช่หรือไม่” ต้องย้อนถามว่า “ที่ถามนั้นเป็นประเด็นใด” ถ้าผู้ถามบอกว่า “ในแง่ของจำนวนจริง” ให้ตอบว่า “เท่ากัน” ถ้าผู้ถามบอกว่า “ในแง่ของเมทริกซ์” ให้ตอบว่า “ไม่เท่ากัน” เป็นต้น

3. วิทชพยากรณ์ปัญหา เป็นปัญหาที่จะต้องแยกความตอบ ปัญหาทางธรรมที่อรธกถาจารย์ยกตัวอย่าง เช่น “สิ่งที่เป็นอนิจจัง ได้แก่ จักขุใช่ไหม” ฟังแยกความออกตอบ ว่า “ไม่เฉพาะจักขุเท่านั้น ถึงโศตะ ฆานะ ฯลฯ ก็เป็นอนิจจัง” หรือปัญหาว่า “พระตถาคตตรัสวาจา ซึ่งไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของคนอื่นไหม” ก็แยกตอบตามหลักการตรัสวาจา 6 หรือปัญหาว่า “พระพุทธเจ้าทรงติเตียนตบะทั้งหมดจริงหรือ” ก็ต้องแยกตอบว่าชนิดใดติเตียน ชนิดใดไม่ติเตียน สำหรับปัญหาคณิตศาสตร์ เช่น “จำนวนทศนิยมเป็นเศษส่วนใช่หรือไม่” ต้องแยกตอบว่า “จำนวนทศนิยมที่เป็น ทศนิยมไม่รู้จบเป็นจำนวนอตรรกยะแต่จำนวนที่เป็นทศนิยมรู้จบและทศนิยมซ้ำเป็นจำนวน เศษส่วน” เป็นต้น

4. ฐปณียปัญหา เป็นปัญหาที่ฟังยับยั้งเสียด อันเป็นปัญหาที่ช่วยให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอน ทั้งผู้เรียนและการคิดหาความรู้ ได้แก่ ปัญหาที่ถามนอกเรื่อง ไร้ประโยชน์ทำให้เกิดความไขว้เขว ยึดเยื้อ สิ้นเปลืองเวลา ซึ่งผู้สอนควรยังยั้งเสียดด้วยการไม่ตอบ คำถามและชักนำ ผู้ถามให้กลับเข้าสู่บทเรียน หรือเรื่องที่ต้องเรียนรู้ อรธกถาจารย์ยกตัวอย่างของ คำถาม เช่น ถามว่า “ชีวะอันใด สรีระก็อันนั้นหรือ” ซึ่งเป็นคำถามประเภทแก้งความจริง ที่แม้จะอธิบายอย่างไรผู้ถามก็ไม่สามารถเข้าใจ เพราะไม่อยู่ในฐานที่จะเข้าใจได้ พิสูจน์ไม่ได้ และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรแก่ ผู้ถาม จึงไม่ควรตอบและควรชักนำเข้าสู่บทเรียน และเรื่องที่เรียนรู้ ต่อไป ส่วนกรณีคำถามทางสังคม เช่น “จะทำให้ปัญหาความยากจนหมดไปในทันทีทำได้หรือไม่” เป็นคำถามที่ตอบได้ยากและสิ่งที่ไม่สามารถทำให้หมดไปได้ในทันทีเพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมา ช้านานแล้ว และการแก้ไขจะต้องได้รับการแก้ไขจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะตัวบุคคลที่มีความยากจน จะต้องกระทำเองและจะต้องกระทำด้วยความเพียรและใช้เวลาจึงจะประสบความสำเร็จ อีกทั้งต้อง ใช้ความรู้ในหลายด้าน ประสบการณ์ที่ได้พบเห็นปัญหามามาก และความสามารถในการใช้เหตุผล ซึ่งหากผู้ถามตั้งคำถามที่ตรงกับเนื้อหาและยุคยากจนเกินกว่าความสามารถของผู้เรียนในการหา เหตุผลในบทเรียนนั้น

สำหรับการถามปัญหานั้นเหตุแห่งการถามปัญหานั้น พระสารีบุตร อัครสาวกได้แสดงเหตุแห่งการถามปัญหาไว้¹ 5 อย่างดังนี้

1. บางคน ข่มถามปัญหา เพราะความโง่เขลา ไม่เข้าใจ
2. บางคน มีความปรารถนาลามก เกิดความอยากได้จึงถามปัญหา
3. บางคน ข่มถามปัญหา ด้วยต้องการอวดเด่นข่มเขา
4. บางคน ข่มถามปัญหาด้วยประสงค์จะรู้
5. บางคน ข่มถามปัญหาด้วยมีคำริว่า เมื่อเราถามแล้ว ถ้าเขาตอบได้ถูกต้อง ก็เป็นการดี แต่ถ้าเราถามแล้ว เขาตอบไม่ถูกต้อง เราจะช่วยแก้ไขเขาโดยถูกต้อง

ดังนั้นในการตอบปัญหานั้นนอกจากจะต้องรู้วิธีตอบปัญหาแล้ว จะต้องรู้ถึงเจตนาหรือจิตใจของผู้ถามว่า มีความประสงค์ในการถามอย่างไร จึงจะสามารถกล่าวแก้ได้เหมาะสมกับคำถามและตอบปัญหาได้ตรงจุด จึงจะทำให้การเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียนและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ โดยมีผู้สอนสามารถทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4.) แบบวางกฎข้อบังคับ เป็นการเรียนการสอนที่หาข้อตกลงร่วมในการเรียนการสอนด้วยการวางกฎระเบียบร่วมกันในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ จากนั้นจึงทำการเรียนการสอนร่วมกันและผู้สอนจะเป็นผู้สรุปการเรียนรู้ร่วมกันนั้นว่ามีข้อดีหรือผลดีอย่างไร และผลเสียหรือข้อเสียอย่างไร ดังนั้นการเรียนการสอนแบบวางกฎข้อบังคับจะต้องช่วยกันค้นหาข้อดีข้อเสียของประเด็นนั้น และผลที่เกิดขึ้นจากสิ่งนั้น นอกจากนั้นในการเรียนรู้นั้นบทเรียนว่ามีผลเป็นอย่างไรและมีประเด็นอยู่ที่ใด เพื่อให้การเรียนรู้เข้าสู่เนื้อหาและบทเรียน โดยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

5. กลวิธีและอุปมาประกอบการสอน เป็นการใช้เทคนิคและกลวิธีต่างๆ ซึ่งเป็นกลเม็ดที่จะทำให้การเรียนการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน และเรียนรู้นั้นด้วยความสนใจ เข้าใจบทเรียนได้ง่ายตามความสามารถและศักยภาพของตนอย่างเต็มศักยภาพของตนและพัฒนาด้วยตนเอง ด้วยกลวิธีและอุปมา² ดังนี้

1. การยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ เป็นการยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายและการเล่านิทานประกอบการสอน ช่วยให้ความเข้าใจความหมายในบทเรียนได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้อ่านแม่นยำ เห็นจริงและเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีรสชาติมาก

¹ อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า 48.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

ยิ่งขึ้น เช่น จะอธิบายถึงเรื่อง ลักษณะนามของข้างว่าเหตุใดจึงเรียกว่า เชือก ก็ควรจะอธิบายถึงที่มาของ คำว่าเชือกที่ใช้เป็นลักษณะนามของข้างว่ามาจากใช้เชือกผูกข้างบ้านและเวลานับจำนวนข้าง จึงนับว่ามีจำนวนเป็นเชือกตามสิ่งที่ใช้คล้องอยู่กับข้างแต่ขณะที่ข้างป่าจะนับเป็นตัว เช่นเดียวกับสัตว์ชนิดอื่น หรืออย่างการอธิบายถึงภาวะตลาดหรือตลาดของสินค้าในการอธิบายก็จำเป็นต้องยกตัวอย่างใน สินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งและอธิบายถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรของสินค้าที่เป็นลักษณะของอุปสงค์และอุปทานให้เห็นจริงจากตัวอย่างและความสัมพันธ์ที่เป็นตัวอย่างใกล้ตัวของผู้เรียน

2. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา เป็นการนำอุปมาช่วยในการเรียนการสอนให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนที่มีความลึกซึ้งเข้าใจยากให้เกิดความหมายที่เด่นชัด และเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม ให้สามารถเปรียบเทียบให้เห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมหรือเปรียบเทียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูปธรรม เพื่อช่วยให้เห็นความหมายได้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

“ภูเขาศิลาล้วน เป็นแห่งที่บ ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยแรงลม ฉันทิ บัณชิต ทั้งหลาย ย่อมไม่หวั่นไหวเพราะคำนิทานและสรรเสริญ ฉันทันนั้น”

“คนผู้เรียนรู้่น้อย ย่อมแกล้งเหมือน โคถิก เนื้อเขาเจริญขึ้น แต่ปัญญาหาเจริญไม่”

“เมื่อพระอาทิตย์จะอุทัย ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏขึ้น เป็นนิมิตมาก่อน ฉันทิ ความมีกัลยาณมิตรย่อมมีเบื้องต้น เป็นนิมิตหมายแห่งการบังเกิดขึ้นของโพชฌงค์ 7 ฉันทันนั้น”

ฯลฯ

สำหรับการสอนในวิชาคณิตศาสตร์สำหรับผู้มีพื้นฐานไม่ดีจะต้องอธิบายที่พื้นฐานในเรื่องนั้น พร้อมยกตัวอย่างเปรียบเทียบเชิงอุปมา เช่น สมการ $2x + 3 = 5$ ทำไมจึงห้ามนำเอา 3 ไปรวมกับ $2x$ โดยการอธิบายต้องเปรียบเทียบ เช่น $2x$ เหมือนทองคำ 2 ก้อน ส่วน 3 เหมือน ก้อนเงิน 3 ก้อน จึงเอามารวมกันไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องทำให้ 3 ที่บวกกับ $2x$ หกคไปหรือไปอยู่ข้างขวาของสมการและเหลือ $2x$ อยู่ที่ข้างซ้ายของสมการ

3. การใช้อุปกรณ์การสอน เป็นการนำสิ่งที่มีอยู่รอบตัวหรือสิ่งที่สร้างขึ้นนำมาใช้ประกอบการสอน ซึ่งเป็นเครื่องมือทำให้การเรียนรู้ในเรื่องที่สอนให้เกิดความชัดเจนและเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น

การอธิบายหรือการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้อุปกรณ์การสอนโดยตรงใช้เครื่องมือที่มีอยู่ในการที่พระองค์ทรงสอนสามเณรราหุลเมื่ออายุ 7 ขวบดังนี้

วันหนึ่งพระผู้มีพระภาคเสด็จมา ณ ที่อยู่ของสามเณรราหุล สามเณรมองเห็นแล้วก็ปลาบปลื้มและจัดน้ำล้างพระบาทไว้ พระผู้มีพระภาคล้างพระบาทแล้วทรงเหลือน้ำไว้ในภาชนะหน่วยหนึ่ง เมื่อสามเณรถวายบังคมนั่งเรียบร้อยแล้ว

พระองค์ได้ตรัสถามว่า “ราหุล เธอเห็นน้ำที่เหลืออยู่หน่วยหนึ่งในภาชนะนี้หรือไม่” สามเณรราหุลทูลว่า “เห็น” จึงตรัสว่า “คนที่พูดเท็จ ทั้งที่รู้อยู่ ก็มีคุณธรรมของสมณะเหลืออยู่น้อยเหมือนอย่างนั้น”

เสด็จแล้วทรงเทน้ำนั้นเสีย ตรัสถามว่า “เธอเห็นเราเทน้ำหน่วยหนึ่งนั้นทิ้งไปแล้วไหม” สามเณรทูลว่า “เห็น” ตรัสถามว่า “คนที่ไม่มีความละเอียดในการกล่าวเท็จทั้งที่รู้อยู่ ก็เป็นผู้ที่คุณธรรมของสมณะออกทิ้งเสียเหมือนอย่างนั้น”

แล้วทรงหงายภาชนะขึ้น ตรัสถามว่า “เธอเห็นภาชนะนี้ว่างเปล่าไหม” สามเณรทูลว่า “เห็น” จึงตรัสว่า “คนที่ไม่มีความละเอียดในการพูดความเท็จทั้งที่รู้อยู่ คุณธรรมของสมณะของเขาก็ว่างเปล่า เหมือนอย่างนั้น”

ตรัสถามว่า “ราหุล แวนมีประโยชน์อย่างไร”

ทูลตอบว่า “มีประโยชน์สำหรับส่องดู พระเจ้าข้า”

ตรัสว่า “อันนั้นเหมือนกัน ราหุล บุคคลควรพิจารณาเสียก่อนจึงกระทำการด้วยกาย วาจา และใจ”

ในการสอนสามเณรนี้ บางทีก็ทรงใช้วิธีทายปัญหา ซึ่งคงจะช่วยให้เกิดความรู้สึกสนุกสำหรับเด็ก อย่างเรื่องสอนธรรมยากๆ ด้วยสามเณรปัญหาว่า “อะไรเอ๋ย มีอย่างเดียว อะไรเอ๋ย มีสองอย่าง อะไรเอ๋ย มีสามอย่าง ฯลฯ”¹

สำหรับการสอนวิชาคณิตศาสตร์นับตั้งแต่พื้นฐานของการนับเลข เขียนเลข ครูผู้สอนจะต้องใช้อุปกรณ์การสอนอย่างง่าย เช่น ลูกบอลหรือสิ่งของมาใช้ประกอบร่วมกับตัวเลข เพื่อให้การเรียนการสอนในชั้นเรียนในบทเรียนนั้นน่าสนใจ จำได้ง่าย เข้าใจง่าย ชวนให้นำเรียนแทนการเรียนอย่างเคร่งเครียดน่าเบื่อ

เมื่อมีการเรียนบวกเลข ลบเลข ในชั้นประถม ผู้สอนควรใช้อุปกรณ์การสอนอย่างง่าย เช่น เอาลูกบอลใส่กระป๋องตามจำนวน หากต้องการสอน $2+3$ มีผลรวมเป็นเท่าไร ก็นำเอากระป๋องโปรงใส 3 ใบ ใบหนึ่งใส่ลูกบอล 2 ลูก ใบที่สองใส่ลูกบอล 3 ลูก จากนั้นนำลูกบอลในกระป๋องทั้งสองเทรวมในกระป๋องใบที่สาม แล้วนับซึ่งจะได้ผลลัพธ์เท่ากับ 5 ลูก ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำการทดลองและเพื่อนในห้องทำการนับเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งการ

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า 54.

ทดลอง สาธิต และการบันทึกเขียนลงในกระดาษ ลงในสมุด ใช้อุปกรณ์การสอนในลักษณะนี้แม้จะเป็นอุปกรณ์การสอนอย่างง่าย แต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง และสามารถมีส่วนร่วมในบทเรียนไปพร้อมกันด้วยอันเป็นการลงมือทดลองเอง ซึ่งทำให้การเรียนรู้สมจริง และง่ายต่อความเข้าใจ และเป็นการฝึกการคิดวิเคราะห์และทักษะการเขียนไปพร้อมกัน

สำหรับการสอนการคูณด้วยการนำกระป๋องมาเท่ากับจำนวนที่จะสอนหรือต้องการให้เรียนรู้ เช่น 2×3 ก็ใช้กระป๋องมา 3 ใบ แต่ละใบมีลูกบอลอยู่ในกระป๋อง 2 ลูก นำมานับรวมกันหรือเอา 2 มาบวกกัน 3 ครั้ง ก็จะได้ผลลัพธ์เท่ากับ 6 นั่นคือ $2 \times 3 = 2 + 2 + 2 = 6$ หรือ 2×8 ก็นำกระป๋องใสมา 8 ใบ ภายในกระป๋องบรรจุลูกบอลใบละ 2 ลูก นำมานับรวมกันจะได้ผลลัพธ์เป็น 16 นั่นคือ $2 \times 8 = 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 16$

สำหรับการเรียนการสอนสมการ สามารถใช้กระป๋องโปร่งใสสอนได้เช่นกัน ดังตัวอย่าง การหาค่า x จากสมการ $2x + 3 = 15$ ในการสอนนำลูกวางอยู่บนกระเบะ 2 ใบ โดยกระเบะหนึ่งมีลูกบอล 3 ลูก กระป๋อง 2 ใบ และกระเบะอีกใบมีลูกบอล 15 ลูก จากนั้นนำลูกบอลออกจากกระเบะ ทั้งสองกระเบะละ 3 ลูก พร้อมกับอธิบายว่า เหมือนกับนำเอา 3 ไปลบสมการทั้งสองข้างซึ่งจะทำให้สมการเหลือ $2x = 12$ ยืนยันด้วยการนับลูกบอลที่เหลือในกระเบะ จากนั้นให้นำเอาลูกบอลจากกระเบะหนึ่งมาใส่ในกระป๋องทั้งสองทีละลูก สลับกันจนลูกบอลหมดในกระเบะใบหนึ่ง แล้วนำบอลในกระป๋องมานับซึ่งจะมีจำนวนเท่ากับ 6 พร้อมกับอธิบายว่าเหมือนกับการหารด้วยสองคือ แยกลูกบอลที่มีอยู่ 12 ลูกออกเป็น 2 ส่วน เท่าๆ กัน จากนั้นจึงทบทวนการแก้สมการ คือ

$$\begin{aligned} 2x + 3 &= 15 \\ 2x + 3 - 3 &= 15 - 3 \\ 2x &= 12 \\ \frac{2x}{2} &= \frac{12}{2} \\ x &= 6 \end{aligned}$$

การสอนด้วยอุปกรณ์แบบง่ายๆ ดังกล่าว ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและทำซ้ำ พร้อมกับการตรวจดูว่านักเรียนหรือผู้เรียนเข้าใจบทเรียนที่ทำการเรียนการสอนหรือไม่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมและไขข้อปัญหาให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การทำเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะทางด้านจริยธรรม อันเป็นการสอนด้วยการสาธิตให้ดู ทั้งนี้พระพุทธเจ้าทรงกระทำให้เป็นแบบอย่าง ด้วยพระจริยาวัตรอันดีงามที่เป็นอยู่โดยปกติและในบางครั้งทรงปฏิบัติเป็นเรื่องเฉพาะก็มี เช่น

คราวหนึ่งพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอานนท์ตามเสด็จ ขณะเสด็จตามเสนาสนะที่อยู่ของพระสงฆ์ ได้ทอดพระเนตรเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคท้องร่วง นอนจมกองมูลและอุจจาระของตน ไม่มีผู้พยาบาลดูแล จึงเสด็จเข้าไปหา จัดการทำความสะอาดให้นอนโดยเรียบร้อย เสร็จแล้วจึงทรงประชุมสงฆ์ ทรงสอบถามเรื่องนั้น และตรัสต่อนึ่งว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดา ไม่มีบิดา ผู้ใดเล่าจะพยาบาลพวกเธอ ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจักพยาบาล ผู้ใดจะพึงอุปฐากเรา ขอให้ผู้นั้นพยาบาลภิกษุอาพาธเถิด”

5. การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่ เป็นการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณ แม้การถามที่ใช้คำที่มีความหมายไม่ดี แต่จะตอบไปด้วยคำพูดเดียวกันแต่เป็นคำพูดในความหมายที่ดีงาม โดยความหมายและอรรถรสไม่เปลี่ยนแปลง

6. อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล เป็นอุบายในการสอนซึ่งพระพุทธเจ้าได้ใช้เลือกคนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในการประกาศธรรมในระยะแรก ประดิษฐานพระพุทธศาสนาด้วยพระพุทโธบาย เรียกว่า การวางแผนที่ได้ผลยิ่ง เมื่อพระองค์เข้าไปประกาศพระพุทธศาสนาในถิ่นใดจะทรงพิจารณาว่าควรไปโปรดใครก่อน

เมื่อตรัสรู้ใหม่ๆ ได้เสด็จไปโปรดเบญจวัคคีย์ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์เมื่อครั้งออกแสวงธรรมก่อน ซึ่งพิจารณาได้ทั้งในแง่ที่เบญจวัคคีย์เป็นผู้ใฝ่ธรรม มีอุปนิสัยอยู่แล้ว หรือในแง่ที่เป็นผู้เคยมีอุปการะกันมา หรือในแง่ที่ว่าเป็นการสร้างความมั่นใจ ทำให้ผู้เคยเกี่ยวข้องหมดความคลางแคลงในพระองค์ ตัดปัญหาในการที่ท่านเหล่านี้อาจไปสร้างความคลางแคลงใจขึ้นแก่ผู้อื่นต่อไปด้วย หลังจากเสร็จการสั่งสอนเบญจวัคคีย์แล้ว ได้โปรดยสกุมากรพร้อมทั้งเศรษฐี ผู้บิดาและญาติมิตร และเมื่อเสร็จเข้าแคว้นมคธทรงเสด็จไปโปรดปฏิทนต์ 3 พี่น้อง พร้อมทั้งบริวารทั้งพัน เริ่มด้วยปฏิทนต์ที่ใหญ่ แล้วนำเหล่าปฏิทนต์ผู้กลายเป็นสาวกเข้าสู่นครราชคฤห์ เพื่อประกาศธรรม ณ พระนครแห่งนั้น ทำให้ได้พระราชาเป็นสาวก ปราบกฏผลของการเริ่มต้นประกาศพระพุทธศาสนาที่ได้้นักบวชผู้ใหญ่ เศรษฐี และพระราชาผู้ซึ่งเป็นคนชั้นสูงของสังคมในสมัยนั้นเป็นสาวก อันเป็นการทำทางเสด็จเผยแผ่ให้ปลอดภัยไปตลอดไป ทั้งนี้ ในการทรงสั่งสอนคนแต่ละถิ่น แต่ละหมู่คณะมักทรงเริ่มต้นที่บุคคลผู้เป็นประมุข อาทิ พระมหากษัตริย์ หัวหน้าของชนหมู่นั้น ทำให้การประกาศพระศาสนาได้ผลดีและรวดเร็ว ในการบำเพ็ญพุทธกิจประจำวัน พระองค์ก็ทรงสอดส่อง พิจารณาบุคคลผู้ควรโปรดในวันนั้นแต่รุ่งสาง และเสด็จไปโปรดในเวลาเช้า เป็นการให้ความสนพระทัยสงเคราะห์บุคคลเป็นรายๆ ซึ่งให้ผลดีในการสอนยิ่งกว่าการสอนแบบทั่วไปไม่เจาะจง และแม้แสดงธรรมในที่ประชุมก็ทรงกำหนดบุคคลที่ควรเอาพระทัยใส่พิเศษในคราวนั้น พร้อมทั้งแสดงธรรม

โดยวิธีการทำให้ทุกคนในที่ประชุมได้รับผลประโยชน์อย่างน่าพอใจ เกิดความรู้สึกแก่ทุกคนว่า พระพุทธเจ้าตรัสอยู่กับตน

ในการจัดการเรียนการสอนของครูเช่นกันจะต้องใช้กลยุทธ์เลือกบุคคลที่จะสอนเพื่อให้การเรียนรู้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามต้องการ อาทิ การสอนการบรรยายในห้องเรียน ในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนที่เก่งได้รับประโยชน์มากที่สุด ขณะเดียวกันผู้เรียนส่วนใหญ่ทุกคนได้ประโยชน์อย่างทั่วถึง และผู้เรียนที่เรียนอ่อนจะต้องได้รับประโยชน์จากวิธีสอนวิธีบรรยายโดยการจัดบรรยายจะต้องให้สอดคล้องกับแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

7. การรู้จักจังหวะและโอกาส เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องรู้จักใช้ รู้จักรอ เมื่อถึงจังหวะและโอกาสให้ใช้ช่องจังหวะนั้นในการดำเนินการเรียนการสอน ซึ่งในการเผยแพร่พระศาสนาแก่คนส่วนใหญ่ พระพุทธเจ้าก็ทรงปฏิบัติตามจังหวะและโอกาส เช่น ในระยะแรกของการประกาศพระศาสนา ณ วันมาฆบูชา ณ หลังตรัสรู้ 1 ปี เมื่อประทับอยู่ ณ เวฬุวัน พระสงฆ์สาวกมาชุมนุมพร้อมกัน ณ วันนั้น และเป็นโอกาสเหมาะ พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์สำหรับเป็นหลักยึดถือร่วมกันของสงฆ์ ที่จะแยกย้ายกันไปบำเพ็ญศาสนกิจ

เมื่อคราวนิครนถนาฏบุตรสิ้นชีวิต เกิดความแตกแยกในหมู่นิครนถ์ พระสารีบุตรถือเหตุการณ์นั้นเป็นตัวอย่าง ซึ่งให้ภิกษุสงฆ์เห็นความสำคัญในการรื้อกรอบธรรมวินัย จึงชักชวนพระสงฆ์ให้พร้อมใจกันทำสังคายนาและท่านได้ทำสังคายนาเป็นตัวอย่าง โดยแสดงสังคิติสูตรไว้

ผู้สอนจะต้องรู้จักหาจังหวะและโอกาสในการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น ในการขึ้นบทเรียนหรือเรื่องใหม่จะต้องเริ่มที่เนื้อหาสาระง่ายๆ และหากพื้นฐานดีขึ้นพร้อมต่อการเรียนการสอนในเนื้อหาที่ยากขึ้นก็ให้เริ่มดำเนินการเรียนการสอนในเรื่องนั้นๆ ทันที หรือหากผู้เรียนมีปัญหาในความประพฤติก็นำขึ้นมาเพื่อหาแนวทางในการควบคุม ป้องกันไม่ให้ปัญหานั้นรุกรามและกำหนดแนวทางในการลงโทษ

8. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ เป็นการใช้กลวิธีในการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับผลสำเร็จมากที่สุด โดยไม่กลัวว่าผู้สอนจะเสียเกียรติ ไม่กลัวจะถูกรู้สึกว่าเป็นเหยื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่ายาก หากเห็นว่าควรขมก็ต้องขม เห็นว่าสมควรโอนอ่อนผ่อนตามก็ยอมตาม หากเห็นว่าสมควรขัดก็ขัด สมควรปลอบก็ปลอบ ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“เรายอมฝึกคนด้วยวิธีละมุนละไมบ้าง ด้วยวิธีรุนแรงบ้าง ด้วยวิธีที่ทั้งอ่อนละมุนละไม และทั้งรุนแรงปนกันไปบ้าง”¹ ดังตัวอย่าง

คราวที่เวรัญชพราหมณ์บริภาษพระพุทธเจ้า พระองค์ก็ทรงรับสมอ้างตามคำบริภาษนั้น ให้สมใจพราหมณ์แล้วจึงค่อยชี้แจงแก้ไขให้เขาเลื่อมใสพระองค์ภายหลัง เมื่อเพชฌัญหาพวักข์ ผู้คูร้าย พระองค์เสด็จเข้าไปในที่อยู่อของอาพวกะ ทรงยอมเสด็จเข้าออกตามที่อาพวกะสั่งถึง 3 วาระเพื่อให้เขาสนใจในอำนาจ ต่อจากนั้นจึงทรงเปลี่ยนกลวิธีโปรดอาพวกะลงเป็นสาวกลำเร็จ และกรณีของพราหมณ์คนหนึ่งซึ่งเป็นคนมีมานะ นิสัยแข็งกระด้าง ไม่ไหว้แม่แต่มารดา บิดา อาจารย์ และพี่ชาย วันหนึ่งขณะพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมอยู่ในที่ประชุมเขาคิดจะลองเข้าเฝ้า

“ถ้าพระสมณโคดมตรัสกะเรา เราก็จะพูดกับท่าน

ถ้าพระสมณโคดมไม่ตรัสกะเรา เราก็จะไม่พูดกับท่าน”

แล้วเข้าไปยืนยืนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคก็ทรงเฉยเสีย ไม่ตรัสด้วยพราหมณ์ทำท่าจะกลับออกไปโดยคิดว่า

“พระสมณโคดมองค์นี้ไม่มีความรู้อะไร”

พระผู้มีพระภาคทราบความในใจของเขายู่ถึงตอนนี้จึงตรัสกาลว่า

“พรหมเอยความถือตัวไม่ช่วยให้ใครได้คืออะไรเลย

ใครมาเพื่อประโยชน์ใด ก็ควรเสริมสร้างประโยชน์นั้นเสีย”

เมื่อตรัสพระดำรัสนี้ ในจังหวะนี้ก็ได้ผล ทำให้พราหมณ์ชะงักคิดว่า

“พระสมณโคดมรู้ใจเรา” ถึงยอมทรุดลงนั่งแสดงคารวะ ทำให้ที่ประชุมงงงวยประหลาดใจว่า

“น่าอัศจรรย์จริง พราหมณ์นี้ไม่ไหว้แม่แต่มารดา บิดา อาจารย์ พี่ชาย แต่สมณโคดมทรงทำให้คนอย่างนี้นอบนบได้เป็นอย่างดี”

จากนั้นพระองค์จึงได้ทรงเชิญให้เขานั่งบนอาสนะ แล้วตอบปัญหาธรรมแก่เขาจนลงท้ายเขาได้ประกาศตนเป็นอุบาสก²

การสอนของครูผู้สอนในการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนเช่นเดียวกันจะต้องใช้วิธีโอนอ่อนผ่อนตามผู้เรียนเช่นกัน กรณีผู้เรียนเป็นคนซึ่งสงสัย ชอบแสดงออกก็ให้แสดงออกแล้วจึงชักนำเข้าสู่บทเรียนเนื้อหาสาระที่จะสอน เป็นคนชอบฟังช่างสังเกตก็ให้ทดลองปฏิบัติจริงตามโอกาส เป็นต้น

¹ อ้างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า 59.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

9. การลงโทษและให้รางวัล สำหรับพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมตามปกติ พระองค์ไปตามเนื้อหาธรรมไม่ว่ากระทบกระทั่งใคร แม้พระพุทธเจ้าจะทรงใช้การชมเชยยกย่องบ้างก็เป็นไปในรูปการยอมรับความดีของผู้นั้น กล่าวชมโดยธรรมให้เขามั่นใจในการทำความดีของตน บางครั้งทรงชมเพื่อถือเป็นตัวอย่าง หรือเพื่อแก้ความเข้าใจผิดให้มีทัศนคติที่ถูกต้อง การลงโทษน่าจะมียุทธวิธีแบบหนึ่งคือ การลงโทษตนเองซึ่งมีทั้งในทางธรรมและทางวินัย ในทางพระวินัยมีบัญญัติและเป็นบทบัญญัติที่พระพุทธเจ้าตราไว้โดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์และมีบทกำหนดโทษไว้เสร็จ เมื่อผู้ใดล่วงละเมิดถือเป็นการทำผิดต่อส่วนรวม ต้องไถ่ถอนความผิดของตน มิฉะนั้นจะไม่เป็นที่ยอมรับของสงฆ์คือหมู่คณะทั้งหมด ส่วนในทางธรรม ภิภุชที่เหลือของจนสอนไม่ได้จะกลายเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้าและเพื่อนพรหมจารีทั้งปวงไม่ถือเป็นผู้ที่ควรจะกล่าวสั่งสอนซึ่งเป็นวิธีที่ถือว่าการลงโทษอย่างรุนแรงที่สุด¹

สำหรับการสอนโดยทั่วไปของครูผู้สอน จะต้องพิจารณาว่าการสอนควรจะมีการ ลงโทษหรือไม่ หากสามารถสอนโดยไม่ลงโทษถือว่าเป็นผู้มีความสามารถในการสอนมากที่สุด ซึ่งการลงโทษโดยไม่ใช้วาจาหยาบคาย การทำร้ายร่างกายและการลงอาญา แต่การใช้กฏ สังคม การเตือน การชักจูง การชี้ถึงข้อดีข้อเสียให้เห็นประจักษ์ สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าถึงสิ่งนั้น ประจักษ์ และทำในสิ่งที่ควรทำจะเป็นการดีกว่าการลงโทษโดยวิธีรุนแรง

10. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เฉพาะหน้าที่เผชิญอยู่ซึ่งมีปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไม่มีที่สุด การแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยปฏิภาณ คือ ความสามารถในการประยุกต์หลักวิธีการ และกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสม²

ครูตามแนวพุทธ เป็นครูที่มีหลักธรรมสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเก่ง เป็นคนดีของครู พ่อแม่ และสังคม ครูที่ดีต้องเป็นคนดี เป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้านแก่ผู้เรียน สังคม และคนทั้งโลก **ครูในอุดมคติ** เป็นผู้นำทางวิญญาณ และทางวัตถุ ปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นไปอย่างไม่มีอุปสรรค เป็นประโยชน์ในหน้าที่การงานเห็นตามที่เป็นจริง ตามเหตุปัจจัยปรุงแต่งในปัจจุบัน เป็นผู้มีชีวิตอยู่ด้วยธรรม ได้แก่ ฌราวาสธรรม 4 เป็นเครื่องมือทำให้การทำงานสำเร็จ พละ 5 เป็นเครื่องมือให้เกิดกำลังในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามปรารถนา อิทธิบาท 4 เป็นเครื่องมือให้สำเร็จประโยชน์เหมือนปฏิหารีย์ ไตรสิกขา เป็นเครื่องมือให้ได้ธรรมะที่ควรปรารถนา **พุทธวิธีในการสอน** เป็นหลักการสอนและวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า โดยการ

¹ อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า 62.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

สอนจะต้องสร้างปัญญาให้เกิดในตัวผู้เรียน ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนวทางในการเรียนรู้ ด้วยวิธีการเรียนการสอน อูบาย และกลวิธีต่าง ๆ เป็นสื่อ และเครื่องมือในการเรียนรู้ และการเรียนการสอน ซึ่งเป็นปัญญา เป็นความรู้จากฟัง หรือเล่าเรียนและความรู้ที่เกิดจากการเข้าใจสภาวะการสอนเป็นลักษณะที่ชี้แจงตามข้อเท็จจริงที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจตามที่สอน และที่เกี่ยวกับคุณค่าในทางความประพฤติ ปฏิบัติ ที่สอนให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า นำไปประพฤติปฏิบัติ องค์ประกอบของการสอน คือ คุณสมบัติของผู้สอนซึ่งประกอบด้วย บุคลิกภาพ คุณธรรม ความรอบรู้ในการสอน จิตที่บริสุทธิ์ และกรุณาต่อผู้เรียน หลักทั่วไปในการสอนที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงประกอบด้วย เนื้อหา หรือเรื่องที่สอน ตัวผู้เรียน และการสอน สัถการสอนเป็นแนวทางให้เกิดแจ่มแจ้ง ชูใจ หาญกล้า ไร้เรง หรือชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน วิธีการสอนมีหลายวิธี ได้แก่ การสนทนา บรรยาย ตอบปัญหา และวางกฎข้อบังคับ กลวิธี และอูบายประกอบการสอนเป็นเทคนิค วิธีการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การยกอุทาหรณ์ การเปรียบเทียบอุปมา การใช้อุปกรณ์การสอน การทำตัวอย่าง การใช้คำในความหมายใหม่ อูบายเลือกคน การปฏิบัติรายบุคคล รู้จักผู้เรียนจังหวะและโอกาส การยืดหยุ่นในวิธีการ การลงโทษและให้รางวัล และกลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2.3 ประสบการณ์วิชาชีพครู

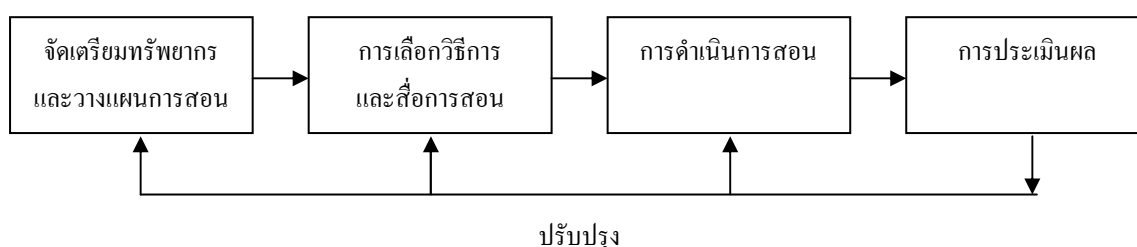
ผู้ที่จะเป็นครูในอนาคตโดยเฉพาะนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการเตรียมตัวหรือเตรียมพร้อมในการเป็นครู นอกเหนือจากการเรียนการศึกษาตามเนื้อหาในหลักสูตร นั่นคือการฝึกสอนหรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของนิสิตคณะครุศาสตร์ทุกรูปที่จะต้องออกไปฝึกประสบการณ์การสอนจริงในห้องเรียนของโรงเรียนที่นิสิตเลือกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะต้องทำการสอนในสาขาวิชาที่ถนัดสัปดาห์ละ 8 ชั่วโมงหรือ 8 คาบ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องอยู่ในความดูแลของสถานศึกษาที่นิสิตเลือกไป โดยมีครูพี่เลี้ยงและหัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้ดูแลและมอบหมายงานสอน ทั้งนี้ นิสิตจะต้องส่งแผนการสอน สื่อการสอน วิธีการสอน และการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ครูพี่เลี้ยงตรวจก่อนทำการสอนในชั้นเรียน การมาสอน การลงเวลาและการลงเวลากลับจะต้องเป็นไปตามระเบียบของสถานศึกษา รวมทั้งต้องสามารถปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสังคมและกฎระเบียบของสถานศึกษา การสอนของนิสิตจะถูกประเมินทั้งจากครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารของสถานศึกษา และอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ตลอดภาคการศึกษาที่นิสิตไปทำการสอนจริงจะได้รับการแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการสอน ปรับปรุงแผนการสอน การเตรียมสื่อ การควบคุมชั้นเรียน และอื่น ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการสอนตามหลักสูตรและเนื้อหาสาระ

ของรายวิชาที่กำหนด ร่วมกันกับสถานศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นครูที่มีความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียน ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตจะต้องมีการจัดระบบการสอนโดยมีการวางแผนและการกำหนดขั้นตอนการสอนอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบอยู่ 4 ประการ คือ ขั้นตอนการจัดเตรียมทรัพยากรและวางแผนการสอน ขั้นตอนการเลือกวิธีการและสื่อการสอน ขั้นตอนดำเนินการสอน และขั้นตอนประเมินผลย้อนกลับเพื่อปรับปรุง¹

ภาพประกอบที่ 1

แบบจำลองระบบการสอน²

การวางแผนและการจัดเตรียมทรัพยากรในการสอน เป็นภารกิจที่ต้องทำในขั้นแรก มีอยู่ 5 ประการ คือ สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอนที่จะทำให้เป็นอุปสรรคนำไปสู่หนทางการไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำรวจความต้องการของการใช้สื่อในการสอน ความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้มีประสิทธิภาพและอื่น ๆ สำรวจทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ วิธีการและความคิด กำหนดวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การสอนนำมาซึ่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนและการวางแผนการสอนที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

การวางแผนการสอน เป็นขั้นตอนที่จะทำให้การดำเนินการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ซึ่งการวางแผนการสอนวิชาใดจะต้องพิจารณาองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ วัตถุประสงค์การสอน เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล การเรียน³ ดังนี้

1.) วัตถุประสงค์ของการสอน คือ ความคาดหวังหรือความต้องการที่อยากให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมหลังจากได้รับประสบการณ์หรือเรียนรู้เนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่จัดให้ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญในการเป็นแนวทางที่จะใช้เลือกเนื้อหาสาระ

¹ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, ประสบการณ์วิชาชีพครู, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2543), หน้า 19.

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

และประสบการณ์ วิธีสอน สื่อการเรียน การวัดและประเมินผล เช่น เราต้องการให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์และนำเสนอหาไปใช้ จึงกำหนดการสอนให้สามารถนำไปประยุกต์ให้ได้ กำหนดให้เลือก ทำโครงการหรือรายงานที่สามารถนำเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ได้ กำหนดให้นักศึกษาสามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับงานหรือชีวิตประจำวันได้ โดยนักศึกษาหรือนิสิตสามารถประยุกต์ใช้เป็น หากเป็น การศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียนจะต้องหัดเลือกหัวข้อเรื่องและนำเสนอหาสาระหรือทฤษฎีไปประยุกต์ ใช้ได้

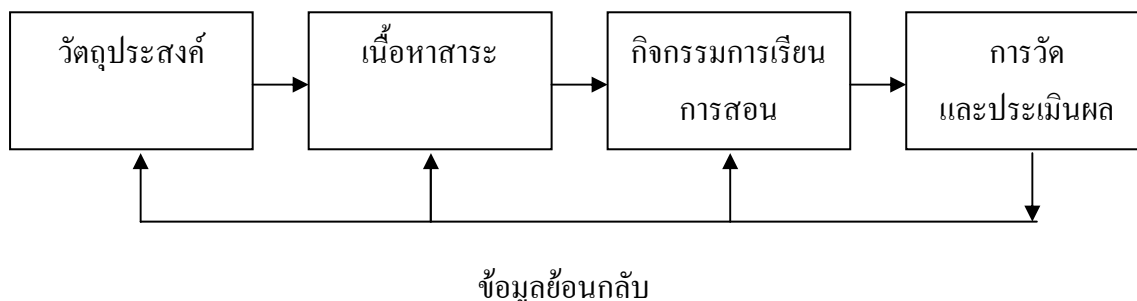
2.) เนื้อหาสาระ คือ สิ่งที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื้อหาสาระที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถือว่าเป็น เครื่องมือที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้สอนจะต้องเลือก เนื้อหาสาระที่จะจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเสมอ เช่น ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การแก้สมการ ผู้สอนจะต้องหาตัวอย่างตั้งแต่พื้นฐานการแก้ สมการอย่างง่าย ๆ ทำอย่างไรจึงจะหาค่าตัวแปรได้ เริ่มตั้งแต่ตัวแปรเดียวมีแต่การบวกลบเลขเป็น หลักเบื้องต้น เป็นต้น

3.) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ เนื้อหาสาระที่จะสอน และสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถสร้างพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนด โดยกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนและความ สนใจของผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนการสอนที่จะสามารถเรียนรู้และเกิด พฤติกรรมตามที่ต้องการจะต้องสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ได้ทำ ได้ลองแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จนเกิดการค้นพบวิธีการหาคำตอบและการแก้ปัญหาที่เป็นของตนเองด้วยตัวเอง

4.) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบผลของการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน และพฤติกรรมของผู้เรียนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มาก น้อยเพียงใด ทั้งนี้การประเมินผลที่ดีจะต้องทำการประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลัง เรียน โดยการประเมินผลจะต้องสามารถประเมินทั้งเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอนว่า มี ความสอดคล้องกับธรรมชาติของตัวผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้เพียงใดจึงจะสามารถนำมาใช้ ปรับปรุง แก้ไขให้เกิดผลต่อการเรียนรู้ที่สามารถสร้างพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ภาพประกอบที่ 2

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของแผนการสอน¹

ในการปฏิบัติวางแผนการสอนจะต้องพิจารณารายละเอียดในการดำเนินการวางแผนการสอน ได้แก่ การวินิจฉัยคุณลักษณะของผู้เรียน การประเมินความสามารถและลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การทำให้การเรียนการสอนง่ายและสะดวกขึ้น การประเมินผลความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และการนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนครั้งต่อไป ในการวางแผนการสอนจะต้องกำหนดรายละเอียดต่างๆ ตามขั้นตอนต่าง ๆ² ดังนี้

การวินิจฉัยผู้เรียน เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางด้านความรู้ ความคิด ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านทักษะและความชำนาญ ในด้านการปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวินิจฉัยคุณลักษณะของผู้เรียนจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับลักษณะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน การจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้ผู้สอนสามารถเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งด้วยกัน เช่น

1. จากแฟ้มระเบียบงานสะสมงานของผู้เรียน ระเบียบพฤติกรรมผู้เรียนรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียน ผลงานของผู้เรียนและอื่นๆ ที่สะท้อนภาพต่าง ๆ ของผู้เรียน

2. จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3. จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน

4. จากการทดสอบเบื้องต้นจากผู้เรียน

การประเมินผู้เรียน เป็นการประเมินคุณลักษณะของกลุ่มผู้เรียนว่ามีการรวมกลุ่มกันในลักษณะใด กลุ่มมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากน้อยเพียงใด นักเรียนคนไหนมีลักษณะของการเป็นผู้นำบ้าง ซึ่งการประเมินคุณลักษณะเหล่านี้ที่แท้จริงของนักเรียน จะทำให้การวางแผนการสอนสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

¹ อ่างแก้ว, ชัยรงค์ พรหมวงศ์, ประสพการณ์วิชาชีพครู, หน้า 40.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน เป็นการกำหนดผลของสิ่งที่ผู้สอนคาดหวัง จะให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมอย่างไรบ้างซึ่งจะเขียนอยู่ในรูปของพฤติกรรมที่สามารถวัดและสังเกตได้ โดยตัววัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมที่จะจัดขึ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดผลที่คาดหวัง

การจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ผู้สอนในฐานะผู้วางแผนการสอนจะต้องจัดการเรียน การสอนที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยในการจัดการเรียนการสอนจะต้องมีการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้และการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องเห็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ลงมือ กระทำ ได้ใช้ความคิด ได้ทดลองแก้ปัญหา อันเป็นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน การสอน

การทำให้การเรียนการสอนสะดวกและง่ายขึ้น เป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดเตรียมการเรียนการสอน ไว้ล่วงหน้าให้มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ สะดวกสบายต่อการใช้แหล่งข้อมูล และง่ายต่อความ เข้าใจ ต่อการเรียนรู้และง่ายต่อการเรียนการสอน เช่น การสอนกลุ่มย่อยเกิดอุปสรรคในการเรียนรู้ ผู้สอน จะต้องประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับนักเรียน และจะต้องตัดสินใจเปลี่ยนไปสอนเป็นกลุ่ม ใหญ่ เพื่อให้งานการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

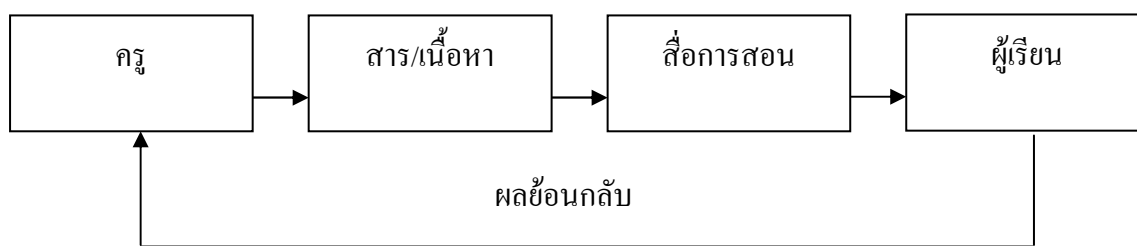
การประเมินผล เป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยนำผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียนไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ พิจารณาจาก พฤติกรรมของผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปถึงขั้นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์หรือไม่ หากการ เปลี่ยนแปลงนั้นถึงขั้นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ แสดงว่า บรรลุวัตถุประสงค์ หากมีลักษณะบาง ประการของผู้เรียนต้องเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่ไม่เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ต้องขจัดออกไป หรือมีบางสิ่งบางอย่างต้องจัดการเรียนการสอนใหม่ แสดงว่าไม่ บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน จะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขในการวางแผนครั้งต่อไป ดังนั้นจะต้องทำการวินิจฉัยผู้เรียนใหม่ จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการวางแผนการเรียนการสอน โดย การนำเอาผลการประเมิน ที่ผ่านมา มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนครั้งใหม่

กระบวนการวางแผนการสอนจะช่วยให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ ช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงวิธีสอน การเลือกใช้วิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับวิธีสอน สื่อการสอนและ ตัว ผู้เรียน ช่วยให้การเรียนการสอนเกิดผลสำเร็จ สร้างการเรียนรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน จน

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สื่อการสอน เป็นตัวกลางที่ผู้สอนใช้สำหรับนำเสนอเนื้อหา ความรู้ ความคิดของผู้สอนไปให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยง่าย รวดเร็ว และถูกต้อง สื่อการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากสื่อการสอนสามารถเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำให้ประสาทสัมผัสรับรู้ได้มากขึ้น และชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้สื่อการสอนทำหน้าที่สำคัญในกระบวนการสื่อความ เนื้อหาสาระของวิชาที่ผู้สอนต้องการสื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนการสื่อความ¹

ภาพประกอบที่ 3 องค์ประกอบของกระบวนการสื่อความ²

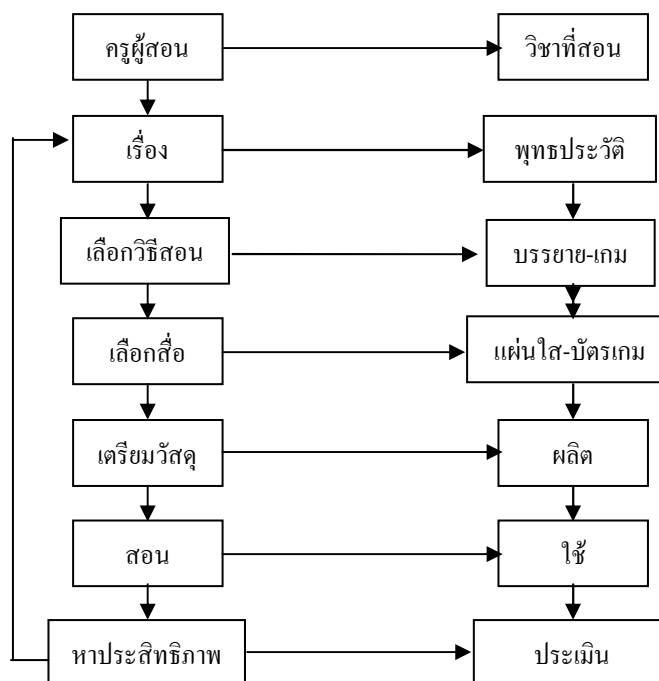

ผู้สอนมีหน้าที่กำหนดสื่อให้เหมาะสมกับวิธีการสอนหรือกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการสอนและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้การกำหนดสื่อการสอนมีขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบดังนี้

¹ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ, **ประสบการณ์วิชาชีพครู**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2543), หน้า 237.

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ภาพประกอบที่ 4
ขั้นตอนการคิด กำหนดสื่อการสอน¹

จากพื้นขั้นตอนการกำหนดสื่อการสอน จะพบว่าครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้พิจารณาให้เห็นก่อนว่าตนเองจะสอนอะไรซึ่งก็เป็นการหาหัวเรื่องในวิชาที่สอน เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่จะสอน และจัดลำดับเรื่อง ซึ่งจะสามารถกำหนดวิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาว่าจะใช้วิธีใด บรรยาย การอภิปราย การทดลองปฏิบัติ ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาและความพร้อมของผู้เรียน เมื่อมีการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วจึงมาเลือกสื่อการสอนเพื่อให้เนื้อหาสาระที่ต้องการสอนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จากนั้นจึงมาเตรียมวัสดุเพื่อผลิตสื่อการสอน โดยยึดหลักสูตรเป็นหลัก จะต้องดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร แยกออกเป็นแผนการสอนระดับหน่วย และย่อยลงสู่ระดับบทเรียนแล้วนำมากำหนดจุดมุ่งหมายให้ชี้เฉพาะเป็นจุดประสงค์หรือวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อนำมากำหนดกิจกรรมการเรียนและสื่อการสอนที่สอดคล้องกัน คือ

¹อ้างแล้ว, สมชาวี เนตรประเสริฐ, ประสบการณ์วิชาชีพครู, หน้า 238.

ภาพประกอบที่ 5

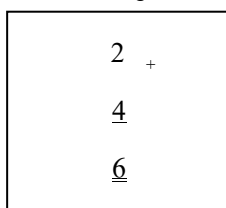
กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การเรียนการสอนผู้สอนจะต้องเสนอเนื้อหาแก่ผู้เรียน ซึ่งมีจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องจัดอยู่ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ง่ายและต้องมีความสัมพันธ์กัน เพื่อจะได้สามารถใช้สื่อการสอนที่สามารถสื่อสารเนื้อหาของสิ่งที่จะทำการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยใช้ กิจกรรมในการเรียนการสอนร่วมกับสื่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น บทเรียน เป็นเรื่องการบวกเลขจำนวนหลักเดียว ดังตัวอย่าง $2+4 = 6$ ทำแผนภาพ

ภาพประกอบที่ 6

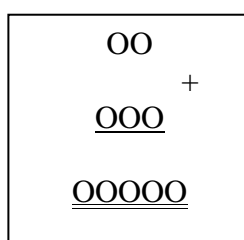
แผนภาพสัญลักษณ์

ร่วมกับแผนภาพที่ใช้รูปภาพแทนจำนวน

ภาพประกอบที่ 7

แผนภาพรูปภาพแสดงจำนวน

จากนั้นให้ผู้เรียนมาทำกิจกรรมโดยใช้ลูกปิงปองหรือส้อม แสดงจำนวนตามที่ต้องการ คำนวณหาผลบวก โดยให้ผู้เรียนทดลองทำและครูผู้สอนทำการสรุปและอธิบายเสริม ซึ่งการใช้สื่อแผนภาพ และจำนวนจากของจริงจะช่วยนำผู้เรียนเข้าใจบทเรียนและเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้การดำเนินการสอน จะต้องรู้จักการควบคุมชั้นเรียน การควบคุมการทดลองของผู้เรียนให้เกิดผลการเรียนรู้ตามต้องการในเวลาที่มีอยู่ และทำการทดสอบให้ผู้เรียนคนอื่นมาทดลอง

เรียนรู้เพิ่มเติม แล้วผู้สอนจึงทำการสรุป และทำการทดสอบด้วยข้อสอบวัดผลอันเป็นการประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นของระบบการเรียนการสอนที่จัดให้ผู้เรียนเพื่อให้เกิดผลสะท้อน นำไปใช้ในการปรับปรุงการจัดระบบการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

การประเมินผลประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เห็นถึงการปฏิบัติงานการสอนในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีปัญหาอยู่ที่ใดและนิสิตมีความสำเร็จหรือสามารถนำความรู้จากที่ได้ศึกษามา 3 ปีเต็ม นำไปใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนจริงได้อย่างไร สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถปฏิบัติตนในระเบียบข้อบังคับของสังคมหรือสถานศึกษาได้มากน้อยเพียงใด หากนิสิตจบไปจะได้มีความรู้ความสามารถและนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนจริงเมื่อจบการศึกษาไปได้มากขึ้น

2.4 ประสบการณ์วิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2545 มี 9 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน สาขาสังคมศึกษา สาขาวิชาจริยศึกษา สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา และการแนะแนว สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา มีโครงสร้างหลักสูตรตลอดหลักสูตร นิสิตจะต้องศึกษารวม 150 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 หมวดคือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ 114 หน่วยกิต แบ่งเป็นแกนพระพุทธศาสนา 50 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน 64 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพครู 30 หน่วยกิต และสาขาวิชา 34 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต¹

สำหรับหมวดวิชาเฉพาะด้าน 64 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพครู 30 หน่วยกิต นั้น นิสิตคณะครุศาสตร์ทุกสาขาวิชาจะต้องศึกษาวิชาชีพครูไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต วิชาบังคับ 24 หน่วยกิต ได้แก่ วิชาพื้นฐานการศึกษา วิชาความเป็นครู วิชาการศึกษา กับชีวิตและชุมชน วิชาพัฒนาพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น วิชาจิตวิทยาการเรียนการสอน วิชาสื่อการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา วิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา วิชาวิทยาการการสอน วิชาการวิจัยทางการศึกษา เบื้องต้น วิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 1 และวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 2 และวิชาเลือก 6 หน่วยกิต ในกลุ่มมัธยมศึกษา ได้แก่ วิชาพฤติกรรมกรรมการสอนมัธยมศึกษา วิชาหลักสูตรและการสอน

¹ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2538, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548), หน้า 152-222.

พระพุทธศาสนาระดับมัธยมศึกษา และวิชาสื่อการสอนระดับมัธยมศึกษา¹ หมวดวิชาเฉพาะจะต้องศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งทำให้นิสิตคณะครุศาสตร์มีความพร้อมเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ในการเตรียมตัวก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการฝึกการจัดการเรียนการสอนจริงในสถานศึกษาในวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 2

ขอบข่ายวิชาประสบการณ์เป็นการสอนในการเตรียมนิสิตเพื่อปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน คือ วิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 1 เป็นการศึกษาประยุกต์หลักการ และทฤษฎีทางการศึกษาสู่ภาคปฏิบัติ การสังเกต พฤติกรรมการทำงานในหน้าที่ครู บทบาทในครูผู้ช่วย การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การตรวจแบบฝึกหัด การทำงานธุรการในชั้นเรียน การทดลองสอนบทเรียนสั้น ๆ โดยมีอาจารย์พี่เลี้ยงเป็นผู้กำกับดูแล นำประสบการณ์ที่ได้รับมาอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อวางแผนสำหรับการฝึกสอน หรือการทำงานภาคปฏิบัติ และในส่วนของการทำงานภาคปฏิบัติของนิสิตในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา คือ ประสบการณ์วิชาชีพครู 2 เป็นการปฏิบัติการสอนและฝึกงานในโรงเรียน ฝึกประสบการณ์ด้านการสอนและฝึกงานธุรการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำการสอนระหว่าง 8-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น นิสิตที่ลงทะเบียนวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู จะต้องเลือกสถานศึกษาเพื่อสังเกตการณ์ เพื่อนำมาทำรายงานในการเตรียมตัวและ ทำหนังสือแสดงความจำนงไปปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตเพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติการประสบการณ์วิชาชีพครู จากคณะครุศาสตร์ไปยังสถานศึกษาที่นิสิตไปปฏิบัติการสอนในภาคการศึกษาที่ 1 ของนิสิตชั้นปีที่ 4 โดยคณะครุศาสตร์แต่งตั้งอาจารย์นิเทศก์ปฏิบัติหน้าที่นิเทศการสอนนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และให้คำปรึกษาแก่นิสิต ตลอดภาคการศึกษา ให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตสำเร็จด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยที่ผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในพุทธธรรม ผลิตบัณฑิตให้สามารถวิเคราะห์พัฒนาของพระพุทธศาสนา และผลิตบัณฑิตให้สามารถประยุกต์พุทธธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำหรับคณะครุศาสตร์ เน้นวัตถุประสงค์ทางการบริหารการศึกษา และความรู้ความสามารถในการสอนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การจัดการประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้นิสิตปฏิบัติการสอนประสบการณ์วิชาชีพครูมีขั้นตอนดังนี้

¹ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, **หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2538**, หน้า 154.

ขั้นตอนจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

1. นิสิตเรียนวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 1
2. นิสิตสังเกตการณ์ทำงานหน้าที่ครู
 - บทบาทหน้าที่ครูผู้ช่วย
 - พฤติกรรมผู้เรียน
 - การตรวจแบบฝึกหัด
 - การทำงานธุรการในชั้นเรียน
 - การทดลองสอนบทเรียนสั้น ๆ
3. ปฐมนิเทศนิสิตฝึกสอน
4. กำหนดสถานศึกษาฝึกสอนของนิสิต
5. แต่งตั้งอาจารย์นิเทศก์
6. นิสิตปฏิบัติการสอนและฝึกงานในโรงเรียน ในวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 2 ตลอดภาคเรียนที่ 1
7. ดำเนินการนิเทศการสอนของนิสิต โดยอาจารย์นิเทศก์ตลอดภาคการศึกษา
8. การวัดและประเมินผลการปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต

2.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ โฆหารเสาวภาคย์¹ ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา” มีวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน โครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้สำเร็จการศึกษา ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ โดยสำรวจจากผู้บริหารโครงการ 14 รูป/คน ครูผู้สอน 9 รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา 18 รูป/คน และผู้สำเร็จการศึกษา 107 รูป/คน รวม 148 รูป/คน การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ทางสถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในรูปของการบรรยายพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

¹ณรงค์ โฆหารเสาวภาคย์, การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, (พะเยา : วิทยาเขตพะเยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544), หน้า บทคัดย่อ.

ด้านบริบท ผู้บริหารโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับมาก และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก

ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารโครงการมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับมาก และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก

ด้านกระบวนการดำเนินการ ผู้บริหารโครงการมีความคิดเห็นในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับมาก และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก

ด้านผลผลิต ผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก

ด้านผลกระทบ ผู้บริหารโครงการมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในระดับมาก และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ไปสู่กลุ่มเป้าหมายมากขึ้น โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี ช่วยพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพและแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร เปิดโอกาสให้แก่ผู้ไม่มีวุฒิทางการศึกษาและความรู้ด้านวิชาชีพครู ควรปรับปรุงสถานที่ในทุก ๆ ด้าน การจัดการประเมินผลที่มีมาตรฐานกว่านี้ ควรมีการจัดเตรียมเอกสารประกอบการสอนให้ดีกว่านี้และอาจารย์ผู้สอนยังขาดการเตรียมการสอน

นายจิรวุฒน์ กลิ่งกลางดอน¹ วิทยานิพนธ์ เรื่อง “วัฒนธรรมสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมสถานศึกษา และการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยม และผลที่เกิดขึ้นตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามกรอบแนวคิดวัฒนธรรมสถานศึกษาของ Patterson, Purkey และ Parker ได้แก่ ด้านเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ด้านการมอบอำนาจด้านการตัดสินใจ ด้านความรู้สึกรับเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา ด้านความไว้วางใจ ด้านความมีคุณภาพ ด้านการยอมรับ ด้านความเอื้ออาทร ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความหลากหลาย

¹ จิรวุฒน์ กลิ่งกลางดอน, วัฒนธรรมสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ, (นครราชสีมา: ม.ป.ท, 2547), หน้า บทคัดย่อ.

ในด้านตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 ประกอบด้วย 11 มาตรฐาน ได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดกับผู้เรียน การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน การรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ การร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ในชุมชน และการแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

จัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 312 ฉบับ ใช้วิธีการสถิติด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีวัฒนธรรมด้านเป้าประสงค์เป็นอันดับสูงสุด รองลงมาคือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา การปฏิบัติตามเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพครูพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีการร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมาคือการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา เป็นความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ และวัฒนธรรมสถานศึกษามีผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา แม้จะมีผลการทำนายเพียงร้อยละ 57.7

ทั้งนี้วัฒนธรรมองค์กรจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงในด้านความไว้วางใจ ด้านความเอื้ออาทร ด้านการตัดสินใจเพื่อให้เกิดผลในการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสูงขึ้น

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรื่อง “การศึกษาการสอนของคณาจารย์ มหาวิทยาลัย” เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลการบริหารการศึกษาตามนโยบายมหาวิทยาลัย ประเมินการจัดการเรียนการสอน ประเมินการวัดผลการเรียนการสอน เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับพระนิสิต และผู้บังคับบัญชากับพระนิสิต การจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มอาจารย์ กลุ่มพระ

¹ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การศึกษาการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542), หน้า บทคัดย่อ.

นินิต กลุ่มบัณฑิต และผู้บังคับบัญชา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับพระนินิต ใช้ t-test และ ANOVA ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนเป็นรายคู่

การวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นด้านนโยบายต้องเน้นปรับปรุงหลักสูตร ด้านปรัชญามุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้นำ ด้านจิตใจและปัญญา ซึ่งมีความรอบรู้ในพุทธธรรม ด้านการบริหารการศึกษามีปัญหาอุปสรรค ด้านการจัดการบริหารการศึกษาและการเรียนการสอน ด้านพัฒนา กิจกรรมนินิตต้องเน้นการให้การแนะนำการเทศน์การสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และต้องปรับปรุงพระนินิตด้านระเบียบวินัย และการห่มผ้าจีวร

ความเห็นของอาจารย์ ในด้านเนื้อหาหลักสูตรต้องปรับปรุงความรู้ ด้านปฏิเวธสังฆกรรม ให้เด่นชัด ควรมีการเลือกใช้สื่อในการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ นินิตบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้มากขึ้น และการวัดผลควรมุ่งเน้นวัดความคิดเห็นและวิเคราะห์วิจารณ์ อาจารย์ต้องปรับปรุงด้านการวิจัยและชั่วโมงในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมยังไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมมากนัก

ความเห็นของพระนินิต พบว่า อาจารย์ควรปรับปรุงการสอนให้ตรงตามเนื้อหาของหลักสูตร และชี้แนะแหล่งการค้นคว้าให้ชัดเจน อาจารย์ควรสอนให้ตรงตามเนื้อหาที่ระบุในหลักสูตรและให้ครบถ้วน พร้อมกับการอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจชัดเจนกว่านี้ การวัดผลอาจารย์ยังไม่เข้าใจความรู้สึก และปัญหาของนินิตและยังไม่ให้นินิตมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

ด้านความเห็นนินิตมีความเห็นแตกต่างจากอาจารย์เกือบทุกข้อ ในด้านการเรียนการสอน คือ อาจารย์จะต้องปรับปรุงการเรียนการสอน

ความเห็นของผู้บังคับบัญชามีความเห็นที่บัณฑิตกล้าแสดงออก มีความอดทนในการทำงาน มีความเป็นผู้นำ และรับผิดชอบงาน มีน้ำใจ เอาใจเขามาใส่ใจเราในการทำงาน มีสมานัตติในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ มีการยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นและผู้บังคับบัญชา แต่บางคนมีความคิดเห็นว่าบัณฑิตมีความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์น้อย

ความคิดเห็นของบัณฑิตต่อผลการปฏิบัติงาน พบว่า บัณฑิตมีความสามารถรองตนให้มีความสมดุลทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา สามารถนำหลักพุทธศาสตร์ไปใช้ในการพัฒนาสังคม และสามารถประยุกต์หลักพุทธศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ แต่มีบัณฑิตบางคนยอมรับว่าบัณฑิตต้องปรับปรุงความรู้ความเข้าใจให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชากับความคิดเห็นของบัณฑิต โดยผู้บังคับบัญชามีความเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบัณฑิตสูงกว่าความเห็นของบัณฑิตเอง แสดงให้เห็นว่าผู้บังคับบัญชามีความพอใจในผลงานของบัณฑิตในด้านการทำงาน

เรื่อตรีพงศ์เทพ จิระโร¹ (2539) วิทยานิพนธ์เรื่อง “การประเมินโครงการการส่งเสริมและพัฒนาักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ” การวิจัยเป็นเชิงประเมินโครงการ สพพ. มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ ประเมินผลผลิตของโครงการ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการ โดยใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและข้อมูลคุณภาพ ด้วยการเก็บข้อมูลจาก นักเรียน อาจารย์ และผู้บริหารของโรงเรียนในโครงการ

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินโครงการพบว่า โครงการมีความพร้อมในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ มาก มีเพียงบางโรงเรียนที่ประสบปัญหาด้านจำนวนนักเรียนที่ไม่ได้ตามเป้าหมาย นักเรียนทุกคนมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของโครงการ ผู้บริหารมีความพร้อมในการดำเนินงานตามโครงการมาก ส่วนอาจารย์มีความพร้อมในการสอนมากแต่มีอาจารย์ประมาณเพียงครึ่งหนึ่งที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของโครงการ การรับนักเรียนเข้าโครงการพบว่า ทุกโรงเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในโครงการอย่างครบถ้วน การบูรณาการจุดประสงค์และเนื้อหาการเรียนการสอนพบว่า มีอาจารย์จำนวนน้อยที่บูรณาการเนื้อหาอย่างแท้จริง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเป็นศูนย์กลาง โดยภาพรวมมีการใช้วิธีการดังกล่าวอย่างเต็มรูปแบบจำนวนน้อย ผลผลิตของโครงการประสบความสำเร็จสูง โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีระดับเกรดเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนปกติ อัตราการสำเร็จการศึกษาได้ตามเกณฑ์ และมีอัตราความสำเร็จในการศึกษาต่อสูง แต่โครงการมีอัตราประสิทธิภาพทางการศึกษาดำเนินการต่ำกว่าเกณฑ์ และอัตราการสูญเสียทางการศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพบว่า มีปัจจัยด้านคุณภาพการสอน ประสิทธิภาพการสอน และการจัดระบบการเรียนการสอน ความคาดหวังของนักเรียนในการศึกษาต่อ และด้านทักษะการเรียนของนักเรียน

พวงพิศ สุขปุ่นพันธ์² วิทยานิพนธ์เรื่อง “การติดตามผลมหำบัณฑิตสาขาวิจัย และประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2535-2539” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของมหำบัณฑิตสาขาวิจัย และประเมินผลการศึกษา ในด้านจุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานของสาขาวิชาและ

¹ เรื่อตรีพงศ์เทพ จิระโร, “การประเมินโครงการส่งเสริมและพัฒนาักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า บทคัดย่อ.

² พวงพิศ สุขปุ่นพันธ์, “การติดตามผลมหำบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2535-2539”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541), หน้า บทคัดย่อ.

ภาควิชาการศึกษา ศึกษาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาขั้นต้นของมหาวิทยาลัย สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา เกี่ยวกับความสามารถในการทำงานและลักษณะนิสัยในการทำงานของมหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จากมหาวิทยาลัย 36 ฉบับ และผู้บังคับบัญชาขั้นต้น 33 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก เนื้อหาวิชาของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาเอกบังคับและเลือก มีการจัดการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตร สามารถนำไปใช้ได้ระดับมาก จำนวนหน่วยกิตมีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา สื่อวัสดุมีความเพียงพอ เนื้อหาวิชาของหลักสูตรไม่มีความซ้ำซ้อนกัน มีความเห็นว่าการเปิดวิชาการ วัตถุประสงค์ การดำเนินงานของสาขาวิชาและภาควิชามีความเหมาะสมแต่ควรมีการติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัยมากกว่านี้ ได้แก่ การร่วมสัมมนาทางวิชาการ ข่าวสาร สำหรับผู้บังคับบัญชาของมหาวิทยาลัยมีความเห็นว่า บัณฑิตมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถเสนอแนวคิดเพื่อปรับปรุงงาน ตรวจสอบและติดตามผลในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากที่สุด

ประไพพิศ โล่ห์สิทธิศักดิ์ และคณะ¹ (2525) วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นปีการศึกษา 2514-2519” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิภาพและการสูญเสียในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี 5 ปี และ 6 ปี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นปีการศึกษา 2514-2519 จำนวนทั้งสิ้น 16 สาขาวิชา การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากหน่วยทะเบียนกลางและทะเบียนคณะต่างๆ การวิเคราะห์หาอัตราร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาตามกำหนด หลังกำหนดเวลา และออกกลางคัน จำนวนปีเฉลี่ยที่นิสิตเรียน สำเร็จ และจำนวนปีเฉลี่ยที่มหาวิทยาลัยใช้ในการผลิตบัณฑิต อัตราร้อยละของประสิทธิภาพและอัตราร้อยละของการสูญเสีย นอกจากนั้นจึงทำการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของอัตราร้อยละของประสิทธิภาพและการสูญเสียในการผลิตบัณฑิต โดยใช้ค่าสถิติ Z (Z-test) และมีผลการวิจัยว่า

การศึกษากลยุทธ์ มีประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตทุกสาขาวิชา 92.84% และการสูญเสียการผลิตบัณฑิตทุกสาขา 7.16% อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสาขาที่มีการผลิตบัณฑิตมีประสิทธิภาพสูงถึง 98.88 ถึง 94.08% จำนวน 8 สาขา ได้แก่ แพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ ทันตแพทยศาสตร์ เกษศาสตร์ อักษรศาสตร์ ครุศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และพาณิชยศาสตร์และการบัญชี กลุ่มสาขาวิชาที่มีประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตปานกลาง 93.26-91.35% มีจำนวน 3 สาขา ได้แก่

¹ ประไพพิศ โล่ห์สิทธิศักดิ์, “ประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นปีการศึกษา 2514-2519”, งานวิจัยสถาบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กองแผนงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525).

สถาปัตยกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ กลุ่มสาขาที่มีประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตต่ำ 90.49-86.76% มีจำนวน 5 สาขา ได้แก่ สัตวแพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี (สถิติ) และนิติศาสตร์ ส่วนการศึกษาภาคสมทบมีประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต 87.55% และอัตราการสูญเสีย 12.45% โดยมีสาขาวิชาครุศาสตร์เพียงสาขาเดียวที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 92.53% ที่เหลืออีก 3 สาขา ได้แก่ วิศวกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์ และพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีอัตรา ประสิทธิภาพ 90.25-78.95%

อัตราของผู้สำเร็จการศึกษาตามกำหนดของการศึกษาภาคปกติ 81.91% สำเร็จการศึกษาหลังกำหนดเวลา 7.52% และออกกลางคัน 10.5% ส่วนการศึกษาภาคสมทบบมีผู้สำเร็จการศึกษาตามกำหนดเวลา 72.85% สำเร็จการศึกษาหลังกำหนดเวลา 12.74% และออกกลางคัน 4.41% และจำนวนปีเฉลี่ยที่นิสิตใช้ศึกษาจนสำเร็จการศึกษา การศึกษาภาคปกติของนิสิตหลักสูตร 4 ปี ใช้เวลาเรียนเฉลี่ย 4.12ปีจนจบหลักสูตร ในขณะที่มหาวิทยาลัยใช้เวลาผลิตบัณฑิตเฉลี่ย 4.34 ปี นิสิตในหลักสูตร 5 ปีใช้เวลาเรียนจนจบหลักสูตร 5.12 ปี ในขณะที่มหาวิทยาลัยใช้เวลาในการผลิตบัณฑิตเฉลี่ย 5.39 ปี นิสิตในหลักสูตร 6 ปี ใช้เวลาเรียนจนจบหลักสูตร 6.05 ปี ในขณะที่มหาวิทยาลัยใช้ในการผลิตบัณฑิต 6.39 ปี และการศึกษาภาคสมทบนิสิตใช้เวลาเรียนจนจบหลักสูตร 4 ปีเฉลี่ยคนละ 4.23 ปี ในขณะที่มหาวิทยาลัยใช้เวลาในการผลิตบัณฑิต 4.62 ปี

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การบริหารโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ศึกษาจัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหารผู้สอน และผู้สำเร็จการศึกษา จากตัวแปร ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินการ ด้านผลผลิตและด้านผลกระทบ เพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารโครงการ วัฒนธรรมสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ศึกษาจัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและผู้สอน จากปัจจัยวัฒนธรรมสถานศึกษากับการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อนำมาปรับปรุงปัจจัยด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาให้สูงขึ้น การสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัย ศึกษาจัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร อาจารย์ ผู้บังคับบัญชาและบัณฑิต จากตัวแปร การบริหารการศึกษา หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลความสามารถในการปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารการศึกษา และปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการศึกษา ผลิตบัณฑิตให้เกิดการพัฒนาบัณฑิตตามต้องการ

ด้านการจัดการบริหารทางการศึกษา ได้แก่ การประเมินโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียน อาจารย์และผู้บริหารของโรงเรียนในโครงการ จากการประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ ประเมินผลผลิตของโครงการ และการศึกษาปัจจัยที่มี

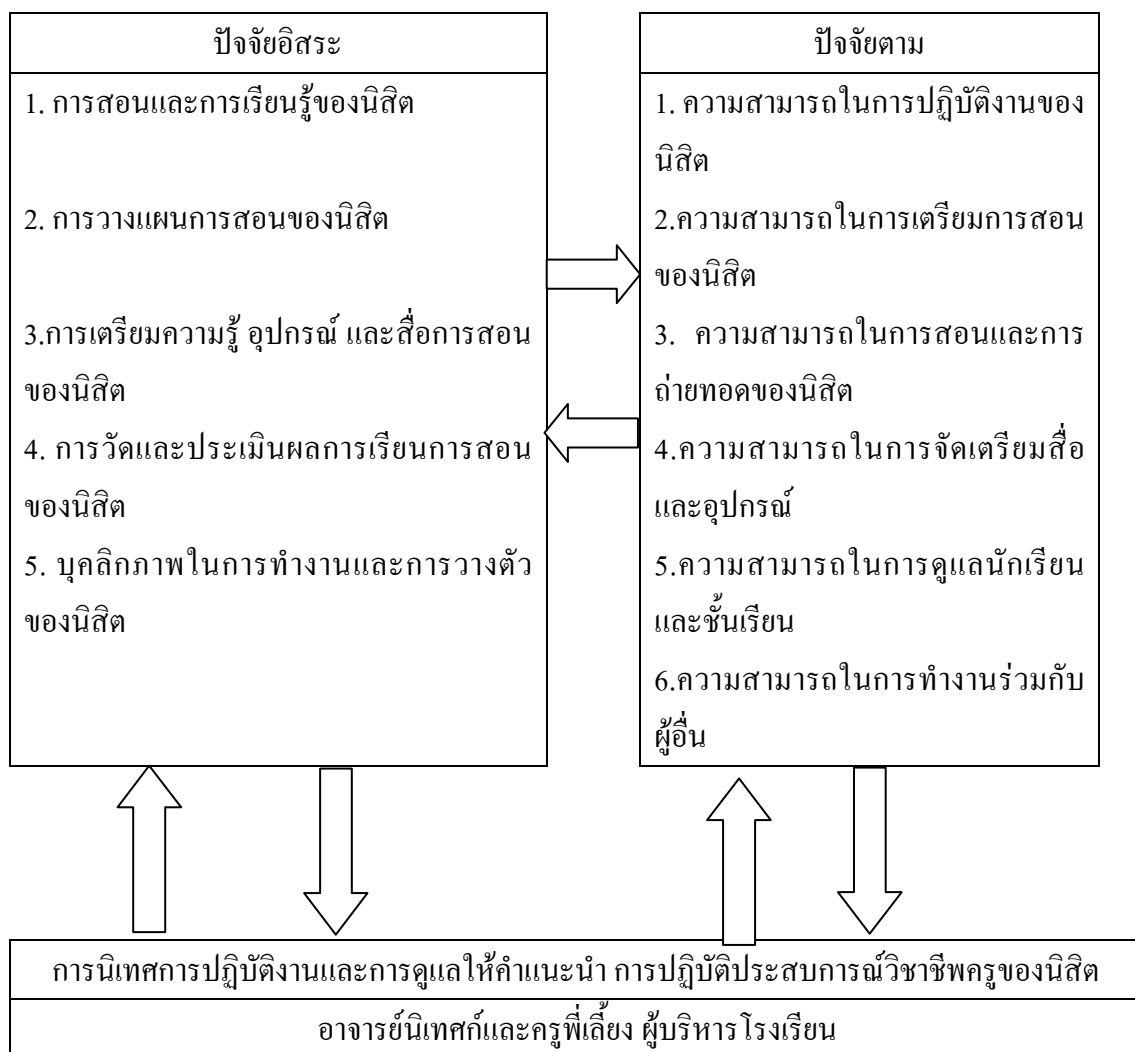
ผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อนำผลการประเมินและปัจจัยที่มีผลต่อ การบริหาร โครงการ และตัวผู้เรียนมาปรับปรุงการบริหารและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การติดตามผลบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2535-2539 ศึกษาจัดเก็บข้อมูลจากมหาบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของมหาบัณฑิต ศึกษาจากตัวแปรด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานของสาขาวิชาและภาควิชา ความสามารถในการทำงาน และลักษณะนิสัยในการทำงานของมหาบัณฑิต เพื่อนำมาปรับปรุงการบริหาร หลักสูตร เนื้อหาวิชาการจัดการเรียนการสอนให้ได้มหาบัณฑิตที่สามารถปฏิบัติงานและเป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ ประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2514-2519 ศึกษาจัดเก็บข้อมูลจากหน่วยทะเบียนกลาง และทะเบียนคณะต่าง ๆ ทั้งสิ้น 16 สาขาวิชาจากตัวแปรจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อหาอัตราร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาตามกำหนด หลังกำหนดเวลา และออกกลางคัน จำนวนปีเฉลี่ยที่นิสิตสำเร็จและจำนวนปีเฉลี่ยที่มหาวิทยาลัยใช้ในการผลิตบัณฑิต อัตราร้อยละของประสิทธิภาพและอัตราร้อยละของการสูญเสีย การทดสอบอัตราร้อยละของประสิทธิภาพและการสูญเสียในการผลิตบัณฑิตโดยใช้ค่าสถิติ 2 (2-Test) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ได้ค่าประสิทธิภาพ ในการผลิตบัณฑิตของแต่ละสาขาวิชา ของทุกสาขาวิชา การสูญเสียในการผลิตแต่ละสาขาวิชาและทุกสาขาวิชา อัตราของผู้สำเร็จการศึกษาตามกำหนด หลังกำหนด และออกกลางคัน ของการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาโท จำนวนปีเฉลี่ยที่นิสิตใช้ศึกษาจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 5 ปี หลักสูตร 6 ปี และภาคสมทบ ซึ่งการวิเคราะห์แสดงผลการจัดเชิงเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยในแต่ละสาขาวิชา แต่ละหลักสูตรให้เห็นเท่านั้น

2.6 กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยการจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อค้นหาความต้องการของสถานศึกษาจากความเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหาร ในสถานศึกษาที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นผู้ให้ข้อมูล ค้นหาข้อมูลจากอาจารย์นิเทศก์ผู้ทำหน้าที่ประสานงานกับ โรงเรียนที่นิสิตฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู ให้คำปรึกษาแก่นิสิตในการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน และผลการปฏิบัติงานของนิสิตเพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ความสามารถของนิสิต และจัดเก็บข้อมูลจากตัวนิสิตเอง เพื่อค้นหาความเห็นต่อผลงานที่ตนเองได้ปฏิบัติหน้าที่ การจัดเก็บข้อมูล ข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วยปัจจัยตามหรือคุณสมบัติของนิสิต กับปัจจัยอิสระ คือ ปัจจัยของการพัฒนาตนเองของ

นิสิตให้เกิดคุณสมบัติของความเป็นครู โดยปัจจัยตามอันเป็นคุณสมบัติของนิสิต ได้แก่ ความสามารถของนิสิต การเตรียมการสอน ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ การจัดเตรียมสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน ความสามารถในการดูแลผู้เรียนและชั้นเรียน การวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลา ส่วนปัจจัยอิสระหรือปฏิบัติการพัฒนาที่มีการเรียนรู้ ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิตเพื่อพัฒนาตนเองในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การวางแผนของนิสิตที่เตรียมเนื้อหา สื่อกิจกรรมและกระบวนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียน การเตรียมความพร้อมในตัวนิสิต ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอนที่สามารถทำให้การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนตามต้องการ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียน ของนิสิต เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียน และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิตที่ทำให้ผู้ร่วมงาน และผู้เรียนมีความประทับใจ และต้องการร่วมทำงานและเรียน ด้วยความสุขความพอใจร่วมกับอาจารย์นิเทศ และการดูแลช่วยเหลือของอาจารย์ที่เลี้ยงผู้บริหารของโรงเรียนที่นิสิตปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครู

ภาพประกอบที่ 8
ปัจจัยหรือตัวแปรของประสบการณ์วิชาชีพครู

หมายเหตุ : ปัจจัยอิสระ คือ การปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านต่าง ๆ กับปัจจัยตาม คือ ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติงาน การสอน การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการเตรียมการสอน สื่อและอุปกรณ์ โดยอาจารย์นิเทศก์ และครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติการประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยทางการศึกษา ที่เน้นศึกษา การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยแบบสอบถามในการจัดเก็บข้อมูล หาข้อมูลพื้นฐานของนิสิตพุทธศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ ของอาจารย์และผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ สถานศึกษา ตำแหน่งคณะสงฆ์ ภูมิลำเนา ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ ความสามารถของนิสิต การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การเรียนการสอนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต เพื่อหาว่าการจัดเตรียมตนเอง ตลอดหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ทำให้นิสิตมีความสามารถในการสอนและการจัดการเรียนรู้ของนิสิตเพียงใด นิสิตมีการจัดการวางแผน การจัดเตรียมความพร้อมอุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน การวัดประเมินผล และการวางตัวของนิสิตในการปฏิบัติภาคสนามในโรงเรียนระดับมัธยมเป็นอย่างไร โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลจากการสุ่มจากนิสิตผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและอาจารย์และผู้บริหาร ผู้ดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์พี่เลี้ยงดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต อาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ และนิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ ผู้บริหาร และครูพี่เลี้ยง 56 คนจากโรงเรียนระดับมัธยม 25 แห่ง นิสิตผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 72 รูป และอาจารย์นิเทศ 14 รูป/คน

ตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้แก่ ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยง โรงเรียนที่รับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 25 คน นิสิตผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 43 รูป อาจารย์นิเทศ 14 รูป/คน

ตารางที่ 1
ข้อมูล นิสิต อาจารย์และผู้บริหาร

หน่วย : รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูล	ตัวอย่าง	ประชากร
นิสิต	43	72
อาจารย์และผู้บริหาร	39	70
รวม	82	142

จัดเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ นิสิตที่ปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครู จากโรงเรียนในกรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 25 แห่ง จำนวนนิสิต 43 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 72 คิดเป็นร้อยละ 60 อาจารย์และผู้บริหารผู้ดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นิสิตจำนวน 39 จากจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 56 นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อหาว่าผลการปฏิบัติวิชาชีพครูของนิสิต ในความเห็นของตัวนิสิตเอง และผู้ที่ดูแลผลปฏิบัติการของนิสิต

3.2 วิธีดำเนินงาน

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู
2. กำหนดกรอบความคิดแนวทางการวิจัย ข้อกำหนดการวิจัย และเงื่อนไขการวิจัย เพื่อวางแผนการจัดทำเครื่องมือแบบสอบถามและจัดทำแบบสอบถาม
3. ประสานงานและติดต่อผู้ร่วมวิจัย และแหล่งข้อมูลเพื่อกำหนดแผนการจัดทำเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลส่งถึงผู้ให้ข้อมูลก่อนจัดเก็บข้อมูล
4. ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวทางข้อกำหนด เงื่อนไขและแผนงานการวิจัย ติดตามและประเมินความก้าวหน้างานวิจัย เพื่อปรับปรุงวิธีดำเนินการวิจัยให้ได้ข้อมูลการวิจัยตามต้องการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ประมวลผลและรายงานวิจัยให้เสร็จตามเป้าหมายของการวิจัย

3.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้จัดเก็บข้อมูลจากนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์และผู้บริหารผู้ดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต ด้วยแบบสอบถาม 2 ชุดคือ สำหรับนิสิตผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และสำหรับอาจารย์และผู้บริหารผู้ดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยแบบสอบถามประกอบด้วย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ การเป็นพระภิกษุ สามเณร ชาย หญิง อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะหรือตำแหน่งในวัด ตำแหน่งคณะสงฆ์ ภูมิฐานะของท่าน และข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ ความสามารถของนิสิต(ปัจจัยตาม) การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)

1) การสร้างแบบสอบถามใช้ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประสบการณ์วิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พุทธวิธีในการสอนของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ประยุตโต) ครูในอุดมคติของพุทธศาสนิกชน และเอกสารการวิจัยต่าง ๆ และการประชุมคณาจารย์ผู้ร่วมทีมวิจัยช่วยกันพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และขัดเกลาข้อความของแบบสอบถาม ทั้งในส่วนของคุณสมบัติทั่วไป และข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติ การสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู ที่เป็นปัจจัยตามและปัจจัยผันแปร เพื่อนำไปจัดเก็บข้อมูล จากนิสิตผู้ปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และจากผู้บริหารสถานศึกษาที่นิสิตปฏิบัติงานประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์ผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต โดยข้อมูลทั่วไปจะเป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และภูมิฐานะ ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย ความสามารถของนิสิต ซึ่งเป็นปัจจัยตาม อันเป็นความรู้ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครู ความสามารถในการเตรียมการสอนของนิสิต ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของนิสิต ความสามารถในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ความสามารถในการดูแลนักเรียนและชั้นเรียนในระหว่างการสอนของนิสิต และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระหว่างปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูกับปัจจัยอิสระอีก 5 ปัจจัย คือ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิตเป็นปัจจัยที่ 1 การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตเป็นปัจจัยที่ 2 การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่ 3 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตเป็นปัจจัยที่ 4 และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตเป็นปัจจัยที่ 5 ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่านิสิต อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษา มีความเห็นต่อปัจจัยเหล่านั้นอย่างไร นิสิตมีการปฏิบัติหน้าที่การสอนเป็นอย่างไร และความสามารถของนิสิตเป็นอย่างไร

2) การทดสอบแบบสอบถาม ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลมาให้อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้ทดสอบเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามว่ามีเนื้อหาสามารถจัดเก็บข้อมูลได้ตามต้องการ โดยให้อาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ 5 รูป/คน ทำการทดสอบแบบสอบถาม อาจารย์พี่เลี้ยง 5 คน ทำการทดสอบ และนิสิต 10 คนทำการทดสอบแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้จากอาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยง และนิสิต พบข้อควรปรับปรุงให้สมบูรณ์ จึงนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์

3) การจัดเก็บข้อมูล ด้วยการจัดเก็บจากเอกสาร และจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจากนิสิตที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ และจากอาจารย์และผู้บริหารที่ดูแลการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ให้แก่นิสิตที่ปฏิบัติการฝึกประสบการณ์ ด้วยการประสานงานระหว่างผู้วิจัยกับนิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำส่งแบบสอบถามการอธิบายรายละเอียดในการจัดทำข้อมูลในแบบสอบถามพร้อมกับสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยในการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามพร้อมการสัมภาษณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมายของข้อมูลหรือคะแนนจากแบบสอบถาม ที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นทั้งนิสิต อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษาที่นิสิตปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับข้อมูลพื้นฐานเป็นการจัดทำกลุ่มข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อนำมาเปรียบเทียบ และข้อมูลด้านความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นค่าความคิดเห็นซึ่งมีค่าคะแนน 5 เป็นค่ามากที่สุด 4 เป็นค่ามาก 3 เป็นค่าปานกลาง 2 เป็นค่าน้อย และ 1 เป็นค่าน้อยที่สุด ทั้งในส่วนของปัจจัยตาม คือความสามารถของนิสิต ปัจจัยแปรผันหรือปัจจัยอิสระ ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) การวางแผนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) โดยนำค่าคะแนนมาแปลผลเป็นค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และนำมาเปรียบเทียบด้วย ANOVA

5) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของข้อมูลพื้นฐาน ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลที่เป็นความถี่ และอัตราส่วน ได้แก่ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะหรือตำแหน่ง ภูมิลำเนา

ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กับข้อมูลด้านความคิดเห็นความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ ความสามารถของนิสิต การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการสอน การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ ประสบการณ์ อุปกรณ์ และสื่อในการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และผู้เรียนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย

ตามหรือความสามารถของนิสิต กับปัจจัยอิสระ คือ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผน การเรียนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ในความเห็นของนิสิตเอง และในความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร พร้อมกับทดสอบด้วย Z-test ในความสัมพันธ์ของปัจจัยตามและปัจจัยอิสระแต่ละตัวและการใช้ ANOVA ในการเปรียบเทียบความเห็นของนิสิตต่อปัจจัยตาม และปัจจัยอิสระเมื่อแยกตามสถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะหรือตำแหน่ง และภูมิถิ่นานรวมทั้งเปรียบเทียบความเห็นของนิสิตต่อปัจจัยตาม และปัจจัยอิสระ เมื่อแยกตามสถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะหรือตำแหน่ง และภูมิถิ่นาน

6) การนำเสนอผลการวิจัย ที่ได้จากการวิเคราะห์ ประมวลผลข้อมูลอยู่ในรูปของตาราง และแผนภูมิจำแนกตามข้อมูล ในด้านข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลความคิดเห็นของนิสิต อาจารย์พี่เลี้ยงผู้บริหาร และอาจารย์นิเทศก์ที่เป็นค่าความถี่ อัตราส่วน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ในรูปความเรียง และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ประกอบ

7) สมมติฐานในการวิจัย

7.1 ด้านความคิดเห็นของนิสิต

7.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) กับการปฏิบัติหน้าที่ ประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต (ปัจจัยอิสระ) ซึ่งมี 5 ปัจจัย

$$H_0: \rho_1 = 0, \rho_2 = 0, \rho_3 = 0, \rho_4 = 0, \rho_5 = 0$$

ความสามารถของนิสิตไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู

$$H_a: \rho_1 \neq 0, \rho_2 \neq 0, \rho_3 \neq 0, \rho_4 \neq 0, \rho_5 \neq 0,$$

ความสามารถของนิสิตมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู

7.1.2 เปรียบเทียบความสามารถ และการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตแยกตามข้อมูลพื้นฐานของนิสิต คือ

1.) สถานภาพ (พระภิกษุ สามเณร และหญิง) ที่แตกต่างกัน

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 \text{ ความสามารถไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน}$$

กัน

$$H_a: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \text{ ความสามารถแตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน}$$

2.) อายุ (21-25, 26-30, 31-35, มากกว่า 35) แตกต่างกัน

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 \text{ ความสามารถไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน}$$

$$H_a: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \text{ ความสามารถแตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน}$$

3.) วุฒิการศึกษา (การศึกษานอกโรงเรียน, ม.6, ปริญญาตรี, ปวช., ปริญญา
 ธรรมประโยค 5, ปริญญาตรี) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5 = \mu_6$ ความสามารถไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติ
 หน้าที่ไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5 \neq \mu_6$ ความสามารถแตกต่างกัน การปฏิบัติ
 หน้าที่แตกต่างกัน

4.) ฐานะหรือตำแหน่ง (พระลูกวัด, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส, อื่น ๆ) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$ ความสามารถไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3$ ความสามารถแตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน

5.) ภูมิภาค (กรุงเทพและปริมณฑล, ภาคกลาง, ภาคเหนือ, ภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคใต้) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5$ ความสามารถไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่ไม่
 แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5$ ความสามารถแตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่
 แตกต่างกัน

7.2 ด้านความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร

7.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) กับการปฏิบัติ
 หน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู (ปัจจัยอิสระ) ซึ่งมี 5 ปัจจัย

$$H_0 : \rho_1 = 0, \rho_2 = 0, \rho_3 = 0, \rho_4 = 0, \rho_5 = 0$$

ความสามารถของนิสิตไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์
 วิชาชีพครู

$$H_a : \rho_1 \neq 0, \rho_2 \neq 0, \rho_3 \neq 0, \rho_4 \neq 0, \rho_5 \neq 0,$$

ความสามารถของนิสิตมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์
 วิชาชีพครู

7.2.2 เปรียบเทียบความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู
 ของนิสิตแยกตามข้อมูลพื้นฐานของอาจารย์และผู้บริหาร

1.) สถานภาพ (พระภิกษุ ชาย หญิง) ที่แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$ ความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่
 ประสบการณ์วิชาชีพครูที่ไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3$ ความสามารถของนิสิตแตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่
 ประสพการณ์วิชาชีพครูแตกต่างกัน

2.) อายุ (20-25, 26-35, 36-40, 41-45, 46-60) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5$ ความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติ
 หน้าที่ประสพการณ์วิชาชีพครูที่ไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5$ ความสามารถของนิสิตแตกต่างกัน การปฏิบัติ
 หน้าที่ประสพการณ์วิชาชีพครูแตกต่างกัน

3.) วุฒิการศึกษา (ปริญญาตรี, ปริญญาโท, ปริญญาเอก) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$ ความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่
 ประสพการณ์วิชาชีพครูที่ไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3$ ความสามารถของนิสิตแตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่
 ประสพการณ์วิชาชีพครูแตกต่างกัน

4.) ฐานะหรือตำแหน่ง (อาจารย์, หัวหน้ากลุ่มสาระ, หัวหน้างานคุณธรรม
 จริยธรรม, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ ความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่
 ประสพการณ์วิชาชีพครูที่ไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ ความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่
 ประสพการณ์วิชาชีพครูแตกต่างกัน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ข้อมูลที่จัดเก็บด้วยแบบสอบถามจากนิสิต อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู ที่นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการปฏิบัติประสบการณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะหรือตำแหน่ง ภูมิลำเนา ข้อมูลความเห็นและความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) และปัจจัยแปรผันซึ่งประกอบด้วย การสอน และการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1) การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2) การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่5) การจัดเก็บข้อมูลนำมาประมวลหาผลความถี่ เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบเปรียบเทียบด้วยค่าสถิติ Z-test และ ANOVA

4.1 ข้อมูลพื้นฐาน

4.1.1 นิสิตผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นพระภิกษุ 41 รูป (95.3 %) สามเณร 1 รูป และเพศหญิง 1 คน (4.7%) อายุ 21-25 ปี 22 รูป (53.7 %) 26-30 ปี 9 รูป (22 %) 31-35 ปี 5 รูป (12.2 %) และมากกว่า 35 ปี 5 รูป/คน (12.2%) **วุฒิการศึกษา** การศึกษานอกโรงเรียน 5 รูป (12.8 %) ม. 6 จำนวน 2 รูป (5.1%) ปริญญาตรี (ม.6) 13 รูป (33.3 %) ปวช. 3 รูป (7.7%) ปริญญาธรรมประ โยค 5 ขึ้นไป 6 รูป (15.4%) และปริญญาตรี 3 รูป/คน (7.7%) **ฐานะหรือตำแหน่ง** พระลูกวัด 38 รูป (88.4 %) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส 2 รูป (4.7%) และอื่น ๆ 3 รูป/คน (7%) **ภูมิลำเนา** กรุงเทพฯ และปริมณฑล 5 รูป/คน (12.2%) ภาคกลาง 5 รูป (12.2%) ภาคเหนือ 6 รูป (14.6 %) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 21 รูป (51.2%) และภาคใต้ 4 รูป (9.8%) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับนิสิตในโครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

1. สถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
พระภิกษุ	41	95.3
สามเณร	1	2.3
หญิง	1	2.3
รวม	43	100.0

2. อายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
21-25 ปี	22	53.7
26-30 ปี	9	22.0
31-35 ปี	5	12.2
มากกว่า 35 ปี	5	12.2
รวม	41	100.0

3. วุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษานอกโรงเรียน	5	12.8
ม.6	9	23.1
ปรีชัตติสามัญ (ม.6)	13	33.3
ปวช.	3	7.7
ปริญญาธรรมประโยค 5 ขึ้นไป	6	15.4
อื่น ๆ (ปริญญาตรี)	3	7.7
รวม	39	100.0

4. ฐานะหรือตำแหน่งในวัด

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
พระลูกวัด	38	95.0
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2	5.0
รวม	40	100.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

5. ภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพและปริมณฑล	5	12.2
ภาคกลาง	5	12.2
ภาคเหนือ	6	14.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	51.2
ภาคใต้	4	9.8
รวม	41	100.0

4.1.2 อาจารย์และผู้บริหาร ผู้ดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพศ พระภิกษุ 1 รูป (2.6 %) ชาย 10 คน (26.3%) และหญิง 27 คน (71.1%) อายุ 20-25 ปี 3 คน (7.7%) 26-30ปี 1 คน (2.6%) 36-40 ปี 2 คน (5.1%) 41-45 ปี 4 คน (10.3%) และ 46-60 ปี 29รูป/คน (74.4%) การศึกษาปริญญาตรี 28 คน (75.7%) ปริญญาโท 7 รูป/คน (18.9%) ปริญญาเอก 2 คน (5.4%) ตำแหน่งหน้าที่อาจารย์ 29รูป/คน (78.4%) หัวหน้ากลุ่มสาระ 6 คน (16.2%) ผู้ช่วยผู้อำนวยการ 1 คน (2.7%) และหัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม 1 คน (2.7%) สังกัด ในการปฏิบัติโรงเรียนภาครัฐ (สพฐ.) 33 คน (84.6 %) และคณะครุศาสตร์ (มจร.) 6 คน (15.4%) และภูมิภาค กรุงเทพและปริมณฑล 20 คน (51.3%) ภาคกลาง 6 คน (15.4%) ภาคเหนือ 4 คน (10.3%) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 คน (15.4%) และภาคใต้ 3 คน (7.7%) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับอาจารย์และผู้บริหารในโครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

1. เพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
พระภิกษุ	1	2.6
ชาย	10	26.3
หญิง	127	71.1
รวม	38	100.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

2. อายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-25 ปี	3	7.7
26-30 ปี	1	2.6
36-40 ปี	2	5.1
41-45 ปี	4	10.3
46-60	29	74.4
รวม	39	100.0

3. วุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	28	75.7
ปริญญาโท	7	18.9
ปริญญาเอก	2	5.4
รวม	37	100.0

4. ตำแหน่งหน้าที่

ตำแหน่งหน้าที่	จำนวน	ร้อยละ
อาจารย์	29	78.4
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6	16.2
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	2.7
อื่น ๆ (หัวหน้างานคุณธรรม จริยธรรม)	1	2.7
รวม	37	100.0

5. ปฏิบัติหน้าที่

สังกัด	จำนวน	ร้อยละ
โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ)	33	84.6
คณะครุศาสตร์ (มจร.)	6	15.4
รวม	39	100.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

6. ภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพและปริมณฑล	20	51.3
ภาคกลาง	6	15.4
ภาคเหนือ	4	10.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	15.4
ภาคใต้	3	7.7
รวม	39	100.0

4.2 ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต (ข้อมูลดังภาคผนวก ก)

4.2.1 นิสิต ผู้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความเห็นในความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) อยู่ในระดับมากคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.68 ทั้งนี้ นิสิตมีความเห็นว่า ความรู้ ความสามารถของนิสิต ในการปฏิบัติการประสบการณ์วิชาชีพครู ความสามารถในการเตรียมการสอน ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ความสามารถในการดูแลนักเรียนในระหว่างการสอน ความสามารถในการวางแผนการสอน ครบถ้วนตามหลักสูตรสอดคล้องกับเวลาที่มีอยู่ในภาคการศึกษานั้น และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระหว่างปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตอยู่ในระดับมาก

ความเห็นต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นปัจจัยแปรผันอยู่ในระดับมากได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ย 3.82 การวางแผนการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ย 3.81 การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ย 3.76 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและนักเรียน (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ย 3.71 และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ย 4.22 ดังตารางที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3

ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถสำหรับนิสิตในโครงการวิจัย เรื่อง “การจัดการบริหาร
 ประสพการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความคิดเห็นของนิสิต	N Valid	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	43	3.68771	.56911
1. ความรู้ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการประสพการณ์ วิชาชีพครู	43	3.65	.90
2. ความสามารถในการเตรียมการสอนของนิสิต	43	3.84	.69
3. ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของนิสิต	42	3.64	.69
4. ความสามารถในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน	42	3.38	.85
5. ความสามารถในการดูแลนักเรียนและชั้นเรียนในระหว่าง การสอนของนิสิต	42	3.71	.67
6. ความสามารถในการวางแผนการสอนให้การสอนครบถ้วน ตามหลักสูตร สอดคล้องกับเวลาที่มีอยู่ในภาคการศึกษานั้น	42	3.57	.80
7. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระหว่างปฏิบัติ ประสพการณ์วิชาชีพครู	43	4.05	.72
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)	43	3.82004	.61683
1. มีการลำดับเนื้อหาและรายละเอียดในแต่ละเรื่องและแต่ละครั้ง ที่ทำการสอน	43	4.00	.76
2. มีการยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวิถีชีวิต ของผู้เรียน	41	3.95	.74
3. มีการบรรยายรายละเอียดและร้อยเรียง เชื่อมโยงเนื้อหาใน เรื่องที่สอนให้ผู้เรียน เข้าใจได้ง่าย	43	3.77	.75
4. ท่าทาง ภาษา และวิธีการในการจัดการเรียนการสอนและการ เรียนรู้ของนิสิต สามารถทำให้นักเรียนสนใจและ กระตือรือร้นในการเรียนรู้	43	3.63	.95
5. มีการให้นักเรียนออกมารายงาน และมีส่วนร่วมในการเรียน การสอน และการเรียนรู้ในระหว่างการสอนของนิสิต	42	3.74	.86

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นของนิสิต	N Valid	Mean	Std. Deviation
6. นิสิตมีความรู้ ความสามารถในวิชาที่สอนและสามารถถ่ายทอด ตอบคำถาม สรุปเนื้อหา และดำเนินการการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ	43	3.79	.71
7. มีการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสามารถกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ ของนักเรียน	41	3.88	.75
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)	43	3.81705	.57732
1. มีการวิเคราะห์เนื้อหาของวิชาที่สอนและวางแผนโดยรวมเพื่อให้เกิดการกำหนด หัวข้อและเนื้อหาตามหลักสูตรสอดคล้องกับเวลาที่เรียน	43	3.91	.75
2. มีการวางแผนการสอนล่วงหน้า และส่งให้ครูพี่เลี้ยงตรวจสอบก่อนเสมอ	41	3.78	.76
3. เนื้อหาและหัวข้อย่อยที่กำหนดในแผนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลา ในการสอนแต่ละสัปดาห์	43	3.84	.65
4. มีการกำหนดวัตถุประสงค์สิ่งที่จะสอนหรือต้องการให้นักเรียน ได้เรียนรู้ลงใน แผนการสอนอย่างชัดเจนตรงกับเนื้อหาและหลักสูตร	41	3.83	.77
5. มีการกำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาที่จะสอน หรือให้นักเรียนเรียนรู้ลงในแผนการสอน	43	3.65	.81
6. มีการกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนลงในแผนการสอน	43	3.88	.79
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)	43	3.76163	.57118
1. มีการเตรียมตัวและปรับปรุงการเรียนการสอนของนิสิตให้เหมาะสมกับผู้เรียนและพื้นฐานของผู้เรียน	43	3.91	.72
2. มีการเตรียมความรู้และเนื้อหารายละเอียดในการเรียนการสอนอย่างดี สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	42	3.83	.66
3. มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับเนื้อหาและพื้นฐานของผู้เรียน	43	3.70	.74

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นของนิสิต	N Valid	Mean	Std. Deviation
4. มีการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนและกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้มากขึ้น	42	3.67	.72
5. มีการจัดเตรียมและปรับปรุงการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน ช่วยให้ง่ายต่อการเรียนรู้	43	3.79	.71
6. มีการปรับปรุงกิจกรรม สื่อ และวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ความพอใจและสนุกสนานกับบทเรียนมากขึ้น	42	3.62	.85
การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	43	3.71473	.58134
1. มีการบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง และนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นและสามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	43	3.77	.78
2. มีการให้การบ้านแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และมีการตรวจการบ้านและส่งคืนให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ	43	3.93	.80
3. มีการสอบ และทดสอบอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พร้อมนำผลการสอบแจ้งให้ ผู้เรียนทราบ	43	3.84	.69
4. มีการนำปัญหาและข้อบกพร่องที่พบในตัวผู้เรียนมาพัฒนาปรับปรุงวิธีการเรียน การสอนและอธิบายเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	42	3.71	.83
5. มีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอทำให้สร้างความกระตือรือร้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้	43	3.65	.75
6. มีการนำผลการเรียนมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนด้วยการสอนเสริมให้ผู้ที่มี คะแนนน้อยหรือตามเพื่อน ไม่ทัน	43	3.40	.90
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	43	4.22467	.54406
1. มีความรับผิดชอบในการเข้าสอนตรงเวลา และมาโรงเรียนตรงเวลา	43	4.37	.66
2. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อนนิสิตและครูพี่เลี้ยง	43	4.26	.69

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นของนิสิต	N Valid	Mean	Std. Deviation
3. สามารถวางตัวอย่างเหมาะสมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับครูที่เลี้ยงและนักเรียน	42	4.21	.75
4. มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนและครูที่เลี้ยง	42	4.29	.81
5. มีความสามารถในการพัฒนา และปรับปรุงตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ ในประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น	43	3.91	.75
6. มีเมตตา กรุณา เอาใจใส่และมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียนอยากซักถาม	43	4.28	.73
7. มีการวางตัว ความประพฤติดีสุ่ม นึกแน่น น่าเคารพ น่าศรัทธาต่อผู้เรียนและผู้ทำงานด้วย	43	4.30	.71
8. มีการพัฒนาฝึกฝนและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ทำให้เป็นคนมีความรู้ มีภูมิปัญญา นำยกย่อง นำเป็นแบบอย่างต่อผู้เรียนและผู้ทำงานด้วย	42	4.14	.68

ปัจจัยที่ 1 การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต ตามความคิดเห็นของนิสิตมีการดำเนินการในระดับมากในส่วนต่าง ๆ ได้แก่ การลำดับเนื้อหาและรายละเอียดในแต่ละเรื่องและแต่ละครั้งที่ทำการสอนยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวิถีชีวิตของผู้เรียน บรรยายรายละเอียดและร้อยเรียงเชื่อมโยงเนื้อหาในเรื่องที่สอนให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ท่าทาง ภาษา และวิธีการ ในการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนิสิต สามารถทำให้นักเรียนสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนออกมารายงาน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและเรียนรู้ในระหว่างการสอนของนิสิต นิสิตมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนและสามารถถ่ายทอด ตอบคำถามสรุปเนื้อหาและดำเนินการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ และมีการวัดผล ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสามารถกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ปัจจัยที่ 2 การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต ความเห็นในระดับมากในการปฏิบัติประสบการณ์ ได้แก่มีการวิเคราะห์เนื้อหาของวิชาที่สอนและการวางแผนโดยรวม เพื่อให้เกิดการกำหนดหัวข้อ และเนื้อหาตามหลักสูตรสอดคล้องกับเวลาที่เรียน มีการวางแผนการสอนล่วงหน้า และส่งให้ครูที่เลี้ยงตรวจสอบก่อนเสมอ เนื้อหาและหัวข้อย่อยที่กำหนดในแผนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาในการสอนในแต่ละสัปดาห์ กำหนดวัตถุประสงค์สิ่งที่สอนหรือต้องการ

ให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงในแผนการสอนอย่างชัดเจน ตรงกับเนื้อหาและหลักสูตร กำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาที่จะสอน หรือให้นักเรียนเรียนรู้ลงในแผนการสอน กำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนลงในแผนการสอน

ปัจจัยที่ 3 การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน โดย นิสิตมีความเห็นว่า มีการจัดเตรียมไว้ในระดับมาก ได้แก่ การเตรียมตัวและปรับปรุงการเรียนการสอนของนิสิตให้เหมาะสมกับผู้เรียนและพื้นฐานของผู้เรียน การเตรียมความรู้และเนื้อหา รายละเอียดในการเรียนการสอนอย่างดี สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับเนื้อหาและพื้นฐานของผู้เรียน การจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนและกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้มากขึ้น มีการจัดเตรียม และปรับปรุงการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน ช่วยให้ง่ายต่อการเรียนรู้ การปรับปรุงกิจกรรม สื่อ และวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ความพอใจ และสนุกสนานกับบทเรียนมากขึ้น

ปัจจัยที่ 4 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต พบว่า ความเห็นของนิสิตอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง และนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการให้กำหนัดแก่นักเรียนทำอย่างสม่ำเสมอ และมีการตรวจกำหนัดบ้านและส่งคืนให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการสอบ และทดสอบอยู่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง พร้อมนำผลการสอบแจ้งให้ผู้เรียนทราบมีการนำปัญหาและข้อบกพร่องในตัวผู้เรียนมาพัฒนา ปรับปรุงวิธีการสอนและอธิบายเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ทำให้สร้างความกระตือรือร้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้ มีการนำผลการเรียนมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ด้วยการสอนเสริมให้ผู้ที่มีคะแนนน้อยหรือตามเพื่อนไม่ทัน

ปัจจัยที่ 5 บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต พบว่านิสิตมีความเห็น อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความรับผิดชอบในการเข้าสอนตรงเวลา และมาโรงเรียนตรงเวลา ความสามารถในการทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อนนิสิตและครูพี่เลี้ยง สามารถวางตัวอย่างเหมาะสมในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยงและนักเรียน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนและครูพี่เลี้ยง มีความสามารถในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีเมตตากรุณาเอาใจใส่ และมีความเป็นกันเองกับผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนอยากซักถาม มีการวางตัวความประพฤติดี สุขุม หนักแน่น นำเคารพ นำศรัทธาต่อผู้เรียนและผู้ทำงานด้วย และมีการพัฒนาฝึกฝน

และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ทำให้เป็นคนมีความรู้ มีภูมิปัญญานายกย่อง นำเป็นแบบอย่างต่อผู้เรียน และผู้ทำงานด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่าง ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) กับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต (ปัจจัยแปรผัน) ตามความเห็นของนิสิตพบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ระหว่าง 72.5 % ถึง 82.8 % ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 หรือความเชื่อมั่น 99 % คือ ความสามารถของนิสิตมีความสัมพันธ์กับการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต 82.8 % มีความสัมพันธ์กับการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต 79 % กับการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน 77.6 % กับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต 73.3 % กับบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต 72.5 % แสดงว่าการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู มีผลความสัมพันธ์ต่อความสามารถของนิสิตในทางบวกหรือในทิศทางเดียวกันสูง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ตารางความสัมพันธ์ของปัจจัยตามกับปัจจัยอิสระ สำหรับนิสิตในโครงการวิจัย

เรื่อง “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

ปัจจัยตาม/ปัจจัยอิสระ	ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)	การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)	การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)						
Pearson Correlation	1.000	.828	.790	.776	.733	.725
Sig. (2tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.000
N	43	43	43	43	43	43

หมายเหตุ : จากตารางที่ 4 (ตามความคิดเห็นของนิสิต)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิต กับการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ρ_1) = 0.828 หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 82.80

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า $\rho_1 \neq 0$ หรือ = 0.828 อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิตกับการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ρ_2) = 0.790 หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 79

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า (ρ_2) $\neq 0$ หรือ = 0.79 อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิตกับการจัดเตรียม ความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ρ_3) = 0.776 หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 77.6

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า $\rho_3 \neq 0$ หรือ = 0.776 อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิต กับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ρ_4) = 0.733 หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 73.3

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า $\rho_4 \neq 0$ หรือ = 0.733 อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิตกับบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ρ_5) 0.725 หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 72.5

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า $\rho_5 \neq 0$ หรือ = 0.725 อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

เปรียบเทียบความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่ที่ประสบการณ์วิชาชีพครู แยกตามสถานภาพ พระภิกษุ สามเณรและหญิง พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน คือ นิสิตทั้ง พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์หญิงมีความเห็นเกี่ยวกับ ความสามารถของนิสิตในระดับมากไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % ด้านการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตในระดับมากไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % ด้านการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ในระดับมาก ด้านการ

จัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนในระดับมาก ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน และผู้เรียนของนิสิตในระดับมาก และด้านบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิตในระดับมาก ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

เมื่อเปรียบเทียบความสามารถ และการปฏิบัติหน้าที่ที่ประสบการณ์วิชาชีพครู แยกตามอายุ แยกตามวุฒิการศึกษา แยกตามฐานะ และแยกตามภูมิถิ่นเนา ของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่ามีความเห็นอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % แสดงว่านิสิตมีความเห็นว่าคุณสมบัติของตนเอง และการปฏิบัติหน้าที่ในประสบการณ์ วิชาชีพครูของตนเอง อยู่ในระดับมากหรือดี และในระหว่างตัวบุคคลของนิสิตเองมีความเห็นไม่แตกต่างกันในทุกปัจจัย ดังตารางที่ 5,6,7,8,9

ตารางที่ 5

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามสถานภาพ) สำหรับนิสิต
ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	พระภิกษุ	41	3.65854	.56596
	สามเณร	1	4.14286	
	หญิง	1	4.42857	
	Total	43	3.68771	.56911
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	พระภิกษุ	41	3.81127	.63071
	สามเณร	1	4.00000	
	หญิง	1	4.00000	
	Total	43	3.82004	.61683
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	พระภิกษุ	41	3.79593	.58053
	สามเณร	1	4.00000	
	หญิง	1	4.50000	
	Total	43	3.81705	.57732
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	พระภิกษุ	41	3.75813	.58387
	สามเณร	1	4.00000	
	หญิง	1	3.66667	
	Total	43	3.76163	.57118

ตารางที่ 5 (ต่อ)

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	พระภิกษุ	41	3.69675	.58939
	สามเณร	1	4.00000	
	หญิง	1	4.1667	
	Total	43	3.71473	.58134
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	พระภิกษุ	41	4.18685	.52846
	สามเณร	1	5.00000	
	หญิง	1	5.00000	
	Total	43	4.22467	.54406

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	.791	2	.395	1.235	.302
	Within Groups	12.812	40	.320		
	Total	13.603	42			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	6.793E-2	2	3.396E-02	.085	.918
	Within Groups	15.912	40	.398		
	Total	15.980	42			
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	.518	2	.295	.769	.470
	Within Groups	13.480	40	.337		
	Total	13.999	42			
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	6.793E-2	2	3.317E-02	.097	.907
	Within Groups	13.636	40	.641		
	Total	13.703	42			

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	.299	2	.149	.430	.653
	Within Groups	13.895	40	.347		
	Total	14.194	42			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	1.261	2	.630	2.258	.118
	Within Groups	11.171	40	.279		
	Total	12.432	42			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 5 : แยกตามสภาพนิสิต

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของนิสิต คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.65854, สามเณร (\bar{X}_2) = 4.14286, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 4.42857

ค่าสถิติ F = 1.235, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.302 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของนิสิต คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.81127, สามเณร (\bar{X}_2) = 4.00000, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 4.00000

ค่าสถิติ F = 0.085, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.918 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของนิสิต คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.79593, สามเณร (\bar{X}_2) = 4.00000, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 4.50000

ค่าสถิติ F = 0.769, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.470 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของนิสิต คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.75813, สามเณร (\bar{X}_2) = 4.00000, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 3.66667

ค่าสถิติ $F = 0.097$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.907 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของนิสิต คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.69675, สามเณร (\bar{X}_2) = 4.00000, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 4.16667

ค่าสถิติ $F = 0.430$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.653 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของนิสิต คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 4.18685, สามเณร

(\bar{X}_2) = 5.00000, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 5.00000

ค่าสถิติ $F = 2.258$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.118 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 6

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามอายุ) สำหรับนิสิต
 ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	21-25 ปี	22	3.67454	.65215
	26-30 ปี	9	3.54233	.45360
	31-35 ปี	5	3.68571	.42137
	>35 ปี	5	3.91429	.64365
	Total	41	3.67596	.57857
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	21-25 ปี	22	3.79004	.65088
	26-30 ปี	9	3.70106	.57896
	31-35 ปี	5	3.94286	.66701
	>35 ปี	5	3.91429	.66701
	Total	41	3.80430	.62036
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	21-25 ปี	22	3.77424	.64921
	26-30 ปี	9	3.62222	.29768
	31-35 ปี	5	3.76667	.49441
	>35 ปี	5	4.16667	.58926
	Total	41	3.78780	.56783
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และ สื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	21-25 ปี	22	3.77652	.60169
	26-30 ปี	9	3.59259	.40062
	31-35 ปี	5	3.66667	.55277
	>35 ปี	5	3.86667	.64979
	Total	41	3.73374	.55064
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและ ผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	21-25 ปี	22	3.73485	.57886
	26-30 ปี	9	3.53704	.55763
	31-35 ปี	5	3.74667	.52313
	>35 ปี	5	3.93333	.83832
	Total	41	3.71707	.59091
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการ วางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	21-25 ปี	22	4.27110	.54906
	26-30 ปี	9	3.99405	.47982
	31-35 ปี	5	3.95000	.59029
	>35 ปี	5	4.57500	.48088
	Total	41	4.20819	.54766

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	.455	3	.148	.424	.737
	Within Groups	12.945	37	.350		
	Total	13.390	40			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	.257	3	8.563E-02	.209	.889
	Within Groups	15.137	37	.409		
	Total	15.394	40			
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	.971	3	.324	1.004	.402
	Within Groups	11.927	37	.322		
	Total	12.897	40			
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	.330	3	.110	.345	.793
	Within Groups	11.798	37	.319		
	Total	12.128	40			
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	.537	3	.179	.493	.689
	Within Groups	13.430	37	.363		
	Total	13.967	40			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	1.506	3	.502	1.770	.170
	Within Groups	10.491	37	.284		
	Total	11.997	40			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 6 : แยกตามอายุนิสิต

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ 21-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.67424, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 3.54233, 31-35 ปี (\bar{X}_3) = 3.68571, มากกว่า 35 ปี (\bar{X}_4) = 3.91429

ค่าสถิติ $F = 0.424$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.737 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่อายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ 21-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.79004, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 3.70106, 31-35 ปี (\bar{X}_3) = 3.94286, มากกว่า 35 ปี (\bar{X}_4) = 3.91429

ค่าสถิติ $F = 0.209$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.889 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ 21-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.77424, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 3.6222, 31-35 ปี (\bar{X}_3) = 3.7667, มากกว่า 35 ปี (\bar{X}_4) = 4.1667

ค่าสถิติ $F = 1.004$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.402 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ 21-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.77652, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 3.59259, 31-35 ปี (\bar{X}_3) = 3.667, มากกว่า 35 ปี (\bar{X}_4) = 3.8667

ค่าสถิติ $F = 0.345$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.793 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ 21-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.73485, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 3.53704, 31-35 ปี (\bar{X}_3) = 3.74667, มากกว่า 35 ปี (\bar{X}_4) = 3.9333

ค่าสถิติ $F = 0.493$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.689 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ 21-25 ปี (\bar{X}_1) = 4.2711, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 3.99405, 31-35 ปี (\bar{X}_3) = 3.95000, มากกว่า 35 ปี (\bar{X}_4) = 4.575

ค่าสถิติ F = 1.77, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.17 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 7

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามวุฒิการศึกษา) สำหรับนิสิต

ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	การศึกษานอกโรงเรียน	5	3.42857	.28571
	ม.6	9	3.75132	.32540
	ปริยัติสามัญ (ม.6)	13	3.75824	.80893
	ปวช.	3	3.42857	.37796
	เปรียญธรรมประโยค 5	6	3.68254	.42689
	ขึ้นไป	3	4.14286	.75593
	อื่น ๆ (ปริยญาตรี)			
	Total	39	3.70696	.57609
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)	การศึกษานอกโรงเรียน	5	3.40000	.61776
	ม.6	9	3.77513	.55802
	ปริยัติสามัญ (ม.6)	13	4.00000	.68125
	ปวช.	3	3.52381	.57735
	เปรียญธรรมประโยค 5	6	4.04762	.52424
	ขึ้นไป	3	4.09524	.71903
	อื่น ๆ (ปริยญาตรี)			
	Total	39	3.84921	.62304
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)	การศึกษานอกโรงเรียน	5	3.63333	.27386
	ม.6	9	3.77778	.39965
	ปริยัติสามัญ (ม.6)	13	4.01538	.59685
	ปวช.	3	3.61111	.53576
	เปรียญธรรมประโยค 5	6	3.8778	.51926
	ขึ้นไป	3	4.22222	.94771
	อื่น ๆ (ปริยญาตรี)			
	Total	39	3.87521	.53249

ตารางที่ 7 (ต่อ)

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	การศึกษานอกโรงเรียน	5	3.46667	.51908
	ม.6	9	3.81481	.34805
	ปรีชิตสามัญ (ม.6)	13	3.92949	.66827
	ปวช.	3	3.44444	.38490
	เปรียญธรรมประโยค5ขึ้นไป	6	3.83333	.64118
	อื่น ๆ (ปริญญาตรี)	3	3.94444	.94771
Total		39	3.79274	.57984
การวัดและประเมินผลการเรียนการ สอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	การศึกษานอกโรงเรียน	5	3.43333	.49441
	ม.6	9	3.60000	.42131
	ปรีชิตสามัญ (ม.6)	13	3.89744	.65099
	ปวช.	3	3.61111	.53576
	เปรียญธรรมประโยค5ขึ้นไป	6	3.86111	.47629
	อื่น ๆ (ปริญญาตรี)	3	4.11111	.91793
Total		39	3.75812	.57087
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	การศึกษานอกโรงเรียน	5	4.17500	.70489
	ม.6	9	4.20833	.40984
	ปรีชิตสามัญ (ม.6)	13	4.34890	.47086
	ปวช.	3	3.91667	.87797
	เปรียญธรรมประโยค5ขึ้นไป	6	4.12500	.50000
	อื่น ๆ (ปริญญาตรี)	3	4.66667	.57735
Total		39	4.25092	.52738

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	1.245	5	.249	.723	.611
	Within Groups	11.366	33	.344		
	Total	12.611	38			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	2.089	5	.418	1.089	.385
	Within Groups	12.662	33	.384		
	Total	14.751	38			

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
การวางแผนการเรียนการสอน ของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)	Between Groups	1.204	5	.241	.830	.538
	Within Groups	9.571	33	.290		
	Total	10.775	38			
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการ เรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)	Between Groups	1.222	5	.244	.698	.629
	Within Groups	11.554	33	.350		
	Total	12.776	38			
การวัดและประเมินผลการเรียน การสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	1.507	5	.301	.914	.484
	Within Groups	10.877	33	.330		
	Total	12.384	38			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	1.119	5	.224	.781	.570
	Within Groups	9.450	33	.286		
	Total	10.569	38			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 7 : แยกตามวุฒิการศึกษานิสิต

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ การศึกษานอกโรงเรียน (\bar{X}_1) = 3.42857, ม.6 (\bar{X}_2) = 3.75132, ปริญญาตรี (ม.6) (\bar{X}_3) = 3.75824, ปวช. (\bar{X}_4) = 3.42857, เปรียญธรรมประโยค 5 ขึ้นไป (\bar{X}_5) = 3.68254, ปริญญาตรี (\bar{X}_6) = 4.14286

ค่าสถิติ F = 0.723, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.611 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิต ไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของนิสิต คือ การศึกษานอกโรงเรียน (\bar{X}_1) = 3.40000, ม.6 (\bar{X}_2) = 3.77513, ปริญญาตรี (ม.6)

$(\bar{X}_3) = 4.00000$, ปวช. $(\bar{X}_4) = 3.52381$, เปรียญธรรมประโยค 5 ขึ้นไป $(\bar{X}_5) = 4.04762$,
 ปริญาตรี $(\bar{X}_6) = 4.09524$

ค่าสถิติ $F = 1.089$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.385 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้
 ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิ
 การศึกษาของนิสิต คือ การศึกษานอกโรงเรียน $(\bar{X}_1) = 3.633$, ม.6 $(\bar{X}_2) = 3.778$, ปริญญาตรี
 (ม.6) $(\bar{X}_3) = 4.01538$, ปวช. $(\bar{X}_4) = 3.611$, เปรียญธรรมประโยค 5 ขึ้นไป $(\bar{X}_5) = 3.8778$,
 ปริญาตรี $(\bar{X}_6) = 4.222$

ค่าสถิติ $F = 0.83$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.538 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียน
 การสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)
 มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิการศึกษาของนิสิต คือ การศึกษานอกโรงเรียน $(\bar{X}_1) = 3.40667$,
 ม.6 $(\bar{X}_2) = 3.81481$, ปริญญาตรี(ม.6) $(\bar{X}_3) = 3.92949$, ปวช. $(\bar{X}_4) = 3.44$, เปรียญธรรม
 ประโยค 5 ขึ้นไป $(\bar{X}_5) = 3.833$, ปริญาตรี $(\bar{X}_6) = 3.944$

ค่าสถิติ $F = 0.698$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.629 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความ
 พร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 แยกตามวุฒิการศึกษาของนิสิต คือ การศึกษานอกโรงเรียน $(\bar{X}_1) = 3.433$, ม.6 $(\bar{X}_2) = 3.60$,
 ปริญญาตรี(ม.6) $(\bar{X}_3) = 3.8974$, ปวช. $(\bar{X}_4) = 3.611$, เปรียญธรรมประโยค 5 ขึ้นไป (\bar{X}_5)
 = 3.8611, ปริญาตรี $(\bar{X}_6) = 4.111$

ค่าสถิติ $F = 0.914$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.484 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผล
 การเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ย
 เลขคณิตแยกตามวุฒิการศึกษาของนิสิต คือ การศึกษานอกโรงเรียน $(\bar{X}_1) = 4.1750$, ม.6 (\bar{X}_2)
 = 4.20833, ปริญญาตรี(ม.6) $(\bar{X}_3) = 4.34890$, ปวช. $(\bar{X}_4) = 3.91667$, เปรียญธรรมประโยค
 5 ขึ้นไป $(\bar{X}_5) = 4.1250$, ปริญาตรี $(\bar{X}_6) = 4.667$

ค่าสถิติ $F = 0.781$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.570 มากกว่า 0.01 แสดงว่านิสิตที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 8

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามฐานะหรือตำแหน่งในวัด) สำหรับนิสิต
ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	พระลูกวัด	38	3.64286	.56734
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2	3.64286	.10102
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)	พระลูกวัด	38	3.78509	.62678
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2	3.78571	.50508
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)	พระลูกวัด	38	3.75789	.56789
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2	3.91667	.11785
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)	พระลูกวัด	38	3.72149	.56362
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2	3.66667	.00000
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	พระลูกวัด	38	3.65965	.57245
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2	3.91667	.11785
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	พระลูกวัด	38	4.15555	.52300
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2	4.37500	.53033

ตารางที่ 8 (ต่อ)

Independent Samples Test		Leven's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig	T	df	Sig. (2-tailed)
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Equal variances assumed	2.050	.160	.000	38.000	1.000
	Equal variances not assumed			.000	6.586	1.000
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Equal variances assumed	.171	.682	-.001	38	.999
	Equal variances not assumed			-.002	1.168	.999
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Equal variances assumed	1.737	.195	-.390	38	.698
	Equal variances not assumed			-1.278	4.746	.260
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Equal variances assumed	3.448	.071	.136	38	.893
	Equal variances not assumed			.600	37.000	.552
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Equal variances assumed	3.011	.091	-.627	38	.535
	Equal variances not assumed			-2.060	4.825	.096
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Equal variances assumed	.044	.836	-.578	38	.567
	Equal variances not assumed			-.571	1.105	.662

หมายเหตุ : จากตารางที่ 8 : แยกตามฐานะหรือตำแหน่งในวัดของนิสิต

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งในวัดของนิสิต คือ พระลูกวัด (\bar{X}_1) = 3.64286, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (\bar{X}_2) = 3.64286

ค่าสถิติ $F = 2.05$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.16 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีตำแหน่งในวัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งในวัดของนิสิต คือ พระลูกวัด (\bar{X}_1) = 3.78509, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (\bar{X}_2) = 3.78571

ค่าสถิติ $F = 0.171$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.682 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีตำแหน่งในวัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งในวัดของนิสิต คือ พระลูกวัด (\bar{X}_1) = 3.75789, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (\bar{X}_2) = 3.91667

ค่าสถิติ $F = 1.737$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.195 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีตำแหน่งในวัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งในวัดของนิสิต คือ พระลูกวัด (\bar{X}_1) = 3.72149, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (\bar{X}_2) = 3.667

ค่าสถิติ $F = 3.448$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.71 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีตำแหน่งในวัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งในวัดของนิสิต คือ พระลูกวัด (\bar{X}_1) = 3.65965, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (\bar{X}_2) = 3.91667

ค่าสถิติ $F = 3.011$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.091 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีตำแหน่งในวัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งในวัดของนิสิต คือ พระลูกวัด (\bar{X}_1) = 4.1555, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (\bar{X}_2) = 4.3750

ค่าสถิติ $F = 0.044$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.836 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีตำแหน่งในวัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต ไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 9

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามภูมิภาค) สำหรับนิสิตในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	กรุงเทพและปริมณฑล	5	3.57143	.56243
	ภาคกลาง	5	4.14286	.78246
	ภาคเหนือ	6	3.50000	.61776
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	3.60998	.54375
	ภาคใต้	4	3.96429	.17976
	Total	41	3.68873	.57837
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	กรุงเทพและปริมณฑล	5	3.54286	.50910
	ภาคกลาง	5	4.18095	.83122
	ภาคเหนือ	6	3.91667	.71361
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	3.80952	.56844
	ภาคใต้	4	4.00000	.00000
	Total	41	3.85656	.59114
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	กรุงเทพและปริมณฑล	5	3.76667	.56026
	ภาคกลาง	5	3.83333	1.08653
	ภาคเหนือ	6	4.06667	.69121
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	3.73333	.44883
	ภาคใต้	4	4.00000	.00000
	Total	41	3.82439	.57145
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	กรุงเทพและปริมณฑล	5	3.46667	.29814
	ภาคกลาง	5	4.01667	.74162
	ภาคเหนือ	6	3.97222	.86549
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	3.69841	.53908
	ภาคใต้	4	3.87500	.25000
	Total	41	3.76626	.58012
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	กรุงเทพและปริมณฑล	5	3.53333	.66039
	ภาคกลาง	5	4.10000	.77817
	ภาคเหนือ	6	3.67778	.72470
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	3.69841	.51537
	ภาคใต้	4	3.75000	.31914
	Total	41	3.72927	.57722
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	กรุงเทพและปริมณฑล	5	4.17500	.77862
	ภาคกลาง	5	4.33214	.77874
	ภาคเหนือ	6	4.20833	.57373
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21	4.17857	.48504
	ภาคใต้	4	4.43750	.42696
	Total	41	4.22648	.54878

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	1.748	4	.437	1.352	.270
	Within Groups	11.633	36	.323		
	Total	13.380	40			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	1.169	4	.292	.821	.520
	Within Groups	12.809	36	.356		
	Total	13.978	40			
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	.667	4	.167	.484	.747
	Within Groups	12.396	36	.344		
	Total	13.062	40			
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	1.161	4	.290	.849	.503
	Within Groups	12.301	36	.342		
	Total	13.461	40			
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	.917	4	.229	.665	.621
	Within Groups	12.410	36	.345		
	Total	13.327	40			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	.297	4	7.434E02	.228	.921
	Within Groups	11.749	36	.326		
	Total	12.046	40			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 9 : แยกตามภูมิลำเนานิสิต

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของนิสิต คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.57143, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 4.14286, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 3.50, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.60998, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 3.96429,

ค่าสถิติ F = 1.352, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.270 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของนิสิต คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.54286, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 4.18095, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 3.91667, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.80952, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 4.00

ค่าสถิติ F = 0.821 , α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.520 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของนิสิต คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.54286, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 3.833, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.0667, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.733, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 4.00

ค่าสถิติ F = 0.484 , α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.747 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของนิสิต คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.4667, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 4.01667, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 3.972, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.69841, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 3.8750

ค่าสถิติ F = 0.849 , α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.503 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของนิสิต คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.533, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 4.10, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 3.6778, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.69841, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 3.750

ค่าสถิติ F = 0.665 , α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.621 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของนิสิต คือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 4.1750, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 4.33214, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.2083, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 4.17857, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 4.43750

ค่าสถิติ F = 0.228, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.921 มากกว่า 0.01

แสดงว่านิสิตที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4.2.2 อาจารย์และผู้บริหาร ผู้ทำหน้าที่ดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตมีความเห็นในความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) อยู่ในระดับมากคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.67 ด้วยความเห็นว่าคุณรู้ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการประสบการณ์วิชาชีพครู ความสามารถในการเตรียมการสอนของนิสิต ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของนิสิต ความสามารถในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ความสามารถในการดูแลนักเรียนและชั้นเรียนในระหว่างการสอนของนิสิต ความสามารถในการวางแผนการสอนให้ครบถ้วนตามหลักสูตรสอดคล้องกับเวลาที่มีอยู่ในภาคการศึกษานั้น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในระหว่างปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตอยู่ในระดับมาก

ความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร ต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นปัจจัยแปรผันอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ย 3.85 การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีคะแนนเฉลี่ย 3.6453 การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ย 3.71 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ย 3.686 และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ย 4.23 ดังตารางที่ 10 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 10

ข้อมูลความคิดเห็นและความสามารถสำหรับอาจารย์และผู้บริหารใน โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการ
บริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

ความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	39	3.67399	.58579
1. ความรู้ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการ ประสบการณ์วิชาชีพครู	39	3.64	.71
2. ความสามารถในการเตรียมการสอนของนิสิต	38	3.68	.81
3. ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของนิสิต	37	3.68	.75
4. ความสามารถในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน	37	3.57	.83
5. ความสามารถในการดูแลนักเรียนและชั้นเรียนในระหว่าง การสอนของนิสิต	39	3.49	.68
6. ความสามารถในการวางแผนการสอนให้การสอนครบถ้วน ตามหลักสูตร สอดคล้องกับเวลาที่มีอยู่ในภาคการศึกษานั้น	38	3.47	.69
7. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระหว่างปฏิบัติ ประสบการณ์วิชาชีพครู	38	4.11	.65
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)	39	3.85958	0.4442
1. มีการลำดับเนื้อหาและรายละเอียดในแต่ละเรื่องและแต่ละ ครั้งที่ทำการสอน	39	3.82	0.4044
2. มีการยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวิถีชีวิต ของผู้เรียน	39	3.82	0.404
3. มีการบรรยายรายละเอียดและร้อยเรียง เชื่อมโยงเนื้อหาใน เรื่องที่สอนให้ผู้เรียน เข้าใจได้ง่าย	39	4.19	0.502
4. ท่าทาง ภาษา และวิธีการในการจัดการเรียนการสอนและการ เรียนรู้ของนิสิต สามารถทำให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้น ในการเรียนรู้	39	3.71	0.693

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
5. มีการให้นักเรียนออกมารายงาน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และการเรียนรู้ในระหว่างการสอนของนิสิต	39	4.57	0.694
6. นิสิตมีความรู้ ความสามารถในวิชาที่สอนและสามารถถ่ายทอดตอบคำถาม สรุปเนื้อหา และดำเนินการการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ	39	4.57	0.51
7. มีการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสามารถกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ ของนักเรียน	39	3.82	0.42
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)	39	3.64530	.61675
1. มีการวิเคราะห์เนื้อหาของวิชาที่สอนและวางแผนโดยรวม เพื่อให้เกิดการกำหนด หัวข้อและเนื้อหาตามหลักสูตร สอดคล้องกับเวลาที่เรียน	39	3.56	.82
2. มีการวางแผนการสอนล่วงหน้า และส่งให้ครูที่เลี้ยงตรวจสอบก่อนเสมอ	39	3.59	.94
3. เนื้อหาและหัวข้อย่อยที่กำหนดในแผนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาในการสอนแต่ละสัปดาห์	39	3.77	.78
4. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะสอนหรือต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงใน แผนการสอนอย่างชัดเจนตรงกับเนื้อหาและหลักสูตร	38	3.76	.75
5. มีการกำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาที่จะสอน หรือให้นักเรียนเรียนรู้ลงในแผนการสอน	39	3.54	.79
6. มีการกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนลงในแผนการสอน	38	3.66	.63
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)	39	3.70940	.59966
1. มีการเตรียมตัวและปรับปรุงการเรียนการสอนของนิสิตให้เหมาะสมกับผู้เรียนและพื้นฐานของผู้เรียน	39	3.79	.61
2. มีการเตรียมความรู้และเนื้อหารายละเอียดในการเรียนการสอนอย่างดี สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	39	3.82	.60

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
3. มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับเนื้อหาและพื้นฐานของผู้เรียน	39	3.69	.77
4. มีการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนและกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้มากขึ้น	37	3.65	.82
5. มีการจัดเตรียมและปรับปรุงการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน ช่วยให้ง่ายต่อการเรียนรู้	39	3.67	.66
6. มีการปรับปรุงกิจกรรม สื่อ และวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ความพอใจและสนุกสนานกับบทเรียนมากขึ้น	38	3.63	.79
การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	39	3.68675	.49892
1. มีการบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง และนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นและสามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	38	3.55	.83
2. มีการให้การบ้านแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และมีการตรวจการบ้านและส่งคืนให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ	38	4.00	.70
3. มีการสอบ และทดสอบอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พร้อมนำผลการสอบแจ้งให้ผู้เรียนทราบ	39	3.87	.61
4. มีการนำปัญหาและข้อบกพร่องที่พบในตัวผู้เรียนมาพัฒนาปรับปรุงวิธีการเรียน การสอนและอธิบายเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	39	3.56	.60
5. มีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอทำให้สร้างความกระตือรือร้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้	38	3.68	.70
6. มีการนำผลการเรียนมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนด้วยการสอนเสริมให้ผู้ที่มี คะแนนน้อยหรือตามเพื่อน ไม่ทัน	39	3.46	.72
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	39	4.23077	.63643
1. มีความรับผิดชอบในการเข้าสอนตรงเวลา และมาโรงเรียนตรงเวลา	39	4.31	.73
2. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อนนิสิตและ ครูพี่เลี้ยง	39	4.33	.70

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
3. สามารถวางตัวอย่างเหมาะสมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยงและนักเรียน	39	4.31	.69
4. มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนและครูพี่เลี้ยง	39	4.15	.74
5. มีความสามารถในการพัฒนา และปรับปรุงตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ ในประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น	39	4.08	.74
6. มีเมตตา กรุณา เอาใจใส่และมีความเป็นกันเองกับนักเรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจ อยากเรียนอยากซักถาม	39	4.26	.68
7. มีการวางตัว ความประพฤติดีสุชุม หนักแน่น น่าเคารพ น่าศรัทธาต่อผู้เรียนและ ผู้ทำงานด้วย	39	4.31	.69
8. มีการพัฒนาฝึกฝนและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ทำให้เป็นคนมีความรู้ มีภูมิปัญญา นำยกย่อง นำเป็นแบบอย่างต่อผู้เรียน และผู้ทำงานด้วย	38	4.13	.78

ปัจจัยที่ 1 การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต พบว่าผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การลำดับเนื้อหาและรายละเอียดในแต่ละเรื่องและแต่ละครั้งที่ทำการสอน มีการยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวิถีชีวิตของนักเรียน มีการบรรยายรายละเอียดและร้อยเรียง เชื่อมโยงเนื้อหาในเรื่องที่สอนให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ทำทางภาษาและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต สามารถทำให้นักเรียนสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีการให้นักเรียนออกมารายงาน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และการเรียนรู้ในระหว่างการสอนของนิสิต นิสิตมีความรู้ ความสามารถในการวิชาที่สอนและสามารถถ่ายทอด ตอบคำถามสรุปเนื้อหา และดำเนินการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ มีการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสามารถกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

ปัจจัยที่ 2 การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต พบว่าอาจารย์และผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการวิเคราะห์เนื้อหาของวิชาที่สอน และวางแผนโดยรวมเพื่อให้เกิดการกำหนดหัวข้อและเนื้อหาตามหลักสูตรสอดคล้องกับเวลาที่เรียน มีการวางแผนการสอนล่วงหน้า และส่งให้ครูพี่เลี้ยงตรวจสอบก่อนเสมอ เนื้อหาและหัวข้อย่อยที่กำหนดในแผนการสอน

สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาในการสอนแต่ละสัปดาห์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์สิ่งที่จะสอน หรือต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงในแผนการสอนอย่างชัดเจน ตรงกับเนื้อหาและหลักสูตร มีการกำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาที่จะสอน และมีการกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนลงในแผนการสอน

ปัจจัยที่ 3 การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ และสื่อในการเรียนการสอน พบว่า อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นในระดับมาก ได้แก่ มีการเตรียมตัวและปรับปรุงการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและพื้นฐานของผู้เรียน การเตรียมความรู้และเนื้อหารายละเอียดในการเรียน การสอนอย่างดี สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกับเนื้อหา และพื้นฐานของผู้เรียน มีการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนและกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ได้มากขึ้น มีการจัดเตรียมและปรับปรุงการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน ช่วยให้ง่ายต่อการเรียนรู้ และมีการปรับปรุง กิจกรรม สื่อและวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ความพอใจ และสนุกสนานกับบทเรียน

ปัจจัยที่ 4 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต พบว่า อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นในระดับมาก ได้แก่ มีการบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง และนำข้อมูล มาปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น สามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการให้การบ้าน ตรวจสอบบ้าน และส่งคืนให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การสอบและการ ทดสอบอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พร้อมนำผลการสอบแจ้งให้ผู้เรียนทราบ มีการนำปัญหาและ ข้อบกพร่องที่พบในตัวผู้เรียนมาพัฒนา ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและอธิบายเพิ่มเติมเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทำ ให้สร้างความกระตือรือร้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้ และมีการนำผลการเรียนมาใช้ในการพัฒนา ผู้เรียนด้วย การสอนเสริมให้ผู้มีคะแนนน้อยหรือตามเพื่อนไม่ทัน

ปัจจัยที่ 5 บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต พบว่า อาจารย์ และผู้บริหารมีความเห็นในระดับมาก ได้แก่ มีความรับผิดชอบในการเข้าสอนตรงเวลา และมา โรงเรียนตรงเวลา มีความสามารถในการทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อนนิสิต และครูพี่เลี้ยง สามารถ วางตัวอย่างเหมาะสมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยงและนักเรียน มีความรับผิดชอบในงาน ที่ได้รับมอบหมาย จากโรงเรียนและครูพี่เลี้ยง ความสามารถในการพัฒนา และปรับปรุงตนเองให้ สามารถปฏิบัติหน้าที่ในประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีเมตตากรุณา เอาใจใส่และมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจ อยากเรียนอยากซักถาม มีการวางตัว ความประพฤติดี สุขุม หนักแน่น น่าเคารพ น่าศรัทธาต่อผู้เรียนและทำงานด้วย มีการพัฒนาฝึกฝน และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอทำให้เป็นคนมีความรู้ น่าเป็นแบบอย่างต่อผู้เรียนและทำงานด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) กับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต(ปัจจัยแปรผัน) ตามความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร พบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันระหว่าง 59.6 % ถึง 83.6 % ณ ระดับนัยสำคัญ 0.00 หรือระดับความเชื่อมั่น 99 % คือ ความสามารถของนิสิตมีความสัมพันธ์กับการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต 83.6 % กับการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต 75.7 % กับการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน 59.6 % กับการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต 76 % และกับบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต 64.8 % แสดงว่าการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครูมีผลด้านความสัมพันธ์ต่อความสามารถของนิสิตในทางบวกหรือในทิศทางเดียวกันสูง แม้ด้านการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอนอยู่ที่ 59.6 % และด้านบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตอยู่ที่ 64.8 % แต่ยังเป็นระดับที่มาก และการจัดเตรียมในด้านต่าง ๆ กับบุคลิกภาพของนิสิตควรถูกนำมาใช้ในการเพิ่มความสามารถของนิสิตมากกว่านี้ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11

ตารางความสัมพันธ์ของปัจจัยตามกับปัจจัยอิสระ สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

ปัจจัยตาม/ปัจจัยอิสระ	ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)	การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)	การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และ ผู้เรียน นิสิต (ปัจจัยที่ 4)	บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)						
Pearson Correlation	1,000	.836	.757	.596	.760	.648
Sig. (2tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.000
N	39	39	39	39	39	39

หมายเหตุ : จากตารางที่ 11 (ตามความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิต กับการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ρ_1) = .836 หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 83.60

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า, $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % แสดงว่า $\rho_1 \neq 0$ หรือ = 0.836 อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิตกับการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ρ_2) = 0.757 หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 75.70

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า, $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น

99 %

แสดงว่า $(\rho_2) \neq 0$ หรือ $=0.757$ อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิตกับการจัดเตรียม ความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน $(\rho_3) = 0.596$ หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 59.60

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า $\rho_3 \neq 0$ หรือ $=0.596$ อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิต กับการวัดและประเมินผลการเรียน การสอนและผู้เรียนของนิสิต $(\rho_4) = 0.760$ หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 76

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า $\rho_4 \neq 0$ หรือ $=0.760$ อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของนิสิตกับบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต $(\rho_5) = 0.648$ หรือในทิศทางเดียวกันร้อยละ 64.80

ค่าสถิติ Z จากการคำนวณมีค่า , $\alpha = 0.000$ ซึ่งต่ำกว่า 0.005 ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แสดงว่า $\rho_5 \neq 0$ หรือ $=0.648$ อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

เมื่อเปรียบเทียบความสามารถ และการปฏิบัติหน้าที่ที่ประสบการณ์วิชาชีพครู แยกตาม สถานภาพ พระภิกษุ ชาย และหญิง แยกตามอายุ แยกตามวุฒิการศึกษา แยกตามสังกัด และแยกตาม ภูมิภาคของอาจารย์และผู้บริหาร ไม่มีความแตกต่างกันในปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยตามซึ่งเป็น ความสามารถของนิสิต และปัจจัยผันแปรคือการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียน การสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัด และการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสถานภาพ ต่างกัน อายุที่แตกต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน ตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีสังกัดในการทำงานต่างกัน และมีภูมิภาคต่างกัน มีความเห็นว่ นิสิตมีความสามารถมาก มีการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนการ เรียนรู้มาก การวางแผนการเรียนการสอนมาก การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อใน การสอนมาก การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนมาก และบุคลิกภาพในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตอยู่ในระดับมาก โดยไม่มีความเห็นที่แตกต่างกันในแต่ละ ปัจจัย ดังตารางที่ 12, 13, 14, 15, 16

ตารางที่ 12

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามสถานภาพ) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร
 ในโครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	พระภิกษุ	1	3.85714	.
	ชาย	10	3.57143	.58321
	หญิง	27	3.69312	.61155
	Total	38	3.66541	.59117
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	พระภิกษุ	1	4.00000	.
	ชาย	10	3.71429	.45675
	หญิง	27	3.90300	.45262
	Total	38	3.85589	.44978
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	พระภิกษุ	1	3.66667	.
	ชาย	10	3.65000	.60067
	หญิง	27	3.61728	.64187
	Total	38	3.62719	.61443
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อใน การเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	พระภิกษุ	1	4.66667	.
	ชาย	10	3.90000	.35518
	หญิง	27	3.58642	.64319
	Total	38	3.69737	.60291
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียน ของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	พระภิกษุ	1	3.83333	.
	สามเณร	10	3.62000	.54165
	หญิง	27	3.69444	.50584
	Total	38	3.67851	.50292
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัว ของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	พระภิกษุ	1	4.50000	.
	ชาย	10	4.06250	.66209
	หญิง	27	4.28704	.65027
	Total	38	4.23355	.64474

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	.146	2	7.291E02	.200	.820
	Within Groups	12.785	35	.365		
	Total	12.931	37			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	.281	2	.141	.683	.512
	Within Groups	7.204	35	.206		
	Total	7.485	37			
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	9.411E-03	2	4.705E-03	.012	.988
	Within Groups	13.959	35	.399		
	Total	13.969	37			
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	1.682	2	.841	2.502	.096
	Within Groups	11.767	35	.336		
	Total	13.450	37			
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	6.506E-02	2	3.253E-02	.123	.885
	Within Groups	9.293	35	.266		
	Total	9.358	37			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	.441	2	.220	.516	.601
	Within Groups	14.940	35	.427		
	Total	15.380	37			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 12 : แยกตามสถานภาพของอาจารย์และผู้บริหาร

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของอาจารย์และผู้บริหาร คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.85714, ชาย (\bar{X}_2) = 3.57143, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 3.69312

ค่าสถิติ $F = 0.20$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.820 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามของอาจารย์และผู้บริหาร คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 4.00, ชาย (\bar{X}_2) = 3.71429, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 3.9030

ค่าสถิติ $F = 0.683$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.512 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของอาจารย์และผู้บริหาร คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.667, ชาย (\bar{X}_2) = 3.650, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 3.61728

ค่าสถิติ $F = 0.012$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.988 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของอาจารย์และผู้บริหาร คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 4.667, ชาย (\bar{X}_2) = 3.90, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 3.58642

ค่าสถิติ $F = 2.502$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.096 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสถานภาพของอาจารย์และผู้บริหาร คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 3.833, ชาย (\bar{X}_2) = 3.620, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 3.694

ค่าสถิติ $F = 0.123$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.885 มากกว่า 0.01 แสดงว่า อาจารย์และผู้บริหารที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียน การสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ย เลขคณิตแยกตามสถานภาพของอาจารย์และผู้บริหาร คือ พระภิกษุ (\bar{X}_1) = 4.50, ชาย (\bar{X}_2) = 4.06250, เพศหญิง (\bar{X}_3) = 4.28704

ค่าสถิติ $F = 0.516$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.6.1 มากกว่า 0.01 แสดงว่า อาจารย์และผู้บริหารที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 13

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามอายุ) สำหรับอาจารย์และผู้บริหารในโครงการวิจัย เรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย”

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	20-25 ปี	3	4.09524	.21822
	26-30 ปี	1	4.42857	.
	36-40 ปี	2	3.28571	.20203
	41-45 ปี	4	3.89286	.62133
	46-60 ปี	29	3.60099	.59750
	Total	39	3.67399	.58579
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	20-25 ปี	3	4.19048	.50170
	26-30 ปี	1	4.57143	.
	36-40 ปี	2	3.71429	.20203
	41-45 ปี	4	3.82143	.69375
	46-60 ปี	29	3.81609	.40441
	Total	39	3.85958	.44442
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	20-25 ปี	3	3.66667	.33333
	26-30 ปี	1	4.50000	.
	36-40 ปี	2	3.58333	.35355
	41-45 ปี	4	3.70833	.82074
	46-60 ปี	29	3.60920	.63508
	Total	39	3.64530	.61675
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และ สื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	20-25 ปี	3	3.55556	.67358
	26-30 ปี	1	4.33333	.
	36-40 ปี	2	3.66667	.47140
	41-45 ปี	4	3.75000	.28868
	46-60 ปี	29	3.70115	.64951
	Total	39	3.70940	.59966

ตารางที่ 13 (ต่อ)

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและ ผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	20-25 ปี	3	3.69444	.17347
	26-30 ปี	1	4.5000	.
	36-40 ปี	2	3.33333	.0000
	41-45 ปี	4	3.75833	.63560
	46-60 ปี	29	3.67241	.50882
	Total	39	3.68675	.49892
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการ วางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	20-25 ปี	3	4.41667	.52042
	26-30 ปี	1	4.62500	.
	36-40 ปี	2	4.37500	.53033
	41-45 ปี	4	4.37500	.94648
	46-60 ปี	29	4.16810	.63762
	Total	39	4.23077	.63643

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัย ตาม)	Between Groups	1.749	4	.437	1.317	.283
	Within Groups	11.290	34	.332		
	Total	13.040	38			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	.938	4	.235	1.214	.323
	Within Groups	6.567	34	.193		
	Total	7.505	38			
การวางแผนการเรียนการสอน ของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	.793	4	.198	.494	.740
	Within Groups	13.661	34	.402		
	Total	14.454	38			
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการ สอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	.473	4	.118	.304	.873
	Within Groups	13.192	34	.388		
	Total	13.664	38			
การวัดและประเมินผลการเรียน การสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	.938	4	.234	.935	.455
	Within Groups	8.521	34	.251		
	Total	9.459	38			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	.498	4	.124	.284	.886
	Within Groups	14.894	34	.438		
	Total	15.392	38			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 13 : แยกตามอายุของอาจารย์และผู้บริหาร

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของอาจารย์และผู้บริหารคือ 20-25 ปี (\bar{X}_1) = 4.09524, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 4.42857, 36-40 ปี (\bar{X}_3) = 3.2857, 41-45 ปี (\bar{X}_4) = 3.89286, 46-60 ปี (\bar{X}_5) = 3.601

ค่าสถิติ F = 1.317, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.283 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่อายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของอาจารย์และผู้บริหาร คือ 20-25 ปี (\bar{X}_1) = 4.19048, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 4.57143, 36-40 ปี (\bar{X}_3) = 3.714, 41-45 ปี (\bar{X}_4) = 3.82143, 46-60 ปี (\bar{X}_5) = 3.81609

ค่าสถิติ F = 1.214, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.323 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของอาจารย์และผู้บริหารคือ 20-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.667, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 4.50, 36-40 ปี (\bar{X}_3) = 3.583, 41-45 ปี (\bar{X}_4) = 3.7083, 46-60 ปี (\bar{X}_5) = 3.60920

ค่าสถิติ F = 0.494, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.740 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของอาจารย์และผู้บริหารคือ 20-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.556, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 4.333, 36-40 ปี (\bar{X}_3) = 3.667, 41-45 ปี (\bar{X}_4) = 3.750, 46-60 ปี (\bar{X}_5) = 3.70115

ค่าสถิติ F = 0.304, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.873 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของอาจารย์และผู้บริหารคือ 20-25 ปี (\bar{X}_1) = 3.694, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 4.50, 36-40 ปี (\bar{X}_3) = 3.333, 41-45 ปี (\bar{X}_4) = 3.7583, 46-60 ปี (\bar{X}_5) = 3.67241

ค่าสถิติ F = 0.935, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.455 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามอายุของอาจารย์และผู้บริหารคือ 20-25 ปี (\bar{X}_1) = 4.4167, 26-30 ปี (\bar{X}_2) = 4.6250, 36-40 ปี (\bar{X}_3) = 4.3750, 41-45 ปี (\bar{X}_4) = 4.3750, 46-60 ปี (\bar{X}_5) = 4.1681

ค่าสถิติ $F = 0.284$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.886 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 14

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามวุฒิการศึกษา) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร
ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	ปริญญาตรี	28	3.69388	.61873
	ปริญญาโท	7	3.51020	.47278
	ปริญญาเอก	2	3.42857	.60609
	Total	37	3.64479	.58530
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	ปริญญาตรี	28	3.87075	.45800
	ปริญญาโท	7	3.65306	.39432
	ปริญญาเอก	2	3.92857	.10102
	Total	37	3.83269	.43753
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	ปริญญาตรี	28	3.60714	.63702
	ปริญญาโท	7	3.57143	.62994
	ปริญญาเอก	2	3.7500	.11785
	Total	37	3.60811	.61012
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	ปริญญาตรี	28	3.63810	.66436
	ปริญญาโท	7	3.73333	.18659
	ปริญญาเอก	2	4.16667	.70711
	Total	37	3.68468	.60480
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	ปริญญาตรี	28	3.67560	.49811
	ปริญญาโท	7	3.43333	.37957
	ปริญญาเอก	2	3.91667	.11785
	Total	37	3.64279	.47331

ตารางที่ 14 (ต่อ)

บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	ปริญญาตรี	28	4.25000	.64010
	ปริญญาโท	7	4.08929	.79620
	ปริญญาเอก	2	4.18750	.44194
	Total	37	4.21622	.64995

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	.288	2	.144	.406	.669
	Within Groups	12.045	34	.354		
	Total	12.333	36			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	.285	2	.142	.733	.488
	Within Groups	6.607	34	.194		
	Total	6.892	36			
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	4.91E-02	2	2.486E-02	.063	.939
	Within Groups	13.351	34	.393		
	Total	13.401	36			
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	.542	2	.271	.730	.489
	Within Groups	12.626	34	.371		
	Total	13.168	36			
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	.487	2	.244	1.093	.347
	Within Groups	7.577	34	.223		
	Total	8.065	36			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	.146	2	7.319E-02	.165	.848
	Within Groups	15.061	34	.443		
	Total	15.208	36			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 14 : แยกตามวุฒิการศึกษาของอาจารย์และผู้บริหาร

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิการศึกษาของอาจารย์และผู้บริหารคือ ปริญญาตรี (\bar{X}_1) = 3.69388, ปริญญาโท (\bar{X}_2) = 3.51020, ปริญญาเอก (\bar{X}_3) = 3.42857

ค่าสถิติ F = 0.406 , α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.669 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิของอาจารย์และผู้บริหาร คือ ปริญญาตรี (\bar{X}_1) = 3.87075, ปริญญาโท (\bar{X}_2) = 3.65306, ปริญญาเอก (\bar{X}_3) = 3.92857

ค่าสถิติ F = 0.733, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.488 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิการศึกษาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ ปริญญาตรี (\bar{X}_1) = 3.60714, ปริญญาโท (\bar{X}_2) = 3.57143, ปริญญาเอก (\bar{X}_3) = 3.750

ค่าสถิติ F = 0.063, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.939 มากกว่า 0.01 แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิการศึกษาของนิสิต คือ ปริญญาตรี (\bar{X}_1) = 3.6381, ปริญญาโท (\bar{X}_2) = 3.733, ปริญญาเอก (\bar{X}_3) = 4.1667

ค่าสถิติ F = 0.73, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.489 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิการศึกษาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ ปริญญาตรี (\bar{X}_1) = 3.6756, ปริญญาโท (\bar{X}_2) = 3.433, ปริญญาเอก (\bar{X}_3) = 3.9167

ค่าสถิติ $F = 1.093$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.347 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามวุฒิการศึกษาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ ปริญาตรี (\bar{X}_1) = 4.250, ปริญาโท (\bar{X}_2) = 4.08929, ปริญาเอก (\bar{X}_3) = 4.18750

ค่าสถิติ $F = 0.165$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.848 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 15

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามสังกัด) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร

ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Descriptive	ปฏิบัติหน้าที่	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ)	33	3.72727	.59214	.10308
	คณะครุศาสตร์ (มจร.)	6	3.38095	.49211	.20090
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ)	33	3.89033	.46222	8.0462E-02
	คณะครุศาสตร์ (มจร.)	6	3.69048	.30528	.12463
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต(ปัจจัยที่2)	โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ)	33	3.66667	.66012	.11491
	คณะครุศาสตร์ (มจร.)	6	3.52778	.28707	.11719
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ)	33	3.67677	.62664	.10908
	คณะครุศาสตร์ (มจร.)	6	3.88889	.41722	.17033
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ)	33	3.72071	.50999	8.8777E-02
	คณะครุศาสตร์ (มจร.)	6	3.50000	.42164	.17213
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ)	33	4.25000	.64575	.11241
	คณะครุศาสตร์ (มจร.)	6	4.12500	.62750	.25617

ตารางที่ 15 (ต่อ)

Independent Samples Test		Leven's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig	T	df	Sig.(2-tailed)
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Equal variances assumed	.012	.913	1.346	37	.186
	Equal variances not assumed			1.534	7.893	.164
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Equal variances assumed	.434	.514	1.014	37	.317
	Equal variances not assumed			1.347	9.771	.208
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Equal variances assumed	5.368	.026	.502	37	.618
	Equal variances not assumed			.846	16.809	.409
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)	Equal variances assumed	.710	.405	-.793	37	.433
	Equal variances not assumed			-1.049	9.688	.320
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Equal variances assumed	.229	.635	.997	37	.325
	Equal variances not assumed			1.140	7.926	.288
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Equal variances assumed	.038	.846	.438	37	.664
	Equal variances not assumed			.447	7.070	.668

หมายเหตุ : จากตารางที่ 15 : แยกตามสังกัดของอาจารย์และผู้บริหาร

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสังกัดของอาจารย์และผู้บริหารคือ โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) (\bar{X}_1) = 3.727, คณะครุศาสตร์ (มจร.) (\bar{X}_2) = 3.381

ค่าสถิติ t = 1.346, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.186 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสังกัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสังกัดของอาจารย์และผู้บริหารคือ โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) (\bar{X}_1) = 3.890, คณะครุศาสตร์ (มจร.) (\bar{X}_2) = 3.690

ค่าสถิติ $t = 1.014$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.317 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสังกัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกสังกัดของอาจารย์และผู้บริหารคือ โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) (\bar{X}_1) = 3.667, คณะครุศาสตร์ (มจร.) (\bar{X}_2) = 3.5278

ค่าสถิติ $t = 0.502$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.618 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสังกัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสังกัดของอาจารย์และผู้บริหารคือ โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) (\bar{X}_1) = 3.677, คณะครุศาสตร์ (มจร.) (\bar{X}_2) = 3.889

ค่าสถิติ $t = 0.793$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.433 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสังกัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสังกัดของอาจารย์และผู้บริหารคือ โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) (\bar{X}_1) = 3.721, คณะครุศาสตร์ (มจร.) (\bar{X}_2) = 3.350

ค่าสถิติ $t = 0.997$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.325 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสังกัดกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามสังกัดของอาจารย์และผู้บริหารคือ โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) (\bar{X}_1) = 4.250, คณะครุศาสตร์ (มจร.) (\bar{X}_2) = 4.1250

ค่าสถิติ $t = 0.438$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.664 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีสังกัดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

ตารางที่ 16

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามภูมิภาค) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร

ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	กรุงเทพและปริมณฑล	20	3.61071	.64164
	ภาคกลาง	6	3.83333	.41813
	ภาคเหนือ	4	4.01786	.77014
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.42857	.43331
	ภาคใต้	3	3.80952	.50170
	Total	39	3.67399	.58579
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	กรุงเทพและปริมณฑล	20	3.82143	.47916
	ภาคกลาง	6	3.99206	.41120
	ภาคเหนือ	4	4.21429	.37796
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.66667	.33401
	ภาคใต้	3	3.76190	.45922
	Total	39	3.85958	.44442
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	กรุงเทพและปริมณฑล	20	3.51667	.63269
	ภาคกลาง	6	3.63889	.80565
	ภาคเหนือ	4	4.12500	.45896
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.63889	.43991
	ภาคใต้	3	3.88889	.53576
	Total	39	3.64530	.61675
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	กรุงเทพและปริมณฑล	20	3.63167	.66310
	ภาคกลาง	6	3.63889	.77040
	ภาคเหนือ	4	4.16667	.43033
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.58889	.30307
	ภาคใต้	3	4.00000	.00000
	Total	39	3.70940	.59966
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	กรุงเทพและปริมณฑล	20	3.56417	.44348
	ภาคกลาง	6	4.05556	.57413
	ภาคเหนือ	4	4.16667	.36004
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.38889	.34427
	ภาคใต้	3	3.72222	.50918
	Total	39	3.68675	.49892
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	กรุงเทพและปริมณฑล	20	4.20000	.70641
	ภาคกลาง	6	4.14583	.58852
	ภาคเหนือ	4	4.59375	.53400
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	4.22917	.70452
	ภาคใต้	3	4.12500	.33072
	Total	39	4.23077	.63643

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	1.122	4	.280	.800	.534
	Within Groups	11.918	34	.351		
	Total	13.040	38			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	.890	4	.222	1.143	.353
	Within Groups	6.616	34	.195		
	Total	7.505	38			
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	1.403	4	.357	.933	.456
	Within Groups	13.025	34	.383		
	Total	14.454	38			
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	1.328	4	.332	.915	.467
	Within Groups	12.337	34	.363		
	Total	13.664	38			
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	2.574	4	.644	3.178	.025
	Within Groups	6.885	34	.202		
	Total	9.459	38			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	.623	4	.156	.358	.836
	Within Groups	14.796	34	.434		
	Total	15.392	38			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 16 : แยกตามภูมิฐานะของอาจารย์และผู้บริหาร

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิฐานะของอาจารย์และผู้บริหาร คือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.6107, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 3.833, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.01786, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.42857, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 3.80952

ค่าสถิติ $F = 0.8$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.534 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.82143, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 3.9921, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.21429, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.667, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 3.7619

ค่าสถิติ $F = 1.143$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.353 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.5167, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 3.6389, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.125, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.639, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 3.889

ค่าสถิติ $F = 0.933$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.456 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.6317, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 3.6389, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.167, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.589, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 4.00

ค่าสถิติ $F = 0.915$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.467 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 3.5642, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 4.056, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.167, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 3.389, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 3.722

ค่าสถิติ $F = 3.178$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.025 น้อยกว่า 0.05

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตแตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 โดย

ผู้บริหารและอาจารย์ที่มีภูมิลำเนาในภาคเหนือและภาคกลางมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตสูงกว่าผู้อื่น

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามภูมิลำเนาของอาจารย์และผู้บริหาร คือ กรุงเทพฯและปริมณฑล (\bar{X}_1) = 4.20, ภาคกลาง (\bar{X}_2) = 4.1458, ภาคเหนือ (\bar{X}_3) = 4.594, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (\bar{X}_4) = 4.2292, ภาคใต้ (\bar{X}_5) = 4.1250

ค่าสถิติ $F = 0.358$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.836 มากกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

แยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหารที่มีอายุแตกต่างกันมีความเห็นในปัจจัยตามหรือความสามารถของนิสิตที่แตกต่างกัน และความเห็นต่อปัจจัยตามคือ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตต่างกัน ในระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือความเชื่อมั่น 95% แต่บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่ต่างกัน ณ ระดับ ความเชื่อมั่น 90 % โดยอาจารย์และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความเห็นในระดับมาก แต่ผู้ช่วยผู้อำนวยการมีความเห็นในระดับมากที่สุด ส่วนหัวหน้างานคุณธรรม จริยธรรมมีความเห็นในระดับปานกลาง เป็นเพราะนิสิตผู้ปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาแห่งหนึ่งมีการจัดเตรียมความพร้อมของท่าน การวางแผนการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล รวมทั้งความสามารถของนิสิตไม่เป็นไปตามความคาดหวังของหัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม แต่นิสิตมีการพัฒนาและปรับปรุงหน้าที่ของตนเองต่อประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเฉพาะต่อผู้เรียนและอาจารย์พี่เลี้ยง ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17

ข้อมูล Descriptive & ANOVA Table (แยกตามตำแหน่งหน้าที่) สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร
 ในโครงการวิจัยเรื่อง : “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Descriptive		N	Mean	Std. Deviation
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	อาจารย์	29	3.74466	.47230
	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6	3.56746	.43027
	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	4.42857	
	อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม)	1	1.85714	
	Total	37	3.68340	.55906
การสอนและการเรียนรู้ ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	อาจารย์	29	3.90969	.373
	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6	3.71429	.41404
	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	4.28571	
	อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม)	1	2.57143	
	Total	37	3.85199	.43496
การวางแผนการเรียนการสอน ของนิสิต (ปัจจัยที่2)	อาจารย์	29	3.63793	.54385
	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6	3.75000	.57494
	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	4.66667	
	อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม)	1	2.33333	
	Total	37	3.64865	.59549
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อ ในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	อาจารย์	29	3.73103	.47089
	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6	3.88333	.13944
	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	4.50000	
	อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม)	1	1.33333	
	Total	37	3.71171	.59562
การวัดและประเมินผล การเรียนการสอนและ ผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	อาจารย์	29	3.74540	.44945
	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6	3.44444	.34427
	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	4.33333	
	อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม)	1	2.50000	
	Total	37	3.67883	.48662
บุคลิกภาพในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น และการ วางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	อาจารย์	29	4.27155	.63481
	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6	4.16667	.47871
	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	1	4.87500	
	อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม)	1	2.75000	
	Total	37	4.22973	.64786

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ANOVA		Sum of Square	Df	Mean Square	F	Sig
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)	Between Groups	4.080	3	1.360	6.258	.002
	Within Groups	7.172	33	.217		
	Total	11.252	36			
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่1)	Between Groups	2.038	3	.679	4.698	.008
	Within Groups	4.773	33	.145		
	Total	6.811	36			
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่2)	Between Groups	2.831	3	.944	3.135	.038
	Within Groups	9.934	33	.301		
	Total	12.766	36			
การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	6.466	3	2.155	11.279	.000
	Within Groups	6.306	33	.191		
	Total	12.772	36			
การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	2.276	3	.759	4.007	.015
	Within Groups	6.249	33	.189		
	Total	8.525	36			
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	2.681	3	.894	2.372	.088
	Within Groups	12.429	33	.377		
	Total	15.110	36			

หมายเหตุ : จากตารางที่ 17 : แยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหาร

1. ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหาร คือ อาจารย์ (\bar{X}_1) = 3.74466, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (\bar{X}_2) = 3.56746, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (\bar{X}_3) = 4.42857, อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม) (\bar{X}_4) = 1.85714

ค่าสถิติ F = 6.258, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.002 น้อยกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในความสามารถของนิสิตแตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % โดยหัวหน้ากลุ่มคุณธรรมจริยธรรมในระดับน้อย แต่ผู้ช่วยผู้อำนวยการในระดับมากที่สุด ส่วนอาจารย์และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับมาก

2. การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหาร คือ อาจารย์ (\bar{X}_1) = 3.90969, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (\bar{X}_2) = 3.71429, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (\bar{X}_3) = 4.28571, อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม) (\bar{X}_4) = 2.57143

ค่าสถิติ F = 4.698, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.008 น้อยกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตแตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % โดยหัวหน้าคุณธรรมจริยธรรมในระดับปานกลาง ส่วนผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และอาจารย์ในระดับสูงกว่า

3. การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหารคือ อาจารย์ (\bar{X}_1) = 3.63793, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (\bar{X}_2) = 3.750, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (\bar{X}_3) = 4.667, อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม) (\bar{X}_4) = 2.33

ค่าสถิติ F = 3.135 , α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.038 น้อยกว่า 0.05

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวางแผนการเรียนการสอนแตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยหัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรมในระดับน้อย ส่วนผู้ช่วยผู้อำนวยการในระดับมากที่สุด และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และอาจารย์ในระดับมาก

4. การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน(ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหารคือ อาจารย์ (\bar{X}_1) = 3.73103, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (\bar{X}_2) = 3.8833, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (\bar{X}_3) = 4.50, อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม) (\bar{X}_4) = 1.33

ค่าสถิติ $F = 11.279$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.000 น้อยกว่า 0.01

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนแตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 % โดยหัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรมในระดับน้อยที่สุด ผู้ช่วยผู้อำนวยการในระดับมากที่สุด และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และอาจารย์ในระดับมาก

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหารคือ อาจารย์ (\bar{X}_1) = 3.7454, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (\bar{X}_2) = 3.444, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (\bar{X}_3) = 4.333, อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม) (\bar{X}_4) = 2.50

ค่าสถิติ $F = 4.007$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.015 น้อยกว่า 0.05

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตแตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยหัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรมในระดับปานกลาง ผู้ช่วยผู้อำนวยการ อาจารย์และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับมาก

6. บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตแยกตามตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์และผู้บริหาร คือ อาจารย์ (\bar{X}_1) = 4.2715, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (\bar{X}_2) = 4.16667, ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (\bar{X}_3) = 4.8750, อื่นๆ(หัวหน้างานคุณธรรมจริยธรรม) (\bar{X}_4) = 2.750

ค่าสถิติ $F = 2.372$, α หรือนัยสำคัญจากการคำนวณ = 0.088 มากกว่า 0.05

แสดงว่าอาจารย์และผู้บริหารมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตในบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตไม่แตกต่างกัน ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 %

4.3 คุณสมบัติของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากการจัดเก็บข้อมูลจากนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546 พบว่าความเห็นของนิสิตและอาจารย์และผู้บริหาร ต่อความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติงานประสบการณ์วิชาชีพครู ในระดับสูงหรือมาก ซึ่งความสัมพันธ์กับปัจจัยอิสระในทิศทางบวก หรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และสูงกว่า 70 เปอร์เซนต์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่นิสิตจะต้องมี คือ การสอนและการเรียนรู้จากนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อใน

การเรียนการสอนของนิสิต การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต ซึ่งเป็นคุณสมบัติของนิสิตที่ควรมีก่อนไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ถึงแม้ในความเห็นของนิสิต และอาจารย์ และผู้บริหารจะเห็นว่าตนเองมีคุณสมบัติอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับอาจารย์ และผู้บริหารที่มีความเห็นວ່ານิสิตมีคุณสมบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่มีนิสิตบางรูปที่มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามความคาดหวังของหัวหน้างาน หรือผู้บริหารระดับต้นบางคนที่มีความคาดหวังในการปฏิบัติตนของนิสิตหรือคุณสมบัติของนิสิต ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์อาจารย์หรือครูพี่เลี้ยงที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่านิสิตส่วนใหญ่ต้องมีการปรับตัวเนื่องจากการจัดทำแผนของโรงเรียนมีแบบหรือรูปแบบไม่เหมือนกัน และนิสิตจะต้องเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเรียนการสอน นิสิตจำนวนเกินครึ่งขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนหรือการสอนในโรงเรียน ซึ่งทำให้นิสิตส่วนใหญ่จึงต้องปรับตัวในการปฏิบัติหน้าที่ในการปรับปรุงตนเองในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต

ดังนั้น นิสิตที่มีประสบการณ์การสอนน้อยหรือไม่มีควรได้รับการฝึก การทดลองสอน ฝึกการเขียนแผนการเรียนการสอน ฝึกจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การเรียนการสอนในห้องเรียน การฝึกอบรมเพื่อเตรียมตัวนิสิต ฝึกการจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตในรูปแบบจำลองเพื่อฝึกทักษะของนิสิต และการอบรมด้านบุคลิกภาพและการทำงานร่วมกับผู้อื่นของนิสิต ทั้งนี้จะต้องได้รับการฝึกอบรมให้มากขึ้นทั้งในวิชาต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอนของคณะครุศาสตร์ และการจัดการอบรมในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อให้นิสิตมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ อันเป็นคุณสมบัติของนิสิตก่อนออกปฏิบัติภารกิจฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ในการเตรียมตัวของนิสิตเพื่อให้มีคุณสมบัติพร้อมต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยครูจะต้องเป็นผู้นำในทางวิญญูณ และผู้นำในทางวัตถุ ในการเป็นอยู่อย่างถูกต้อง ตามเหตุปัจจัย มีมรรยาธรรม 4 เป็นเครื่องมือทำงานสำเร็จ คือ สัจจะความจริงใจในสิ่งที่ต้องการ ทมะ การบังคับตนทำสิ่งนั้นอย่างจริงจัง ชันติความอดทนอดกลั้นในการกระทำจริงในสิ่งนั้น จาคะ หรือเสียดสละ ด้วยการทำความดี ทำงานให้สำเร็จ มีพละ 5 เป็นเครื่องมือให้เกิดกำลัง คือ สัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใสในสิ่งที่ทำ วิริยะความกล้าหาญบากบั่นทำงานให้รู้ดหน้า สติควบคุมการทำงานให้ถูกต้องทุกขั้นตอน สมาธิกำลังของจิตตั้งมั่นในการทำงาน อิทธิบาท 4 เป็นเครื่องมือให้สำเร็จประโยชน์เหมือนปาฏิหาริย์ คือ ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่ทำ วิริยะความพากเพียรในการทำสิ่งนั้น

จิตตะความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น วิมังสาความใคร่ครวญหาเหตุผลตรวจสอบในสิ่งที่ทำอันเป็นการวางแผนวัตถุประสงค์กว่าวิธีแก้ไขปรับปรุง มีไตรสิกขาเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ธรรมะที่ควรปรารถนา คือ สติ ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมความประพฤติ สมาธิ ข้อปฏิบัติในการอบรมจิต ปัญญาข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญาความรู้ให้สำเร็จประโยชน์

การเตรียมตัวของนิสิตในการสอนตามพุทธวิธีในการสอน ด้วยข้อที่ควรปฏิบัติ คือ **ทัศนคติที่ถูกต้อง** เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นอยู่และจัดการตามสมควรเป็นให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคม **พัฒนาปัญญา** เป็นการสร้างปัญญาความรู้ ความเข้าใจ ในตัวบุคคลนั่นเอง ผู้สอนเป็น **กัลยาณมิตร** เป็นผู้ชี้แนวทาง หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเข้าถึงปัญญาอย่างได้ผลที่สุด ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นบทบาทในฐานะผู้สร้างปัญญาให้เกิดแก่ตน และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดปัญญาขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และอุปนิสัยของผู้เรียน **การใช้วิธีการแห่งปัญญา** ในการสอนตามหลักกาลามสูตร ให้อิสระแก่ ผู้เรียนในการใช้ความคิด สามารถซักถาม โต้ตอบ ค้นหาความจริง ให้ได้ ความรู้ความเข้าใจในตนด้วยเหตุผล สามารถพิสูจน์ได้

องค์ประกอบของครูในการสอนตามแนวพุทธ คือ **คุณสมบัติของผู้สอน ด้วยบุคลิกภาพ** ที่มีท่าทางสง่างาม น้ำเสียงน่าฟัง แจ่มใส น่าเลื่อมใส ศรัทธา น่าคบ เอาเป็นแบบอย่าง และขอคำปรึกษาแก่บุคคลทั่วไปและผู้เรียน มี**คุณธรรม**ในตัวผู้สอน 3 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ในงานสอน จิตใจบริสุทธิ์ต่อผู้เรียน และจิตใจที่กรุณาต่อผู้เรียน **หลักทั่วไปในการสอน** ใน 3 ด้าน ได้แก่ **เนื้อหาที่สอน** ด้วยการสอนสิ่งที่เข้าใจง่าย สอนให้ลุ่มลึกเป็นลำดับต่อเนื่องตลอดสาย แสดงให้เห็นเป็นประสบการณ์ตรง สอนตรงเนื้อหา สอนอย่างมีเหตุมีผล สอนเท่าที่จำเป็น สอนสิ่งที่มีความหมาย เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน **ตัวผู้เรียน** ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ปรับวิธีการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน ความพร้อมของผู้เรียนว่าควรได้รับการเรียนรู้อะไรแค่ไหน การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ การสอนแบบมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเอาใจใส่บุคคลตามกาลเทศะและเหตุการณ์ ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อยให้ได้ประโยชน์ **ตัวการสอน** เป็นวิธีการสอนที่ครูให้ผู้เรียนรู้ด้วยการเริ่มต้นที่ช่วยดึงดูดความสนใจ สร้างบรรยากาศในการสอนให้ผู้เรียนพอใจที่จะเรียนรู้ การสอนมุ่งที่เนื้อหาวิเคราะห์ตามความเป็นจริง สอนด้วยความเคารพ ด้วยความจริงใจ จริงใจต่อผู้เรียน ภาษาที่ใช้ต้องสุภาพ **ลีลาการสอน** เป็นแนวทางในการสอน ได้แก่ สอนโดยการอธิบายให้เห็นเด่นชัด แจ่มแจ้ง ให้เห็นกับตา สอนโดยการซักจงใจ ให้อยอมรับนำไปปฏิบัติ สอนโดยเร้าใจให้เกิดความมั่นใจ ไม่ย่อท้อ สอนโดยการขโลมใจ ใ้ห้เร้าเบิกบานเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ **วิธีการสอน** เป็นวิธีการสอน ได้แก่ แบบสนทนาเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย แบบบรรยายเป็นการสอนที่ใช้กับผู้เรียนที่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานให้มีความรู้เพิ่มเติมแบบตอบปัญหา เป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถามปัญหา สิ่งที่ยากรู้ด้วยการตอบแบบตรงไปตรงมา แบบย้อนถาม แบบแยกความตอบ

กลวิธีและอุบายประกอบการสอน เป็นเทคนิควิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การยกอุทาหรณ์ การเปรียบเทียบ โดยอุปมา การใช้อุปกรณ์การสอนมาใช้ประกอบการสอน การทำตัวอย่าง การสาธิต การเล่นเกม และคำ อุบายเลือกคนและปฏิบัติรายบุคคล การรู้จักหวะและโอกาสในการดำเนินการสอน ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้รับผลสำเร็จมากที่สุด การลงโทษและการให้รางวัลในการยอมรับความดี และการลงโทษต่อผู้กระทำผิด กลวิธีปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นขณะนั้น ซึ่งนิสิตควรฝึกฝนให้เกิดทักษะสามารถนำไปใช้อันเป็นคุณสมบัติของครูตามแนวพุทธ

4.4 คุณสมบัติของนิสิตตามความต้องการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

จากข้อมูลที่จัดเก็บจากความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ในโรงเรียนที่ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่าความเห็นของอาจารย์และผู้บริหารในโรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) ที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และคณะครุศาสตร์ (มจร.) ที่จัดการบริหารและนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต พบว่า มีความเห็นในระดับมากต่อความสามารถของนิสิตผู้ปฏิบัติฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งความสัมพันธ์ กับปัจจัยอิสระหรือ**คุณสมบัติที่นิสิตควรมีตามความต้องการของโรงเรียน และมหาวิทยาลัย**ในทิศทางบวก หรือทิศทางเดียวกันสูงกว่า 75 เปอร์เซ็นต์ ในการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต และการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และ 59-65 เปอร์เซ็นต์กับปัจจัยด้านการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน และด้านบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต คุณสมบัติของนิสิตตามความต้องการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และการจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่เลี้ยงที่ดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต พบว่ามีความต้องการให้นิสิตมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่การจัดการเรียนการสอน การ มีความรู้ในการวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต แม้จะต้องปรับตัวในการเขียนแผนตามรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน แต่ต้องการนิสิตที่มีความขยันและรับผิดชอบส่งแผนการเรียนการสอนของนิสิตในเวลาที่กำหนด ของอาจารย์ที่เลี้ยงต้องการให้นิสิตจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอนอยู่เสมอ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและสอดคล้องกับเนื้อหาและบทเรียน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และด้านบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิตนั้น อาจารย์ที่เลี้ยงต้องการให้นิสิตประเมินผลตามเครื่องมือของโรงเรียน และนิสิตช่วยจัดทำเพิ่มเติมซึ่งนิสิตส่วนใหญ่สามารถปรับตัวได้ และสามารถจัดการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และส่งผลคืนให้แก่ผู้เรียนและให้อาจารย์ที่เลี้ยงได้ตามกำหนด และต้องการ

นิสิตที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีการวางตัวเหมาะสมกับสมณสาธูป และขยันในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะความสามารถในทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี นอกจากนั้น อาจารย์ที่เลี้ยงต้องการให้อาจารย์นิเทศก์ช่วยประสานงานและนิเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนิสิตบางท่านที่คุณสมบัติไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

การปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยด้วยการฝึกหรือพัฒนานิสิตให้มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต จะต้องมีการจัดระบบการสอน โดยมีการวางแผนและการกำหนดการสอนอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ การจัดเตรียมทรัพยากรและวางแผนการสอน การเลือกวิธีการและสื่อการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผลย้อนกลับเพื่อปรับปรุง การวางแผนการสอน จะต้องพิจารณาองค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์การสอน เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน การวางแผนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงวิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับวิธีการสอน สื่อการสอนและตัวผู้เรียน การกำหนดสื่อการสอน ครูผู้สอน จะต้องพิจารณาหัวเรื่องที่สอน ลำดับเรื่องซึ่งทำให้สามารถกำหนดวิธีการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาและความพร้อมของผู้เรียน เมื่อกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจึงนำมาเลือกสื่อการสอนและจัดเตรียมวัสดุเพื่อผลิตสื่อการสอน การดำเนินการสอน ผู้สอนจะต้องรู้จักการควบคุมชั้นเรียน การควบคุม การทดลองของผู้เรียนให้เกิดผล การเรียนรู้ตามความต้องการในเวลาที่มีอยู่ และการทดลองเรียนรู้เพิ่มเติม แล้วผู้สอนทำการสรุปและทำการทดสอบด้วยข้อสอบวัดผลเป็นการประเมินผล เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของระบบการเรียนการสอนที่จัดให้ผู้เรียนเพื่อนำผลสะท้อนมาปรับปรุงการจัดระบบการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

แม้การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะพบว่าความสามารถของนิสิตอยู่ในระดับมากทั้งในความเห็นของนิสิตและอาจารย์ ผู้บริหารที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รวมทั้งคุณสมบัติของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในความเห็นของนิสิตและอาจารย์ผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ทั้งการสอนการเรียนรู้ออกของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางตัวของนิสิต แต่สำหรับโรงเรียนที่หัวหน้างานคุณธรรม จริยธรรม หรือหัวหน้างานที่มีความคาดหวังต่อนิสิตมาก ประกอบกับนิสิตขาดประสบการณ์ จำเป็นต้องให้อาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่ประสานงาน และให้คำปรึกษากับอาจารย์ที่เลี้ยง และการให้คำปรึกษา

แนะนำแก่นิสิตมากขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นิสิตในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประสบความสำเร็จ และนิสิตมีประสบการณ์และทักษะพร้อมในการทำหน้าที่ครูที่ดีเป็นกำลังสำคัญแก่ระบบการศึกษาและจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลการจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครูที่จัดเก็บจากนิสิตผู้ปฏิบัติหน้าที่ ประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์และผู้บริหารผู้ดูแลการปฏิบัติงานประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต มีความคิดเห็นต่อความสามารถของนิสิต การปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านการสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต พบว่านิสิตเองมีความเห็นในทุกปัจจัยของตนเองในระดับมาก และอาจารย์ผู้บริหารมีความเห็นต่อนิสิตในทุกปัจจัยในระดับมากเช่นกัน

5.1 สรุปความเห็น

นิสิต มีความเห็นต่อความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต อยู่ในระดับมาก และต่อปัจจัยผันแปรในระดับมาก ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) การจัดเตรียมความพร้อมความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) จากการสังเกตนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในระหว่างดำเนินการสอนในชั้นเรียนนิสิตมีการนำสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนมาใช้บ้าง ซึ่งนิสิตจะต้องจัดเตรียมให้พร้อมและนำสื่ออุปกรณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากกว่านี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามหรือความสามารถของนิสิต ในความเห็นของนิสิตเอง กับปัจจัยผันแปรซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของนิสิตในด้านต่าง ๆ พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวก หรือทิศทางเดียวกันในระดับ 72 % ถึง 82 % แสดงว่าปัจจัยต่าง ๆ มีผลต่อความสามารถของนิสิต ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอน การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียน และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยตามหรือความสามารถของนิสิต ปัจจัยผันแปรหรือการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ของนิสิต แยกตามสถานภาพ แยกตามอายุ แยกตามวุฒิการศึกษา แยกตามฐานะ และแยกตามภูมิฐานะ พบว่านิสิตมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ไม่แตกต่างกันและอยู่ในระดับมากหรือเชื่อว่าตัวเองปฏิบัติหน้าที่ และมีความสามารถมากในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน

อาจารย์และผู้บริหาร มีความเห็นต่อความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ที่ประสบการณ์วิชาชีพครูในระดับมาก และต่อปัจจัยผันแปรที่นิสิตดำเนินการในหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพด้านต่าง ๆ ในระดับมาก ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1) การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2) การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3) การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4) และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5) จากการสัมภาษณ์อาจารย์และผู้บริหารของสถานศึกษา ที่นิสิตปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า อาจารย์และผู้บริหารมีความพอใจในความประพฤติ ความรับผิดชอบ ความตั้งใจของนิสิต โดยเฉพาะความพยายามในการพัฒนาตนเองของนิสิตในด้านต่าง ๆ ตามที่ผู้บริหารและอาจารย์แนะนำ และความสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของอาจารย์และสถานศึกษาในเรื่องของการอบรมทางคุณธรรมแก่นักเรียนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามหรือความสามารถของนิสิต ในความเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร กับปัจจัยผันแปรซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของนิสิตในด้านต่าง ๆ พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือทิศทางเดียวกัน ในระดับ 59.6 % ถึง 83.6 % ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับที่สูง แสดงว่าปัจจัยในด้านต่าง ๆ มีผลต่อความสามารถของนิสิต ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต แม้การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน จะมีความสัมพันธ์กับความสามารถของนิสิตในระดับ 59.6 % และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิตจะมีความสัมพันธ์กับความสามารถของนิสิตในระดับ 64.8 % แต่เป็นระดับที่สูง อีกทั้งจากข้อมูลการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่านิสิตมีการเตรียมตัวในด้านต่าง ๆ ทั้งอุปกรณ์ สื่อ มากพอสมควรก็จริงแต่ยังนำไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนการสอนของนิสิตได้น้อยกว่าที่ควรเป็น

คุณสมบัติของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แม้นิสิตจะมีความสามารถในการปฏิบัติงานประสบการณ์วิชาชีพครูในระดับมาก และมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติของนิสิตในด้านต่าง ๆ ในทางบวกสูงกว่า 70 เปอร์เซนต์ ทั้งการสอนและการเรียนรู้ของนิสิตการสอนและการเรียนรู้

ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนของนิสิต การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิตและบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิตอยู่ในระดับมาก แต่พบว่านิสิตส่วนใหญ่ยังต้องมีการปรับตัวในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เนื่องจากแบบฟอร์มของแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน นอกจากนี้ นิสิตจำนวนประมาณเกินกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์การสอนน้อย หรือไม่ทำให้ต้องมีการปรับตัวมากในการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดเตรียมสื่อและความรู้ความสามารถ การวัดและประเมินผล รวมทั้งการวางตัวและบุคลิกภาพของนิสิต โดยทางคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องฝึกนิสิตทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติให้นิสิตมีความรู้ ความสามารถในการจัดทำสื่อ การเขียนแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล โดยเฉพาะการฝึกนิสิตให้เป็นผู้นำทางวิद्यญาณและผู้นำทางวัตถุในการเป็นอยู่อย่างถูกต้องตามเหตุปัจจัย รู้จักนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ เช่น ฆราวาสธรรม 4 เป็นเครื่องมือทำงานให้สำเร็จ พละ 5 เป็นเครื่องให้เกิดกำลัง อิทธิบาท 4 เป็นเครื่องมือให้สำเร็จประโยชน์เหมือนปาฏิหาริย์ ไตรสิกขาเป็นเครื่องมือให้ได้ธรรมะที่ควรปรารถนา และการสอนตามพุทธวิธีในการสอน ด้วยการมีทัศนคติที่ถูกต้อง ในการมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นอยู่และจัดการตามสมควรเป็นให้เกิดประโยชน์แก่ตนสังคม พัฒนาปัญญาด้วยการสร้างปัญญา ความรู้ ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั่นเอง ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรเป็นผู้ชี้ทางให้ผู้เรียนเข้าถึงปัญญา ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นบทบาท ในการสร้างปัญญาให้เกิดแก่ตนและลงมือปฏิบัติตามความสามารถ ความถนัด และอุปนิสัยของผู้เรียน การใช้วิธีการแห่งปัญญาในการสอนตามหลักกาลามสูตร คุณสมบัติของผู้สอนด้วยบุคลิกภาพ ด้วยท่าทางที่สง่างาม มีคุณธรรม ความรู้ในงานสอน มีจิตใจบริสุทธิ์ต่อผู้เรียน เข้าใจเนื้อหาที่สอน คำนี้ถึงผู้เรียน สอนที่สอดคล้องกับผู้เรียน มีลีลาการสอนที่สามารถจูงใจให้ผู้เรียนเข้าใจ สนใจ วิธีการสอนที่สามารถสอนตามพื้นฐานของผู้เรียนสามารถใช้เทคนิควิธีการสอน สื่อและอุปกรณ์การสอนให้ผู้เรียนได้รับผลสำเร็จมากที่สุด ซึ่งนิสิตจะต้องฝึกฝนตนเองให้เกิดทักษะ ความสามารถให้มีคุณสมบัติของครูตามแนวพุทธ และพุทธวิธีการสอน

คุณสมบัติของนิสิตตามความต้องการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย แม้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในความเห็นของอาจารย์และผู้บริหารในระดับมาก ทั้งความสามารถของนิสิตและคุณสมบัติของนิสิต ได้แก่ การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนของนิสิต และบุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการวางตัวของนิสิต ทั้งนี้อาจารย์ที่เลี้ยงต้องการนิสิตที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ มี

ความรับผิดชอบ และทำตามระเบียบวินัยที่โรงเรียนกำหนด ได้แก่ การจัดทำแผนการเรียนรู้ส่งอาจารย์ที่เลี้ยงตามกำหนด จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ในการสอนของนิสิตสอดคล้องกับผู้เรียนและบทเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ตามแบบประเมินและตามเวลาที่อาจารย์ที่เลี้ยงกำหนด การจัดการเรียนการสอนและการควบคุมการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน รวมทั้งการวางตัวที่เหมาะสมตามสมณสาธูป รวมทั้งการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์สำหรับนิสิตทุกรูปเพื่อช่วยประสานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนิสิตกับครูพี่เลี้ยงให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สามารถพัฒนานิสิตให้เป็นครูที่ดีในอนาคต รวมทั้งการจัดเตรียมนิสิตให้พร้อมในการวางแผนการสอน การกำหนดสื่อการสอนและวิธีการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผล เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นไปตามความต้องการของครูพี่เลี้ยงและของมหาวิทยาลัย

5.2 ข้อเสนอแนะ

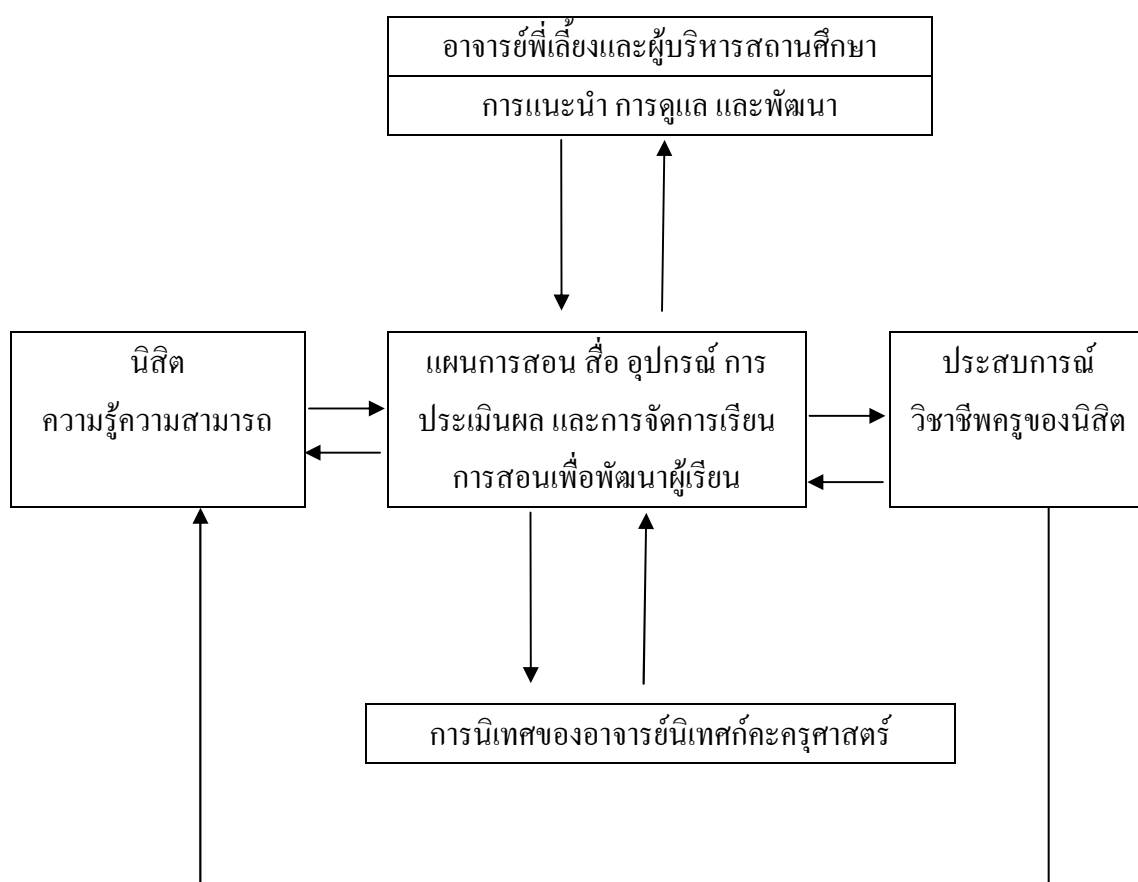
การปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู ของนิสิตจากที่จัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จากการสัมภาษณ์ และจากการสังเกตพบว่านิสิตได้รับการชมเชยผลการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู ในความตั้งใจและความพยายามในการปรับปรุง ผลการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะและแก้ไขตามที่ครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารต้องการให้แก้ไข ซึ่งนิสิตได้แก้ไขและปฏิบัติตามให้เป็นไปตามระเบียบของสถานศึกษาและสามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดเตรียม และการเรียนการสอนให้ดีขึ้นเหมาะสมกับผู้เรียน แต่ก็ยังพบว่านิสิตบางท่านยังมีปัญหาในการจัดเตรียมแผนการเรียนการสอน โดยเฉพาะในช่วงแรกที่ยังออกปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งอาจารย์นิเทศก์จะต้องทำหน้าที่ในการดูแลให้การแนะนำเพิ่มเติมให้นิสิตสามารถปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามความต้องการของสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง รวมทั้งการเตรียมการสอนทั้งแผนการเรียนการสอน การจัดเตรียมสื่อการสอน และอุปกรณ์ การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนตามที่โรงเรียนต้องการ และช่วยแบ่งเบาภาระของครูพี่เลี้ยงและโรงเรียน

สิ่งที่ครูพี่เลี้ยงและโรงเรียนต้องการจากนิสิตในการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์ คือ การเป็นตัวอย่างที่ดี และช่วยอบรมด้านคุณธรรมและศีลธรรมแก่เด็กนักเรียน ดังนั้น นิสิตจะต้องประพฤติตนและเตรียมตัวในเรื่องการอบรมความประพฤติแก่เด็กนักเรียน และการสอนในเรื่องระเบียบวินัย การไหว้ กริยามารยาท การทำสมาธิ และการอยู่ในศีลธรรมของเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกทีมนิสิตจะต้องช่วยครูพี่เลี้ยงและโรงเรียน ประเด็นรองลงมาคือ การเตรียมการสอน สื่อการสอน การวัดผล ประเมินผล และการวางตัวในชั้นเรียนและในโรงเรียน เพื่อให้

นักเรียนนำแบบอย่างในการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาคำรู้และพัฒนาตัวนักเรียนเองให้มีความรู้และความประพฤติที่ดี เพื่อให้สามารถเป็นลูกที่ดี เป็นเยาวชนที่ดีของพ่อแม่ ครู และสังคม สามารถนำความรู้ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น นิสิตจะต้องเตรียมตัวในด้านต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์นิเทศก์ก็ควรออกนิเทศ เพื่อให้ นิสิตสามารถปรับตัวเองให้ทันสถานการณ์และการสอนที่ต้องทำหน้าที่และสอดคล้องกับความต้องการของครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ในประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเป็นครูที่ดีในอนาคต อันเป็นไปตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและคณะครุศาสตร์ต้องการ

ภาพประกอบที่ 9

กระบวนการ พัฒนานิสิตในการปฏิบัติหน้าที่ประสบการณ์วิชาชีพครู

ข้อมูลย้อนกลับ

บรรณานุกรม

1. หนังสือ

กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร : ซีเค แอนด์ เอส โฟโต้สตูดิโอ, 2545.

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ระยะที่ 9 กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร : มหจุฬาบรรณาการ, 2544.

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. คู่มือนิสิต คณะครุศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546. กรุงเทพมหานคร : มหจุฬาบรรณาการ, 2545.

มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2538 มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548.

จิรวัดน์ กลิ่งกลางดอน. วัฒนธรรมสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. นครราชสีมา: 2547.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. ประสบการณ์วิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543.

ณรงค์ ไหวหารเสาวภาคย์. การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา. พะเยา : วิทยาเขตพะเยา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). ครูใจเพชร. นนทบุรี : ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์, 2546.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2542.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **ประสบการณ์วิชาชีพครู**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543.

พุทธทาสภิกขุ. **ครูในอุดมคติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, 2530.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **การศึกษาการสอนของ
คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

สมเชาว์ เนตรประเสริฐ. **ประสบการณ์วิชาชีพครู**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543.

2. วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัย

ประไพพิศ โล่ห์สิทธิศักดิ์. “**ประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นปี
การศึกษา 2514-2519**”. งานวิจัยสถาบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กองแผนงาน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

พวงพิศ สุขปุ่นพันธ์. “**การติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2535-2539**”. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

เรือดรีพงษ์เทพ จิระโร. “**การประเมินโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ**”.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ภาคผนวก

ผนวก ก
แบบสอบถามสำหรับนิสิต

เรื่อง การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการบริหารการศึกษาและหลักสูตรโดยเฉพาะวิชาชีพครูและประสบการณ์ วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการจัดการศึกษาให้แก่บัณฑิตพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ ให้สามารถจบออกไปปฏิบัติหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ การเผยแพร่ธรรมและการแก้ไขปัญหาสังคม

ดังนั้นคณะผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามนี้ทุกข้อความด้วยความเป็นจริง ซึ่งคณะผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะเก็บไว้เพื่อการศึกษา และนำเสนอผลการวิจัยโดยภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความเห็นและความต้องการของนิสิตต่อการจัดการแนะแนว

ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนประสบการณ์วิชาชีพครู (เก็บไว้แก่)

(นายบุญเลิศ จีรภัทร์)
หัวหน้าโครงการและทีมงาน

แบบสอบถามสำหรับนิสิต

เรื่อง การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. สถานภาพ พระภิกษุ สามเณร ชาย หญิง
2. อายุ น้อยกว่า 18 ปี 18-20 ปี 21-25 ปี
 26-30 ปี 31-35 ปี มากกว่า 35 ปี
3. วุฒิการศึกษา
 การศึกษานอกโรงเรียน ม.6 ปริญญาตรี (ม.6)
 ปวช. ปวส. เปรียญธรรมประโยค 5 ขึ้นไป
 อื่น ๆ.....
4. ฐานะหรือตำแหน่งในวัด
 พระลูกวัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
 เจ้าอาวาส อื่น ๆ
5. ตำแหน่งคณะสงฆ์
 เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ
 เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค อื่น ๆ
6. ภูมิลำเนาของท่าน
 กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคกลาง
 ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ภาคใต้ อื่น ๆ

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับนิสิต
โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต ในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)					
1. ความรู้ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการประสบการณ์วิชาชีพครู					
2. ความสามารถในการเตรียมการสอนของนิสิต					
3. ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของนิสิต					
4. ความสามารถในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน					
5. ความสามารถในการดูแลนักเรียนและชั้นเรียนในระหว่างการสอนของนิสิต					
6. ความสามารถในการวางแผนการสอนให้การสอนครบถ้วนตาม หลักสูตร สอดคล้องกับเวลาที่มีอยู่ในภาคการศึกษานั้น					
7. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระหว่างปฏิบัติ ประสบการณ์วิชาชีพครู					
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)					
1. มีการลำดับเนื้อหาและรายละเอียดในแต่ละเรื่องและแต่ละครั้งที่ทำการสอน					
2. มีการยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวิถีชีวิตของผู้เรียน					
3. มีการบรรยายรายละเอียดและร้อยเรียง เชื่อมโยงเนื้อหาในเรื่องที่สอน ให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย					
4. ท่าทาง ภาษา และวิธีการในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ของนิสิต สามารถทำให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้					
5. มีการให้นักเรียนออกมารายงาน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และการเรียนรู้ในระหว่างการสอนของนิสิต					
6. นิสิตมีความรู้ ความสามารถในวิชาที่สอนและสามารถถ่ายทอด ตอบ คำถาม สรุปเนื้อหา และดำเนินการการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ					
7. มีการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสามารถกระตุ้นและส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียน					

<p>ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต</p> <p>ในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)</p>	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<p>การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)</p>					
1. มีการวิเคราะห์เนื้อหาของวิชาที่สอนและวางแผนโดยรวมเพื่อให้เกิดการกำหนดหัวข้อและเนื้อหาตามหลักสูตรสอดคล้องกับเวลาที่เรียน					
2. มีการวางแผนการสอนล่วงหน้า และส่งให้ครูพี่เลี้ยงตรวจสอบก่อนเสมอ					
3. เนื้อหาและหัวข้อย่อยที่กำหนดในแผนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาในการสอนแต่ละสัปดาห์					
4. มีการกำหนดวัตถุประสงค์สิ่งที่จะสอนหรือต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงในแผนการสอนอย่างชัดเจนตรงกับเนื้อหาและหลักสูตร					
5. มีการกำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาที่จะสอน หรือให้นักเรียนเรียนรู้ลงในแผนการสอน					
6. มีการกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนลงในแผนการสอน					
<p>การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)</p>					
1. มีการเตรียมตัวและปรับปรุงการเรียนการสอนของนิสิตให้เหมาะสมกับผู้เรียนและพื้นฐานของผู้เรียน					
2. มีการเตรียมความรู้และเนื้อหารายละเอียดในการเรียนการสอนอย่างดีสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ					
3. มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับเนื้อหาและพื้นฐานของผู้เรียน					
4. มีการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนและกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้มากขึ้น					
5. มีการจัดเตรียมและปรับปรุงการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน ช่วยให้ง่ายต่อการเรียนรู้					
6. มีการปรับปรุงกิจกรรม สื่อ และวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ความพอใจและสนุกสนานกับบทเรียนมากขึ้น					

ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต ในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)					
1. มีการบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง และนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นและสามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน					
2. มีการให้การบ้านแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และมีการตรวจการบ้านและส่งคืนให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ					
3. มีการสอบ และทดสอบบ่อยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พร้อมนำผลการสอบแจ้งให้ ผู้เรียนทราบ					
4. มีการนำปัญหาและข้อบกพร่องที่พบในตัวผู้เรียนมาพัฒนา ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและอธิบายเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน					
5. มีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอทำให้สร้างความกระตือรือร้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้					
6. มีการนำผลการเรียนมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนด้วยการสอนเสริมให้ผู้ที่ มีคะแนนน้อยหรือตามเพื่อนไม่ทัน					
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)					
1. มีความรับผิดชอบในการเข้าสอนตรงเวลา และมาโรงเรียนตรงเวลา					
2. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อนนิสิตและครูพี่เลี้ยง					
3. สามารถวางตัวอย่างเหมาะสมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยงและนักเรียน					
4. มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนและครูพี่เลี้ยง					
5. มีความสามารถในการพัฒนา และปรับปรุงตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น					
6. มีเมตตา กรุณา เอาใจใส่และมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียนอยากซักถาม					
7. มีการวางตัว ความประพฤติดูสุ่ม นึกแน่น น่าเคารพ น่าศรัทธาต่อผู้เรียนและผู้ทำงานด้วย					
8. มีการพัฒนาฝึกฝนและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ทำให้เป็นคนมีความรู้ มีภูมิปัญญา น่ายกย่อง น่าเป็นแบบอย่างต่อผู้เรียนและผู้ทำงานด้วย					

ผนวก ข

แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ และผู้บริหาร

เรื่อง การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการบริหารการศึกษาและหลักสูตร โดยเฉพาะวิชาชีพครูและประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการจัดการศึกษาให้แก่บัณฑิตพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ ให้สามารถจบออกไปปฏิบัติหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ การเผยแพร่ธรรมและการแก้ไขปัญหาสังคม

ดังนั้นคณะผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามนี้ทุกข้อความด้วยความจริง ซึ่งคณะผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะเก็บไว้เพื่อการศึกษา และนำเสนอผลการวิจัยโดยภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู

(นายบุญเลิศ จีรภัทร์)

หัวหน้าโครงการและทีมงาน

แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ และผู้บริหาร

เรื่อง การจัดการบริหารประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับสภาพของท่าน

1. สถานภาพ พระภิกษุ ชาย หญิง
2. อายุ น้อยกว่า 20 ปี 20-25 ปี 26-30 ปี
 31-35 ปี 36-40 ปี 41-45 ปี
 46-60 ปี อื่นๆ.....
3. วุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท
 ปริญญาเอก อื่น ๆ.....
4. ตำแหน่งหน้าที่ อาจารย์ รองคณบดี คณบดี
 ผู้ช่วยอธิการบดี รองอธิการบดี หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ อาจารย์ใหญ่
 ผู้อำนวยการ อื่น ๆ
5. ปฏิบัติหน้าที่ โรงเรียนภาครัฐ (สพฐ) โรงเรียนภาคเอกชน (สพฐ)
 คณะครุศาสตร์ มจร. อื่น ๆ
6. ภูมิลำเนาของท่าน กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคกลาง
 ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ภาคใต้ อื่น ๆ

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับอาจารย์และผู้บริหาร
โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต ในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความสามารถของนิสิต (ปัจจัยตาม)					
1. ความรู้ความสามารถของนิสิตในการปฏิบัติการประสบการณ์วิชาชีพครู					
2. ความสามารถในการเตรียมการสอนของนิสิต					
3. ความสามารถในการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของนิสิต					
4. ความสามารถในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน					
5. ความสามารถในการดูแลนักเรียนและชั้นเรียนในระหว่างการสอนของนิสิต					
6. ความสามารถในการวางแผนการสอนให้การสอนครบถ้วนตาม หลักสูตร สอดคล้องกับเวลาที่มีอยู่ในภาคการศึกษานั้น					
7. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระหว่างปฏิบัติ ประสบการณ์วิชาชีพครู					
การสอนและการเรียนรู้ของนิสิต (ปัจจัยที่ 1)					
1. มีการลำดับเนื้อหาและรายละเอียดในแต่ละเรื่องและแต่ละครั้งที่ทำการสอน					
2. มีการยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวิถีชีวิตของผู้เรียน					
3. มีการบรรยายรายละเอียดและร้อยเรียง เชื่อมโยงเนื้อหาในเรื่องที่สอน ให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย					
4. ท่าทาง ภาษา และวิธีการในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ของนิสิต สามารถทำให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้					
5. มีการให้นักเรียนออกมารายงาน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และการเรียนรู้ในระหว่างการสอน					
6. นิสิตมีความรู้ ความสามารถในวิชาที่สอนและสามารถถ่ายทอด ตอบ คำถาม สรุปเนื้อหา และดำเนินการการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจ					
7. มีการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสามารถกระตุ้นและส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียน					

<p style="text-align: center;">ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต</p> <p style="text-align: center;">ในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)</p>	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การวางแผนการเรียนการสอนของนิสิต (ปัจจัยที่ 2)					
1. มีการวิเคราะห์เนื้อหาของวิชาที่สอนและวางแผนโดยรวมเพื่อให้เกิดการกำหนดหัวข้อและเนื้อหาตามหลักสูตรสอดคล้องกับเวลาที่เรียน					
2. มีการวางแผนการสอนล่วงหน้า และส่งให้ครูที่เลี้ยงตรวจสอบก่อนเสมอ					
3. เนื้อหาและหัวข้อย่อยที่กำหนดในแผนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาในการสอนแต่ละสัปดาห์					
4. มีการกำหนดวัตถุประสงค์สิ่งที่จะสอนหรือต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ลงในแผนการสอนอย่างชัดเจนตรงกับเนื้อหาและหลักสูตร					
5. มีการกำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาที่จะสอน					
6. มีการกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนลงในแผนการสอน					
การจัดเตรียมความพร้อม ความรู้ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 3)					
1. มีการเตรียมตัวและปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและพื้นฐานของผู้เรียน					
2. มีการเตรียมความรู้และเนื้อหารายละเอียดในการเรียนการสอนอย่างดีสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ					
3. มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับเนื้อหาและพื้นฐานของผู้เรียน					
4. มีการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนและกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้มากขึ้น					
5. มีการจัดเตรียมและปรับปรุงการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน ช่วยให้ง่ายต่อการเรียนรู้					
6. มีการปรับปรุงกิจกรรม สื่อ และวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ความพอใจและสนุกสนานกับบทเรียน					

ความคิดเห็นและความสามารถของนิสิต ในการปฏิบัติการสอนในประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและผู้เรียนของนิสิต (ปัจจัยที่ 4)					
1. มีการบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง และนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นและสามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน					
2. มีการให้การบ้าน ตรวจการบ้านและส่งคืนให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ					
3. มีการสอบ และทดสอบบ่อยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พร้อมนำผลการสอบแจ้งให้ ผู้เรียนทราบ					
4. มีการนำปัญหาและข้อบกพร่องที่พบในตัวผู้เรียนมาพัฒนา ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและอธิบายเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน					
5. มีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอทำให้สร้างความกระตือรือร้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้					
6. มีการนำผลการเรียนมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนด้วยการสอนเสริมให้ผู้ที่มีคะแนนน้อยหรือตามเพื่อนไม่ทัน					
บุคลิกภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางตัวของนิสิต (ปัจจัยที่ 5)					
1. มีความรับผิดชอบในการเข้าสอนตรงเวลา และมาโรงเรียนตรงเวลา					
2. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับ โรงเรียน เพื่อนนิสิตและครูพี่เลี้ยง					
3. สามารถวางตัวอย่างเหมาะสมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยงและนักเรียน					
4. มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนและครูพี่เลี้ยง					
5. มีความสามารถในการพัฒนา และปรับปรุงตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น					
6. มีเมตตา กรุณา เอาใจใส่และมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจอยากเรียนอยากซักถาม					
7. มีการวางตัว ความประพฤติดีสุ่ม นัยก่น่น นำเคารพ นำศรัทธาต่อผู้เรียนและผู้ทำงานด้วย					
8. มีการพัฒนาฝึกฝนและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ทำให้เป็นคนมีความรู้ มีภูมิปัญญา นำยกย่อง นำเป็นแบบอย่างต่อผู้เรียนและผู้ทำงานด้วย					

ประวัติผู้วิจัย และคณะ

หัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย): นายบุญเลิศ จีรภัทร์

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ): Mr. Boonlert Chiapatra

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน :

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน: อาจารย์

๔. สังกัด: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุदारาม บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร./โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๖๕๘๘

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๑ ปริญญาตรี: วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอก สถิติคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

๕.๒ ปริญญาโท: พัฒนบริหารศาสตร์ มหาบัณฑิต (พบ.บ.) วิชาเอก การคลัง วิชาโท เศรษฐมิติ คณะพัฒนาเศรษฐกิจ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (NIDA)

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

๖.๑ วิชาคณิตศาสตร์

๖.๒ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

๖.๓ สาขาวิชาวางแผนเชิงกลยุทธ์

๖.๔ สาขาวิชาการตลาด

๖.๕ สาขาวิจัยการศึกษา

๖.๖ สาขาวิชาสถิติ

๗. ประสบการณ์

๑) อาจารย์สอนวิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนกรุงเทพช่างกล และเจ้าหน้าที่สถิติกรมประมง กระทรวงเกษตรฯ

๒) อาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์และสถิติ มหาวิทยาลัยเกริก

๓) อาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์และสถิติ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุขจักรวรรดิ

๔) หัวหน้าหน่วยงานวิจัยเศรษฐกิจทั่วไป ส่วนวิชาการสำนักกรรมการผู้จัดการ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) ผู้จัดการส่วนวิเคราะห์ข้อมูลและเศรษฐกิจธุรกิจ ฝ่ายวิจัยและวางแผน ธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) และผู้จัดการฝ่ายวางแผนธุรกิจ กลุ่มบริษัทสามมิตรมอเตอร์

- ๕) อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๖) ที่ปรึกษาโครงการ ITB (ชุมชนชีวิต SME)

ผลงานการวิจัย

- ๑) ศึกษาความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา :กรณีศึกษาคณะด้านการศึกษาศึกษา
- ๒) ผู้ช่วยวิจัยโครงการวิจัย “การทดแทนกันของแรงงานกับปัจจัยในอุตสาหกรรมทอผ้า”
- ๓) หัวข้อวิจัยเรื่อง “แนวโน้มความต้องการสินเชื่อและเงินฝากของระบบธนาคาร”
- ๔) วิจัยเรื่อง “ศึกษาส่วนแบ่งตลาดของสาขาแต่ละสาขาในจังหวัดและอำเภอของธนาคารศรีนคร”
- ๕) วิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวโน้มความต้องการรถยนต์ในประเทศไทย”
- ๖) วิจัยเรื่อง “แนวโน้มความต้องการขึ้นส่วนรถยนต์บรรทุกทุกประเภท : กรณีศึกษาแบบไฮดรอลิก และเพลาถาวรบรรทุก”
 - ๑) วิจัยเรื่อง “การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา”
 - ๑.๑ หัวข้อโครงการวิจัย: หลักธรรมสำหรับกลุ่มผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, หลักธรรม สำหรับกลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ, หลักธรรมสำหรับผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, การประเมินประสพการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อสังคม, เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา : กรณีศึกษาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล
 - ๑.๒ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว
 - หลักธรรมสำหรับกลุ่มผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, ๒๕๔๘, สถาบันวิจัยพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - หลักธรรมสำหรับกลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ, ๒๕๔๘, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - หลักธรรมสำหรับผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, ๒๕๔๘, สถาบันวิจัยพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - การประเมินประสพการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ๑.๓ งานวิจัยที่กำลังทำ : ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อสังคม, เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา: กรณีศึกษาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล

ผู้ร่วมวิจัย 1

๑. ชื่อ (ภาษาไทย): พระมหาสหัส ฐิตสาโร
 ชื่อ (ภาษาอังกฤษ): PHRAMAHA SAHAS THITASARO
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน :
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน: อาจารย์, รองคณบดีคณะครุศาสตร์
๔. สังกัด: ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุदारาม กรุงเทพฯ
 ๑๐๗๐๐ โทร./โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๖๕๘๘
๕. ประวัติการศึกษา:
- ๕.๑ ปริญญาตรี: พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะ
 ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๕.๒ ปริญญาโท: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (Public administration)
 มหาวิทยาลัย ปญญา ประเทศอินเดีย
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (Buddhist Studies)
๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
- ๖.๑ การบริหารตามแนวพุทธศาสตร์
- ๖.๒ ธรรมนิเทศ
๗. ประสบการณ์
- ๑) ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๒) ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล
- ๗.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย : แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณรในทศวรรษหน้า
 ของสังคมไทย, การบริหารองค์กรคณะสงฆ์, การบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นที่พึ่งของสังคมไทย,
 การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ภายในวัดเพื่อสังคม, ผลกระทบของครูพระช่วยสอนสาระการเรียนรู้
 วิชาพระพุทธศาสนาต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- ๗.๒ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว
- แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย, ๒๕๔๘,
 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- การบริหารองค์กรคณะสงฆ์, ๒๕๔๘, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.๓ งานวิจัยที่กำลังทำ: การบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นที่พึ่งของสังคมไทย, การบริหาร
 ทรัพยากรมนุษย์ภายในวัดเพื่อสังคม, ผลกระทบของครูพระช่วยสอนสาระการเรียนรู้วิชา
 พระพุทธศาสนา ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ผู้ร่วมวิจัย 2

ชื่อ/นามสกุล	(ภาษาไทย) นายสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (ภาษาอังกฤษ) Mr.Sutthipong Srivichai
ภูมิลำเนาเดิม	อ. เมือง จ. เชียงใหม่
สังกัด	ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุदारาม กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐ โทร./โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๖๕๕๘
ประวัติการศึกษา	น.ธ. เอก, ป.ธ. 3, ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (บริหารการศึกษา), M.Ed., Ph.D (Education)
ผลงานทางวิชาการ	- อาจารย์สอนวิชา ภาวะผู้นำทางการศึกษา - สัมมนาปัญหาธรรมภาคภาษาอังกฤษ - การปรึกษาเชิงจิตวิทยาและแนะแนว - ระบบการบริหารการศึกษาไทย - พระไตรปิฎกศึกษา - งานวิจัยพระพุทธศาสนา งานวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : ศึกษาเฉพาะมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมนุษย์สัมพันธ์กับการ บริหารโรงเรียน
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์

- ความรู้ความชำนาญพิเศษ - วิทยากรบรรยายถวายความรู้ครูสอนพระธรรมทูต ณ โรงเรียน
ปริยัติธรรมวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ
- พิธีกร
 - อาจารย์บรรยายแก่นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย
 - อบรมครูสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ผู้ร่วมวิจัย 3

๑. ชื่อ (ภาษาไทย): ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ): Dr.Intha Siriwan

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน :

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน: อาจารย์

๔. สังกัด: ภาควิชาบริหารการศึกษากิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุदारม
กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐ โทร./โทรสาร. ๐-๒๔๓๓-๖๕๘๘

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๑ ปริญญาตรี: พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะ
ครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕.๒ ปริญญาโท: การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยปูนา
ประเทศอินเดีย

๕.๓ ปริญญาเอก: การศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมคอ ประเทศอินเดีย

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

๖.๑ จิตวิทยาการเรียนการสอน

๖.๒ ปรัชญาการศึกษา

๖.๓ ปรัชญาการศึกษา

๖.๔ การบริหารการศึกษา

๖.๕ พื้นฐานการศึกษา

๖.๖ พระพุทธศาสนากับสังคม

๖.๗ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นฐาน

๖.๘ พฤติกรรมการสอนมัธยมศึกษา

๗. ประสบการณ์

๑) การวิจัยเรื่อง “พุทธศาสตร์การจัดการด้านการเงินของวัด” เป็นผู้ร่วมวิจัย

๒) การวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางและวิทยาเขต” เป็นผู้ร่วมวิจัย

๓) หัวข้อวิจัยเรื่อง “ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๔” เป็นผู้ร่วมวิจัย

๔) การวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพื้นฐานระดับอุดมศึกษาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย : ศึกษาแนวทางการแนะแนวการศึกษานิสิตปีที่ ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การวัดกิจกรรมวัดเพื่อสังคม, ศึกษาการนิเทศการศึกษาของอาจารย์นิเทศ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.๒ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

ศึกษาแนวทางการแนะแนวการศึกษานิสิตปีที่ ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.๓ งานวิจัยที่กำลังทำ : การวัดกิจกรรมวัดเพื่อสังคม, ศึกษาการนิเทศการศึกษาของอาจารย์นิเทศ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย